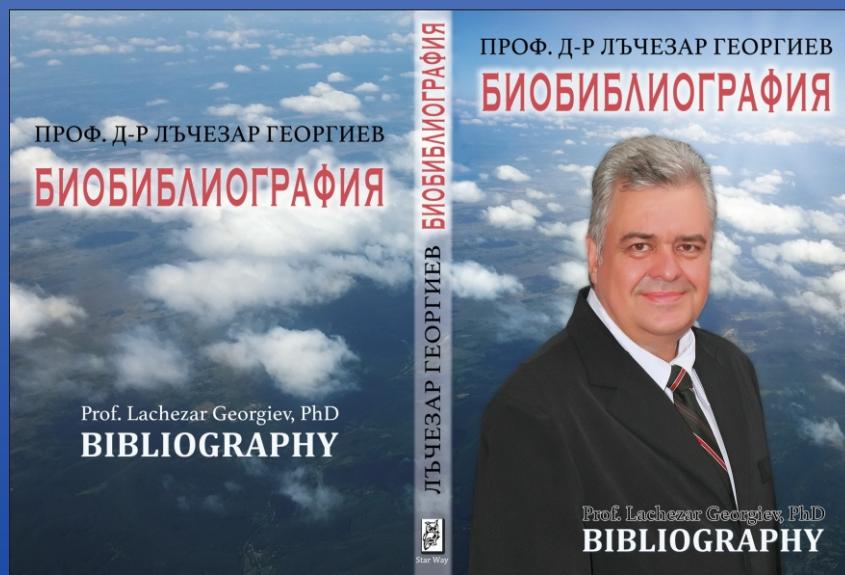
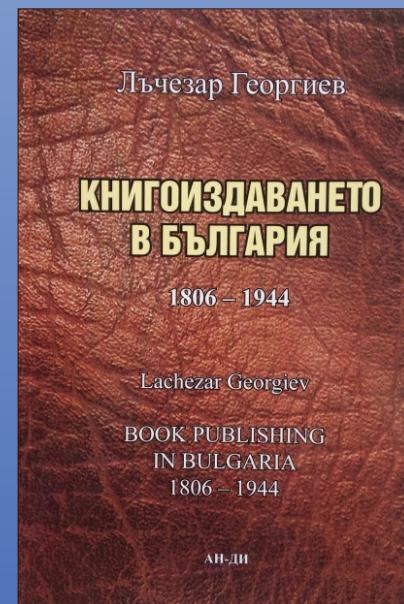
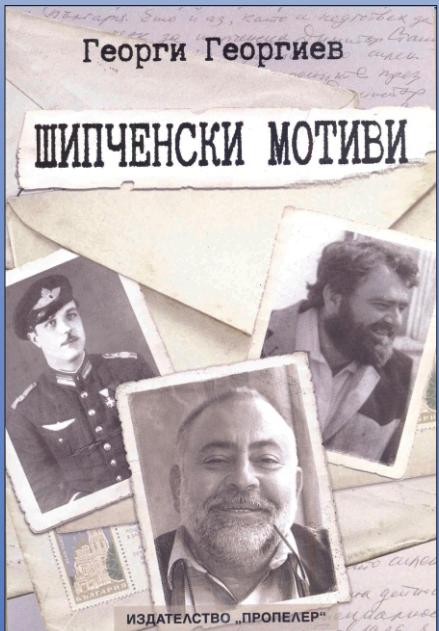

НОВИ КНИГИ

ИЗДАТЕЛ

научно списание за книгата

година XVIII

2016 / № 1 (книжка 1 – 2)

ИЗДАТЕЛ ПРЕДСТАВЯ:

ВЪВ ВТУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ КАДЕДРА
„КНИГОИЗДАВАНЕ И БИД“ ОТБЕЛЯЗА ЮБИЛЕЯ НА
ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ

ПАПА ЙОАН XXIII И НЕГОВАТА
ЕНЦИКЛИКА „ПАЧЕМ ИН ТЕРИС“

ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА –
КАРЕЛИЯ И АРКАИМ – УРАЛ: ЦЕНТРОВЕ НА
ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ В РУСИЯ

„ЩЕ ПОИСКАМ ПРОШКА ОТ ТАЗИ ЗЕМЯ...“

ЧЕТЕНЕТО И ДЕТСКАТА КНИГА В ПОРТУГАЛО- И
ИСПАНОЕЗИЧНИТЕ СТРАНИ НА
ЛАТИНСКА АМЕРИКА

ЗА РОЛЯТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ОСЪЩЕСТВЯВАНИ ОТ
СТУДЕНТИТЕ НА УНИБИТ В СЪВРЕМЕННАТА СИСТЕМА НА
ОБРАЗОВАНИЕ ПО БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННАТА
СОЦИОКОМУНИКАТИВНА СФЕРА

ПУБЛИКАЦИОННАТА АКТИВНОСТ КАТО ОЦЕНКА
НА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ

ОТВЪД СИНЕВАТА

ДИРЕКТОР

проф. д.и.к.н. Стоян Денчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ**Главен редактор**

проф. д-р Лъчезар Георгиев

проф. д.п.н. Тодор Галунов

проф. д.п.н. Пламен Лекоступ

проф. д.ф.н. Иванка Янкова

проф. д-р Ирена Петева

проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева

доц. д-р Стефан Коларов

проф. д-р Каролин Арчър (Великобритания)

проф. д.н. В. П. Леонов (Русия)

проф. д-р Александър Максимович

Цыганенко (Русия)

проф. д.н. Михаил Фьодорович Ненашев (Русия)

Консултант Иван Иванов

Технически редактор Райна Карабоева

Коректор Цветанка Ращкова

ISSN 2367-9158

5000 Велико Търново
ул. „Теодосий Търновски“ № 2
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

1784 София
бул. „Цариградско шосе“ № 119
Университет по библиотекознание и
информационни технологии

НАУЧНО СПИСАНИЕ ЗА КНИГАТА

ГОДИНА XVIII, № 1 (КНИЖКА 1 – 2), 2016

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

“СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ”

УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ
И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

СЪДЪРЖАНИЕ

Стела Валериева. ВЪВ ВТУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ КАТЕДРА „КНИГОИЗДАВАНЕ И БИД“ ОТБЕЛЯЗА ЮБИЛЕЯ НА ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ	3
Христо Пройков. ПАПА ЙОАН XXIII И НЕГОВАТА ЕНЦИКЛИКА „ПАЧЕМ ИН ТЕРИС“	10
Стоян Денчев, Александра Куманова, Никола Казански, Николай Василев. ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ И АРКАИМ – УРАЛ: ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ В РУСИЯ	15
Георги Николов. „ЩЕ ПОИСКАМ ПРОШКА ОТ ТАЗИ ЗЕМЯ...“ Разговор с поета Драгомир Шопов).....	29
Стела В. Георгиева. ЧЕТЕНЕТО И ДЕТСКАТА КНИГА В ПОРТУГАЛО- И ИСПАНОЕЗИЧНИТЕ СТРАНИ НА ЛАТИНСКА АМЕРИКА	34
Александра Куманова. ЗА РОЛЯТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ОСЪЩЕСТВЯВАНИИ ОТ СТУДЕНТИТЕ НА УНИБИТ В СЪВРЕМЕННАТА СИСТЕМА НА ОБРАЗОВАНИЕ ПО БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННАТА СОЦИОКОМУНИКАТИВНА СФЕРА	42
Руджеро Гиляревский. ПУБЛИКАЦИОННАТА АКТИВНОСТ КАТО ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ	49
Лъчезар Георгиев. ОТВЪД СИНЕВАТА	58

Бележка:

От брой 1 (кн. 1–2) 2015 г. списание „Изда-
тел“ излиза с непрекъсната номерация на
колонциите за съответната година.

CONTENTS

Stela Valerieva. IN “ST. CYRIL AND ST. METHODIUS” UNIVERSITY OF VELIKO TURNOVO DEPARTMENT “BOOK PUBLISHING AND LIBRARY INFORMATION ACTIVITIES” CELEBRATES ANNIVERSARY OF PROF. LACHEZAR GEORGIEV GEORGIEV, PhD	3
Hristo Proykov. POPE JOHN XXIII AND HIS ENCYCLICAL “PACEM IN TERRIS”	10
Stoyan Denchev, Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski, Nikolay Vasilev. EXPEDITION IN VOTTOVAARA – KARELIA AND ARKAIM – THE URALS: PROTO-EUROPEAN CIVILIZATION IN RUSSIA	15
Georgy Nikolov. “I WILL ASK FOR GIVENESS OF THIS LAND ...” (Conversation with the poet Dragomir Shopov).....	29
Stela Valerieva Georgieva. READING AND CHILD BOOK PORTUGUESE- AND SPANISH-SPEAKING COUNTRIES OF LATIN AMERICA	34
Alexandra Kumanova. BOUT THE IMPORTANCE OF THE SCIENTIFIC RESEARCH, REALIZED BY THE STUDENTS OF SULSITIN THE CONTEMPORARY SYSTEM OF EDUCATION IN THE LIBRARY AND INFORMATION S COCIO-COMMUNICATIONAL SPHERE	42
Rudzhero Gilyarevskiy. THE PUBLICATION ACTIVITY AS AN ASSESSMENT OF THE SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS	49
Lachezar Georgiev. BEYOND THE BLUE	58

За авторите [About AUTHORS]:

Проф. Стоян Денчев, д.иц.н., ректор на УниБИТ, директор на сп. „Издател” = Prof. Stoyan Denchev, Dr. Habil & Rector SULSIT; Director of the magazine „Izdatel” [=Publisher]

Лъчезар Георгиев, проф. д-р, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, катедра “Книгоиздаване и БИД” = Prof. Lachezar Georgiev, PhD, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo

Архиепископ Христо Пройков = Archbishop Hristo Proykov, Apostolic Exarch and President of the Episcopal Conference of Bulgaria

Александра Куманова, акад. проф. д.п.н., УниБИТ = Acad. Prof. Alexandra Kumanova, Dr. Habil [SULSIT]

Георги Н. Николов, Съюз на българските писатели = George N. Nikolov, a member of the Union of Bulgarian Writers

Стела В. Георгиева, гл. ас. д-р, ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”, катедра “Книгоиздаване и БИД” = Assist. Prof. Stela Valerieva Georgieva, PhD, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo

Никола Казански, доц. д-р = Nikola Kazanski, assoc. Prof. PhD [SULSIT]

Николай Василев, д-р = УниБИТ = Nikolay Vasilev, PhD [SULSIT]

Note: From number 1 (books 1–2), in 2015 the scientific journal of the book IZDATEL [=PUBLISHER] comes with continuous numbering (pagination) pages.

IZDATEL

[=PUBLISHER]

Scientific magazine of the book

XVIII, № 1 (book 1 and book 2), 2016

“ST. CYRIL AND ST. METHODIUS”
UNIVERSITY OF VELIKO TURNOVO

STATE UNIVERSITY OF LIBRARY STUDIES
AND INFORMATION TECHNOLOGIES [SULSIT]

Director *Prof. Stoyan Dentchev, Dr. Habil*

EDITORIAL BOARD BG:

Editor in chief: *Prof. Lachezar Georgiev Georgiev, PhD*

Prof. Todor Galunov, Dr. Habil

Prof. Plamen Legkostup, Dr. Habil

Prof. Ivanka Iankova, Dr. Habil

Prof. Irena Peteva, PhD

Prof. Kristina Varbanova-Dentheva, PhD

Assoc. Prof. Stefan Kolarov, PhD

Prof. Caroline Archer, PhD

(Birmingham City University, UK)

Prof. V. P. Leonov, Dr. Habil (Russia)

Prof. Alexander Maximovich Tsiganenko, Dr. Habil (Russia)

Mihail Fedorovich Nenashev, Dr. Habil (Russia)

Publishing consultant: *Ivan Ivanov*

Technical editor: *Raina Karaboeva*

Proof-reader: *Tsvetanka Rashkova*

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Turnovo

5000 Veliko Turnovo

Teodosi Turnovsky str. № 2

Department of Book Publishing and Library and Information Activities (University of Veliko Turnovo)

Prof. Lachezar Georgiev Georgiev, PhD

E-mail: Lu4ezargeorgiev@abv.bg

Publisher: “St. Cyril and St. Methodius”

University Press – Veliko Turnovo

State University of Library Studies and Information Technologies

1784 Sofia

Tsarigradsko shose str. № 119

Prof. Stoyan Dentchev, Dr. Habil

ISSN 1310-4624

**ВЪВ ВТУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ КАТЕДРА „КНИГОИЗДАВАНЕ И БИД“
ОТБЕЛЯЗА ЮБИЛЕЯ НА ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ
Изследователят на книгата, писателят и публицистът посреща
своята 60-годишнина с впечатляваща
творческа биография и нови идеи**

Стела В. Георгиева

**IN “ST. CYRIL AND ST. METHODIUS” UNIVERSITY OF VELIKO TURNOVO
DEPARTMENT “BOOK PUBLISHING AND LIBRARY INFORMATION ACTIVITIES”
CELEBRATES ANNIVERSARY OF PROF. LACHEZAR GEORGIEV GEORGIEV PhD
The researcher of the book, the writer and the publicist welcomed
its 60th anniversary with impressive
biography and new ideas
Stela Valerieva**

This article was written by Stela Valerieva Georgieva, PhD. The article presents information to mark the 60th anniversary of Professor Lachezar Georgiev Georgiev, PhD in *Department of book publishing and library and information activities* of “St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo”. Along with this article are presented the latest original books of prof. Lachezar Georgiev, and information for his visits with scientific and artistic purpose to Lisbon in July 2016 with the intent to study and write a book about the writer Jusé Saramago. Analyse issued in early 2016 book “PROF. LACHEZAR GEORGIEV PhD: BIBLIOGRAPHY”. It is noted that prof. Lachezar Georgiev in preparation for its author a narrative book with the working title “*Pocket stories on the way to the ocean*” which has a story line of Portugal and Lisbon. The article also notes the fact that in 2014 prof. Lachezar Georgiev PhD published english-language monograph “Management and Strategy in Book Publishing and Printed Communications” (2014), which is already owned several libraries with European and world. In 2015 it was issued and his bilingual book „Angel’s face“ (Short stories) in English and Bulgarian. In 2016 were published copyright books of prof. Lachezar Georgiev „Book publishing in Bulgaria 1806–1944“ (first edition), “Composition of the Book” (4. revised edition) and “Strategic approaches in publishing and print communications“ (4. The revised edition).

The main part of the author’s books. Lachezar Georgiev are related to book publishing, graphic communication and publishing processes in Bulgaria and around the world, so continue to interest and attract professionals, students, scientists, a wide range of readers.

Keywords: anniversary, author, researcher, writer, publicist, books, book publishing, graphic communication, publishing process, print communications, original author’s books by prof. Lachezar Georgiev PhD, bibliography, scientists, Department of book publishing and library and information activities.

Катедра „Книгоиздаване и библио-
технично-информационни дейности“ при
Факултет „Математика и информатика“
на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ от-

беляза в тържествена обстановка 60-го-
дишнината на проф. д-р Лъчезар Геор-
гиев. Юбилярът получи поздравления
и подаръци от колеги и приятели. Тър-

жеството бе уважено лично от *Декана* на факултета проф. д-р Мирослав Гълъбов, който поздрави юбиляра, изтъкна неговите приноси и публикационна активност и му пожела здраве и дълголетие. Към поздравите се присъедини и ръководителят на катедрата доц. д-р Александър Ковачев, като също отправи благопожелания с най-добри чувства от името на колегите на юбиляра. Своите поздравления поднесе и доц. д-р Калина Иванова – зам.-директор на Народна библиотека „П. Р. Славейков” – В. Търново. В задушевна и приятна обстановка бяха припомнени важни епизоди от неговото творческо развитие като учен-изследовател на книгата и издателските процеси и като писател, негови творчески прояви у нас и в чужбина.

Трогнат от вниманието и жестовете на уважение, проф. Л. Георгиев сърдечно благодари и увери, че и занапред ще подкрепя катедрата и факултета в техните усилия за научно и професионално укрепване, ще съдейства и занапред и на по-младите си колеги, както и на студентите от двете бакалавърски специалности: „Книгоиздаване” и „Библиотечно-информационни дейности”. Той покани колегите си и за по-нататъшно дейно сътрудничество в научното списание за книгата „Издател”, на което е основател и главен редактор (списанието излиза от 1994 г.); както и за участие със статии и студии в годишника „Трудове на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий. Обществени комуникации и информационни науки” (на който също е главен редактор, научен редактор и съставител). Извън официалния протокол, проф.

Л. Георгиев сподели, че е в процес на подготовка и за нова белетристична книга с работно заглавие *Джобни истории на път към океана* и че все още търси подходящо издателство да публикува сборника, тъй като предпочита (свързано и с юбилея му) книгата да излезе с твърда подвързия и добър графичен дизайн. Два от разказите в бъдещото издание са публикувани в брой 3–4, 2015 г. на „Издател” (с. 115–127)¹. Проф. Л. Георгиев сподели и за предстояща своя книга, изследване върху творчеството на Нобеловия лауреат за литература Жузе Сарамагу и неговите книги в България, като припомни, че част от подготовката за публикацията е свързана с двуседмичното му пребиваване в Лисабон през юли 2016 г., когато е провел проучване в библиотечната експозиция на фондация „Жузе Сарамагу” в Казадуш Бикош² на португалската столица, и с последващо посещение в националната библиотека (Biblioteca Nacional de Portugal), където е направил дарение от свои авторски книги и най-новите броеве на списание „Издател”.

До момента университетският преподавател проф. д-р Лъчезар Георгиев³ е автор на над 60 авторски книги – от тях две книги на английски език (*цифрата включва няколко преиздания на авторски книги с научен характер; без да се брои съставителството на над десет научни сборника*), и авторство на над 300 студии и статии с научен, исторически и документален характер, както и предговори към отделни издания. Сред художествените му книги са сборници с разкази и новели, повести,

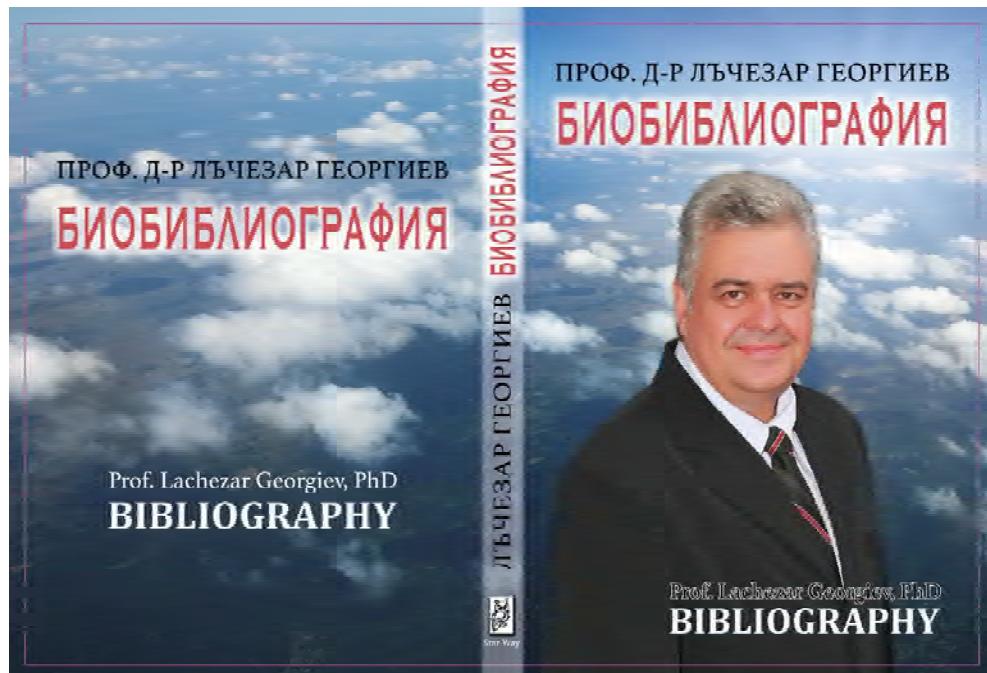

романи, документални издания. В периода януари 2005 – септември 2013 г. е бил ръководител на катедра „Библиотекознание и масови комуникации” (в състава на Стопански факултет). Член е на Съюза на учените в България, на Съюза на българските писатели и на Съюза на българските журналисти. С научна и художествено-творческа цел е пребивавал в Италия, Германия, Турция, Сърбия, Босна и Херцеговина, Румъния, Русия, Португалия, в резултат на което е издал редица авторски книги и научни публикации.

Ще припомня за читателите на сп. „Издател”, че в началото на 2016 г. излезе от печат нова актуализирана библиография на проф. д-р Лъчезар Георгиев (представен в основни позиции като: писател, университетски преподавател, изследовател-книговед и журналист), включваща по-важни публикации за него от различни периоди, предимно от 1987 до края на 2015 г.⁴ Съставители на изданието са д-р Стела Валериева Георгиева и Магдалина Николаева Миланова. Библиографски редактор е Даниела Върбанова от библиографския отдел на Университетска библиотека на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”. Книгата е подготвена във връзка с отбелязване 60-годишнината на проф. Л. Георгиев.

В новото издание „**ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ : БИОБИБЛИОГРАФИЯ**”, в общ обем 320 страници, включващо и красиво цветно приложение, са извършени съществени допълнения, направени са и корекции след забелязани неточности и непълноти в пре-

дишната биобиблиография от 2006 г., тогава издание на Народна библиотека „П. Р. Славейков” – В. Търново⁵. Биобиблиографията е съобразена с действащите библиографски стандарти у нас. Книгата е селектирана в посока на книговедска информация и очертаava преди всичко онези публикации, осветляващи научното, документално-публицистичното и белетристичното творчество на проф. Лъчезар Георгиев Георгиев, както и по-важните му статии с историко-краеведски и документален характер. Отделено е място за художествените публикации на писателя – сборници с разкази, новели, повест, романи, както и публикувана в печата негова белетристика (предимно разкази и новели; откъси от по-големи творби). Включени са сведения за негови участия в редакционни колегии на вестници, годишници, списания. Извършена е научна редакция, като са добавяни значителен брой за времето от 2006 до края на 2015 г. библиографски единици. В предговора, публикуван *на български и английски език*, са представени важни моменти от цялостното творчество на писателя и изследователя. В книгата е включена информация за известни цитирания върху негови публикации. В третия раздел са дадени участия на проф. д-р Лъчезар Георгиев в по-важни научни форуми (национални и международни конференции, научни кръгли маси, семинари, творчески командировки), научно-изследователски проекти. Интерес за специалисти и изследователи представлява четвъртият раздел на книгата: *Проф. д-р Лъчезар Георгиев в световните*

библиотеки, като библиографските данни представят негови авторски книги в европейски и световни библиотеки: в Германия книгите му са основно в Баварска национална библиотека, Staatsbibliotek – Берлин, Bayerische Staatsbibliothek – Мюнхен; във Великобритания – в Национална библиотека – Лондон и библиотеките на университетите в Оксфорд и Улвърхемптън; Националната библиотека на Франция; Кралска библиотека на Белгия; Националната библиотека на Австрия, NEBIS – Цюрих; Националната библиотека на Нидерландия и библиотеката на университета в Амстердам; Националната библиотека на Португалия – Лисабон; националната библиотека „Св. Кл. Охридски” – Скопие (Македония); Обединения каталог на полските научни библиотеки; Народна и университетска библиотека „Петар Коич” – Баня Лука (Република Српска); Националната библиотечно-информационна система на Словения; национал-

ната библиотека на Украйна; националната библиотека на Чешката република; националната библиотека на Турция – Анкара. Отделни авторски издания присъстват и в публичните библиотеки на Варшава, Прага, Воронеж, Кишинев, Любляна. Малко познат факт е и присъствието на авторски книги от Лъчезар Г. Георгиев и в публичните и научните библиотеки на САЩ: най-значителен е дялът на авторските му книги в Конгресна библиотека – Вашингтон, но и в университетски библиотеки: Columbia University Libraries (Ню Йорк); Harvard College Library (Кейбридж); Indiana University (Bloomington); New York Public library; Ohio State University Libraries (Columbus); Princeton University Library; Stanford University Libraries; US Berkeley Libraries; University of California (Northern Regional Library Facility – Richmond); University of Illinois at Urbana (Champaign); University of Michigan; University of Oregon Libraries; University

of Pittsburgh; University of Wisconsin (Madison); Yale University Library (New Haven). Библиотеката на университета в Торонто – University of Toronto Libraries, също притежава авторски издания на проф. Л. Георгиев.

В Русия също се забелязва сериозно присъствие на негови авторски книги: в Российской национальная библиотека; Российской государственная библиотека – Москва; Библиотека Российской академии наук – Санкт Петербург; Государственная публичная историческая библиотека России; Институт по научна информация по обществени науки (ИНИОН) – Серия *Литературоведение*, Серия *Науковедение* и Серия *История, этнология, археология* (включващи освен книги и отделни публикации в научния печат); Руска електронна книжарница (*elibrary.ru*) Российский центр научного цитирования. Научная електронная библиотека (*elibrary.ru/author*).

В края на изданието **ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ : БИОБИЛИОГРАФИЯ** читателят може да разгледа цветни сканирани корици на авторски книги от проф. Л. Георгиев, както и снимки от негови творчески пътувания и командировки в Европа. На с. 3. е публикувано кратко резюме на английски език⁶. Книгата е и с отлично качество на дизайна и полиграфическото изпълнение, извършено с вкус и професионализъм във великолърновската печатница „СИРА“. На лицевата страна на корицата е с портрет на проф. Лъчезар Георгиев.

През 2011 г. излиза солидната монография на проф. Лъчезар Георгиев **Книгоиздаване и книжнина : По документални источници от Държавния военноисторически архив**⁷. Монографията включва важни приноси в изследването на печатните комуникации и на българското военно книгоиздаването, съпроводени с редица анализи, оценки, статистически данни и върху непубликувани документи. Изданието е оформено отлично, с твърда подвързия и много илюстративен материал; публикувани са факсимилета на документи, филиграни и орнаменти на рубрики от печатни медии.

През 2014 г. проф. Лъчезар Георгиев публикува и англоезичната монография **Management and Strategy in Book Publishing and Printed Communications**, която е притежание вече на няколко библиотеки с европейско и световно значение⁸. През 2015 г. е издадена и неговата двуезична белетристична книга **Лице на ангел (=Angel's face)**⁹.

В навечерието на своя юбилей проф. д-р Лъчезар Георгиев издаде и солидната си монография в 450 страници: **Книгоиздаването в България 1806–1944**¹⁰. Рецензент на изданието е проф. д-р Димитър Кенанов. Книгата се разпространява с успех и по електронен път чрез сайта на книжарница „Български книжици“: <http://knigabg.com>. През настоящата 2016 г. беше издаден и още един тираж на четвърто преработено и допълнено с две нови глави издание на неговата **Композиция на книгата**¹¹, както и авторската му монография **Стра-**

тегически подходи в книгоиздаването и печатните комуникации¹². Тези издания, свързани с проблемите на съвременната книга и на издателските процеси у нас и по света, продължават

да вълнуват специалисти, студенти, читатели с интереси към графичната комуникация, книгоиздаването, книжната дистрибуция и промоция, съвременната полиграфия.

БЕЛЕЖКИ

¹ Георгиев, Лъчезар. Ключът от каретата на папа Клементе XI. *Две лисабонски истории* (I. Мисия в националния музей на каретите; II. Среща при Базилика да Ештрела“). // Издател, 2015, № 3–4, с. 115–127.

² Casa dos Bicos – главен офис на фондация „José Saramago“ – Лисабон.

³ Проф. д-р Лъчезар Г. Георгиев е дългогодишен преподавател и в катедра „Книга и общество“ на УниБИТ – София.

⁴ ПРОФ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР ГЕОРГИЕВ : БИОБИБЛИОГРАФИЯ [= Prof. Lachezar Georgiev : Bibliography]. / Състав. Стела Георгиева; Магдалина Миланова. – София: Star Way, 2015. – 320 с.: с ил.: 2 цв. прилож. ISBN 978–954–8685–25–2 *Книгата излезе от печат обаче през януари 2016 г., което е уточнено и в издателското каре на изданието.*

⁵ Лъчезар Георгиев : Биобиблиография. / Състав. Магдалина Миланова / Науч. ред. Ив. Александров. – В. Търново : Регионална библиотека „П. Р. Славейков“; изд. Фабер, 2006. – 180 с. [ISBN 978–954–524–775–662–5]

⁶ В резюмето на биобиблиографията (ABSTRACT), четем:

„Professor Lachezar Georgiev Georgiev, PhD. BIBLIOGRAPHY. – Sofia: Star Way, 2015. – 320 p. : ill. ISBN 978–954–8685–25–2

This book is a study of scientific and artistic creation on the Bulgarian scholar and writer Professor Lachezar Georgiev Georgiev, PhD. At the beginning of the book included a preface written by the lead compiler Stella Valerieva Georgieva, PhD (Content Foreword: *Pages from the biobibliography of Prof. Lachezar Georgiev, PhD*). Here is presented the Bulgarian and English short biography of Professor Lachezar Georgiev, PhD; his scientific and career development; briefly presented the different stages of his life and creative way; focuses on its copyright books.

The study includes the following sections:

THE FIRST SECTION bibliography of writings of Prof. Lachezar Georgiev PhD: *Dissertation; Original scientific, documentary and artistic books; Scientific studies and articles; Historical and literary articles and articles on homeland*, published by prof. Lachezar Georgiev; *Reviews, prefaces and reviews, concluding remarks to the works; Compiler, editor, reviewer, consultant of books; Supervisor of dissertation; Editor of the periodicals; Literary works in periodicals* – excerpts from works; *Stories; Travel notes; Feuilletons; Poems; Interviews with Lachezar Georgiev; Interviews by Lachezar Georgiev.*

THE SECOND SECTION – Publications about the work of Prof. Lachezar Georgiev Georgiev – reviews, comments and annotations about his books; informations about his creative meetings and premieres of new books of his; Information about known citations of publications of Prof. Lachezar Georgiev.

THIRD SECTION of Prof. Lachezar Georgiev in the more important scientific events (Including national and international scientific conferences, round tables, seminars, creative missions); Research projects (manual; part).

The FOURTH SECTION. Professor Luchezar Georgiev Georgiev, PhD, in the world's libraries (Europe; USA, Kanada; Russia and other).

At the end of the bibliography are included: Index of personal names; Index of scientific publications and the publications with the public character of Prof. Luchezar Georgiev Georgiev PhD; Index of art and non-fiction works by Prof. Luchezar Georgiev; Scanned covers of books authored by Prof. Luchezar Georgiev; Prof. Dr. Luchezar Georgiev – photos by creative trips and missions in Europe.

On compilers of this bibliography: Stela Valerieva Georgieva (*St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo*); Magdalina Nikolaeva Milanova (Regional library Petko Rachev Slaveikov – Veliko Turnovo). Bibliographic editor – *Daniela Varbanova* (*University Library of the Veliko Turnovo University St. Cyril and St. Methodius*). This book was published with international publishers number ISBN 978-954-8685-25-2 for the year 2015. The book is printed in a Printing house SYRA – Veliko Turnovo in January 2016.”

⁷ **Георгиев, Лъчезар.** Книгоиздаване и книжнина : По документални източници от Държавния военноисторически архив: Монография. – В. Търново : Катедра Библиотекознание и масови комуникации ; изд. Фабер, 2011. – 540 с. : тв. подв. : с ил. : рез. на англ. език.

⁸ **Georgiev, Lachezar.** Management and Strategy in Book Publishing and Printed Communications. / Translation from Bulgarian Snezhana Boyanova, Lena Ilieva. – В. Търново : FABER, 2014. – 248 p. *Книгата е с твърда подвързия и изцяло на английски език.*

⁹ **Георгиев, Лъчезар.** Лице на ангел = Angel's face : Разкази и новели. – София : АН-ДИ, 2015. – 374 с. : с ил.

Двуезична книга на български и английски език.

Angel's face Contents: Preface; An Extraordinary Flight, Angel's Face, Point-Blank Shot, The Woman from Malpensa Pizza Place, The Eye of the Snake, Landing, Calming the Waves, Sunken Rocks, the Souvenir, the Sky of Leuven, Tosca Beach.

¹⁰ **Георгиев, Лъчезар.** Книгоиздаването в България 1806–1944 [Book publishing in Bulgaria 1806–1944]. – София: АН-ДИ, 2016. – 450 с. : рез. на англ. : с ил. *Научен ред. на книгата е д-р Стела В. Георгиева.*

Монографията ще бъде представена с отделна рецензия в сп. „Издател“.

¹¹ **Георгиев, Лъчезар.** Композиция на книгата [Composition of the book]. – София: Star Way, 2016. – 140 с. – Библиотека *Книга и печатни комуникации*

¹² **Георгиев, Лъчезар.** Стратегически подходи в книгоиздаването и печатните комуникации [Strategic approaches in publishing and print communications]. – София: АН-ДИ, 2016. – 260 с. : с табл. и сх.

**ПАПА ЙОАН ХХІІІ И НЕГОВАТА ЕНЦИКЛИКА
„ПАЧЕМ ИН ТЕРИС“
(PAPA GIOVANNI XXIII E LA SUA ENCICLICA “PACEM IN TERRIS”)
*Христо Пройков¹***

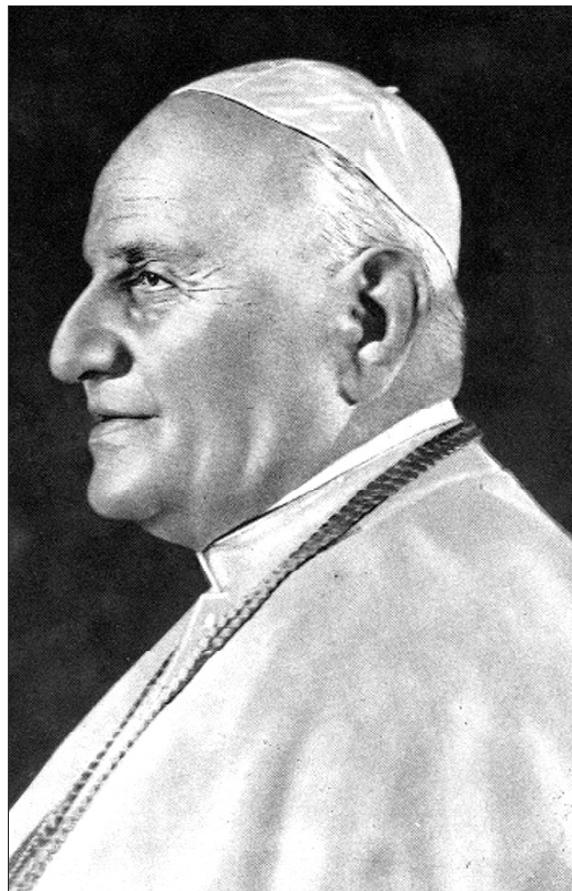
**POPE JOHN XXIII AND HIS ENCYCLICAL “PACEM IN TERRIS”
("PEACE ON EARTH")
*Hristo Proykov***

POPE JOHN XXIII AND HIS ENCYCLICAL “PACEM IN TERRIS” (“*PEACE ON EARTH*”) is an article by *Archbishop Hristo Proykov* (Apostolic Exarch and President of the Episcopal Conference of Bulgaria). The supreme head of the Catholics in Bulgaria piously and carefully studies and interprets the emblematic encyclical “**Peace on earth**” of Pope John XXIII who was an apostolic legate in Bulgaria for 10 years (1925 – 1934) and for this was later called “**the Bulgarian Pope**”.

Keywords: Pope John XXIII, apostolic legate in Bulgaria, encyclical *Peace on Earth*

Що се касае до темата мир, няма предмет, който да е бил по-често третиран от Върховните Първосвещеници през тези последни времена. Самият папа Йоан ХХІІІ е говорил за мира всеки път, когато е вземал думата пред християнската общност. Това личи особено и от отправеното послание по радиото на 2.IX.1962 г., един месец преди откриването на Втория Ватикански Вселенски Събор. Това послание за мир оказа голямо влияние върху хода на самия Събор и показа как Йоан ХХІІІ оценяваше спешността на този проблем и колко загриженост имаше у него.

Католическата църква притежава в лицето на Римския Първосвещеник строго определена върховна поучителна власт и нейното учение, отнасящо се до вярата и морала, е задължително за всички католици в целия свят. Разбира се, и в другите религии можем да открием документи и изказвания на отделни личности, които изразяват мнението си по този въпрос, но те си

¹ Авторът на статията архиепископ Христо Пройков е *Апостолически екзарх и Председател на Епископската конференция в България*.

остават винаги мнения на отделни личности или школи и не са непременно задължителни по съвест за всички членове на тази религия.

Когато говорим за официален документ, не трябва да имаме предвид Свещеното писание, в което се намират основните принципи на мира. За да изразя учението и влиянието на Католическата църква за световния мир, ще си позволя да представя схематично известната енциклика за мира на папа Йоан XXIII, озаглавена „*Пачем ин терис*“.

Анджело Джузепе Ронкали е наш съвременник. Роден е в 1881 г. в Италия, в малкото градче Сото ил Монте. От 1925 до 1934 г. той е бил папски легат в България и дългото му пребиваване у нас е допринесло да обикне народа и страната ни. На 28 октомври 1958 г. той е избран за папа и взема името Йоан XXIII. На 21 април 1963 г., Велики четвъртък, шест месеца след откриване на Събора и само два месеца преди смъртта си, той публикува своята Енциклика „*Пачем ин терис*“. На 10 май същата година той получава международната награда „Еудженио Балзам“ за мир. На 3 юни 1963 г. умира в Рим. Преди да почине, пожелал на неговия прозорец да бъде поставен запален светилник – израз на неговите чувства за мир и обич между всички хора по света.

Всеки папа е глашатай на мира! Така казват в Рим. Глашатай на мира трябва да бъде всеки духовен водач. В нашия век от Бенедикт XV (1914–1922 г.) до сегашния папа Йоан Павел II всички папи са осъждали войната и са правили всичко възможно, за да бъде запазен мирът. Характерни в това отношение са думите, които папа Пий XII произнесе на 24 август 1939 г. пред католиците и пред народите от цял свят: „С войната всичко е загубено, с мира не се губи нищо!“ Както двамата негови непосредствени предшественици,

така и папа Йоан XXIII бе наречен „*Папа на Мира*“. Енцикликата „*Пачем ин терис*“, адресирана до всички хора С ДОБРА ВОЛЯ, е едно echo на думите, които Христос произнесе пред учениците си на Велики четвъртък: „Обичайте се един други“ (Йоан 13, 34). Ето как сам папата в същия ден на публикуването на Енциклика (2 април 1963 г.) коментира пред дипломатическите представители в Сикстинската капела същността на този документ:

„Енцикликата е един голям призив към взаимна обич, с който аз искам да се обърна към всички хора от нашето време, за да разберат, че всички те са от един и същ произход и че трябва всички да се обединим.“ Два дена по-късно, на Велика събота (13 април 1963 г.), В едно обръщение към целия католически свят Йоан XXIII казва: „Преди да бъде равновесие между външните сили, мирът е един божествен дар, който помириява душата с Бога. Вътрешният ред в человека, подкрепян от добрата воля, осигурява и външния ред в обществото... „*Пачем ин терис*“ е моет Великденски подарък за 1963 г.“

В тази Енциклика – пастирско послание, Йоан XXIII определя основните норми, според които трябва да се ръководи човешкото общество, за да постигне най-ценния дар – мира. Той определя всички основни елементи, които са необходими за истинския личен, семеен и обществен мир в светлината на Евангелието. Евангелието стои в основата на папската Енциклика за мир.

Енцикликата се състои от пет части. Първите четири части са адресирани до всички хора с добра воля независимо от техните политически, религиозни или национални различия.

Част първа разглежда отношенията между отделните личности в обществото.

Част втора разглежда взаимоотношенията между личността и обществото.

Част трета разглежда взаимоотношенията между различните политически общества.

Част четвърта разглежда взаимоотношенията между личността, политическите общества и Световната обществена организация.

Част пета е едно пастирско възвание към католиците от целия свят.

Всички части на Енцикликата са свързани помежду си така, че ако отхвърлим само една от тях, ще бъде като осакатена. Още в увода се определя основният принцип на мира. „Мирът на земята, „Пачем ин терис”, към който се стремят хората от всички времена, може да бъде постигнат и утвърден само при пълното спазване на установения от Бога ред. Както в цялата Вселена, така и в природата на човека Бог е поставил определени закони, които са записани в неговото сърце и за които свидетел е човешката съвест. Тези закони, вложени от Създателя в човешката природа, показват начина, по който хората трябва да съгласуват своите взаимоотношения в този свят.”

Първата част на Енцикликата разглежда взаимоотношенията на отделните личности в обществото. Тук основният принцип е: „Всеки човек е личност, която има права и задължения. Тези права и задължения са общи, неприосновени и неотменими за всички.” Ако пък разгледаме достойнството на човешката личност в светлината на Божието откровение, тогава това достойнство придобива много по-голяма стойност, защото всички хора са изкупени с цената на Христовата Кръв и чрез благодатта на изкуплението са станали Божии чеда, наследници на Вечния живот. Правата на човешката личност:

Всяка личност има право на съществуване, на неприосновеност и на средства, за да живее достоен човешки живот. Тук влизат правата на всеки човек, отнасящи се до нравствените и културните ценности в живота, правото мудра почита Бога, според както неговата съвест му диктува това; правото да избира свободно своя начин на живот; правото да избира свободно икономически форми на обществен живот, в основата на което стои винаги правото на частна собственост; правото на събрание и сдружение; правото на емиграция и имиграция и т.н. С една дума, човешката личност не е бездушен предмет или пасивен елемент в социалния живот, а е и трябва да бъде винаги субект, основа и цел на обществения живот. В основата на всяко общество стои човешката личност, стои човек, създаден по образ и подобие Божие.

Задълженията на човешката личност:

Част първа. Човешката личност няма само права, тя има и задължения. В съвместния живот на хората в едно общество всяко естествено право на отделната личност включва в себе си и съответно задължение към всички останали личности в това общество. Човек е длъжен да признава и уважава правата и на другите. Този, който признава и защищава само своите права и в същото време забравя своите задължения спрямо другите, въщност с едната ръка руши това, което създава с другата. Човек по природа е социално същество. Затова хората винаги живеят заедно и взаимно си сътрудничат. Личното достойнство на човека изисква той да работи съзнателно и свободно. Съвместният живот, основан само на сътношение на силите в обществото, е жесток и безчовечен. В такъв случай човешката личност действа само по принуда и чрез външно насилие.

Общественият живот трябва да се разглежда преди всичко като духовно явление, като общуване на доброто и истината, като призив към духовните ценности в политическия, икономическия и културния живот. Този нравствен закон е общ за всички хора. Той е абсолютен и неизменен в своите принципи, защото е основан върху естествения закон, създаден от Единния, Трансцедентен и Личен Бог. Той е основа на мира във всяко човешко общество.

Част втора. Взаимоотношенията между личността и обществото. Съвместният живот в едно общество не може да бъде добър, ако в това общество няма ред. Но за да има ред, трябва да има власт – авторитет, който поддържа този ред и съдейства за общото благо на всички членове на това общество. И както човешкото общество води началото си от Бога, така и тази власт – авторитет – води началото си от Бога – Върховен Законодател в света. Властта следователно не е безконтролна сила. Тя самата е подчинена на Божия закон. И когато наредбите на тази власт не са съобразени с Божия закон или са против Божия закон, такива наредби нямат никаква морална стойност и никой не може да ни задължи да им се подчиняваме. В такива случаи важи принципът: „Трябва да се подчиняваме повече на Бога, отколкото на човеците.” (Деян. 5,29.) Властта губи своята морална стойност. Тя може да бъде израз само на принуда и насилие.

Част трета. Взаимоотношения между различните политически общества. Същият закон, който регулира взаимоотношенията между отделните личности в обществото, регулира и взаимоотношенията между отделните политически общества. В основата на тези взаимоотношения трябва да стоят ис-

тината, справедливостта, действената солидарност и свободата. С други думи, основата на тези взаимоотношения е нравственият закон, създаден от Бога.

Част четвърта разглежда взаимоотношенията на личността и политическите общества със световната общност. Днес никое човешко общество не е в състояние да се развива и да осъществява своите духовни, политически, икономически и национални интереси, ако се затвори само в себе си и живее изолирано от останалите общности. Самият живот налага днес всички общности да си сътрудничат взаимно, не принудително, а доброволно и съзнателно, като в основата на тези взаимоотношения стои винаги свободната човешка личност. Такава световна организация на човечеството представлява Организацията на обединените нации, основана на 26.VI.1945 г. Целта на тази световна организация е да укрепва мира между народите, развивайки отношения, основани на принципа на равенство, взаимно уважение и сътрудничество във всички области на обществения живот. В нея има представител и на Светия престол, който от името на Католическата църква дава своя принос за постигане на световния мир.

Част пета е последна на Енцикликата. Тя се отнася само за чедата на Католическата църква. Тук Йоан XXIII се обръща към всички католици и ги призовава да вземат активно участие в обществения живот и да съдействат със своята научна компетентност, технически възможности и професионален опит за общото благосъстояние на хората. Това съдействие трябва да бъде основано на справедливостта, негова движеща сила да бъде Любовта, а метод на действие – свободата. В това съдействие католиците са длъжни преди всичко да

имат и да проявяват вътре в себе си единство между вярата, която изповядват, и делата, които вършат. Същевременно те трябва да проявяват винаги пълно разбиране към всички, които не споделят техните религиозни, философски или политически убеждения.

„Не може да има мир между хората, Казва Йоан ХХIII, ако няма мир в душата на всеки един от тях. А това може да стане само тогава, когато човек живее в единение с Бога и спазва законите, които Бог е установил.“ И накрая той заключава: „Мирът ще остане празна дума, ако не е основан на Истината, ако не е построен върху Справедливостта, ако не е възодушен от Любовта, ако не е осъществен върху Свободата!“

Това е Мирът, Който Христос дава на всеки, който спазва Божия закон. „Мир ви оставям. Моя мир ви давам. Аз ви давам не тъй, както светът дава!“ (Йоан 14, 27.) Мирът е дар Божи и този дар може да бъде опазен само в чисто сърце. Чистотата на сърцето е мярка на мира не само в отделния човек, но и в цялото човешко общество.

В течение на повече от 20 години папа Павел VI и папа Йоан Павел II следват пътя към мира, посочен от Йоан ХХIII. Затова енциклика „Pacem in Terris“ е най-оптимистичният документ, който човечеството помни да е бил написан някога от един папа. Ние говорим тук за оптимизма, що се отнася до човешките неща и историята на нашия свят, който понастоящем, както никога, се нуждае от мир.

„Мирът е дар от Бога, поверен в ръцете на хората“, както казва днешният папа Франциск.

НАУЧНА ХРОНИКА

Research roundup

”КОМПОЗИЦИЯ НА КНИГАТА“ – С ДВЕ НОВИ ГЛАВИИ ДОПЪЛНЕНИЯ В ТЕКСТА

Издателство “Star Way“ – София публикува през есента на 2015 г. и пусна малък допълнителен тираж през 2016 г. на четвъртото преработено и допълнено издание на „Композиция на книгата“ (ISBN 978-954-8685-26-9) от проф. д-р Лъчезар Георгиев. Учебникът за студентите от специалностите *Книгоиздаване* (във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“) и „Печатни комуникации“ (в УниБИТ) в стегнат обем от 140 страници, с нова редакция на автора и две нови глави е отличен текст за придобиване на знания, свързани с композиционните подходи и графиката на съвременната книга. Изданietо може да се ползва и от издатели, от специалисти и от читатели с интереси към структурата и оформлението на книжното тяло, корицата, илюстрациите, заглавните комплекси. Дадени са класификации на шрифтовете, форматите, титулната четворка, композиционни подходи на оформление, въстъпителните и заключителните текстове, както и тяхното най-удачно позициониране, функциите и мястото на ISBN в книгата. Допълнените осма глава „Терминология в графиката на съвременната книга“ и девета глава „Книга и периодика: За някои специфични оформителски средства в печатните медии“ разширяват погледа на читателя спрямо съвременната графична комуникация. Изданietо е с анотация на английски език (с. 4).

Екземпляр от „Композиция на книгата“ е библиотечно рефериран и приет от Конгресна библиотека – Вашингтон (САЩ).

ШУМЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА – С ГОЛЯМ НАУЧЕН ФОРУМ

За 135-годишнината от рождението на своя патрон Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ на 8 и 9 септември 2016 г. организира национална конференция с международно участие „Библиотеката на XXI век – практики, комуникации, ефективност“. На бул. „Славянски“ 19, в централната сграда на библиотеката, в секцията „Ефективни библиотечни практики“, бяха изнесени доклади от библиотечно-информационни специалисти и университетски преподаватели от цялата страна. В тази секция взеха участие и двама представители на катедра „Книгоиздаване и библиотечно-информационни дейности“ при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“: проф. д-р Лъчезар Георгиев се представи с доклада „Библиотечни и издателски дейности за иновативно съхраняване и популяризиране творчеството на Нобеловия лауреат за литература Жузе Сарамагу в Португалия и България“; гл. ас. д-р Стела Валериева Георгиева изнесе доклада си „Библиотечни и издателски практики за популяризиране на детската книга и четене в португало- и испаноезичните страни (Латинска Америка)“. Презентациите на двамата автори включваха много илюстрационни и онагледяващи материали. Секция „Имена в българското библиотекознание“ тематично бе свързана с живота и делото на видния писател, политик, общественик, радетел за развитието на библиотечните дейности у нас Стилиян Чилингиров. Докладите от научната конференция предстои да бъдат публикувани в научен сборник.

**ЕКСПЕДИЦИЯ ВЪВ ВОТТОВААРА – КАРЕЛИЯ И
АРКАИМ – УРАЛ:
ЦЕНТРОВЕ НА ПРАЕВРОПЕЙСКАТА
ЦИВИЛИЗАЦИЯ В РУСИЯ
(Протоарии и праславяни)
(Културолого-феноменологично декодиране
на митологичния, исторически и лингвистичния план)**

Стоян Денчев

Никола Казански

Александра Куманова

Николай Василев

**EXPEDITION IN VOTTOVAARA – KARELIA AND ARKAIM –
THE URALS:**

**CENTRES OF THE PROTO-EUROPEAN CIVILIZATION IN RUSSIA
(Proto-Aryans and Proto-Slavs)**

**(Cultural and phenomenological decoding of the mythological, historical and
linguistic approach)**

Stoyan Denchev

Nikola Kazanski

Alexandra Kumonova

Nikolay Vasilev

The First Bulgarian scientific expedition in Vottovaara – Karelia and Arkaim – the Urals was realized in August 2015 by the University of Library Studies and Information Technologies and Bulgarian Academy of Sciences under the auspices of International Informatization Academy at UN, Arctic Academy of Sciences and Noospheric Academy of Sciences in Russia. In the Ural region the mission was carried out under the auspices of the Governor of Chelyabinsk province of the Russian Federation Boris Alexandrovich Dubrovskiy.

The goal of the expedition was to trace the transmission of the Solar cult on the recently found archeological artifacts – in the Vottovaara Mountain in Karelia and in the Historical Cultural Reserve *Arkaim* in the Southern Urals, Russia.

The scientific head of the expedition is Prof. DSc. Stoyan Denchev (classification and metaclassification; information environment); team: Prof. DSc. Alexandra Kumanova (philosophical science of science and secondary-documentary mapping); Assoc. Prof. Nikola Kazanski, PhD (terminology); Assist. Prof. Nikolay Vasilev, PhD (linguistical approach).

The present study points at two interconnected information flows:

1) The great migration of the Proto-Aryans back in the millenaries (from 20 000 to 5 000 yrs B.C.), realized presumably from the North – Hvanirata (accordint to *Avesta*) which during the millenaries was sinking and its extremely progressive people – Aryans has been descending to the South and South-East – on the mountains Vottovaara in Karelia and the Urals, where THE COUNTRY OF CITIES was built WITH THE PHENOMENAL SOLAR DESIGN OF ARKAIM AND FROM HERE THEY HAVE DIRECTED TO THE IRANIAN PLATEAU IN ORDER TO REALIZE THEIR SPECTACULAR GIGANTIC ROAD IN THE HISTORY WHICH HAS REACHED ALSO THE BALKAN PENINSULA: the complex is treated as a **methodological unit** of the studies many-sided phenomena indicated in the title *here*;

2) it is defined the **methodological question**: the transmissions of the Solar cult spread from the North all over the world, took place in numerous fire practices penetrated in the Balkan Peninsula from Asia Minor, deeply enrooted in the Iranian cultural area and connected to the Aryans beliefs – FROM WHAT KIND OF PROTO-SOLAR CULT DERIVED (we have studied these fire practices in Iran and Turkey – Northern Mesopotamia: the “mouth” of the problem; now we are directing to its “source”)...

The Proto-Aryans and the Proto-Slavs who have always been an integral entity but have not developed in the same direction – the Aryans migrated to South-East (Iranian and Indo-Europeans) and to South-West (Celts and Thracians) have EVER followed the religion of the Sun. This is confirmed by all our studies in Russia, Anatolia and Iran.

Later on, when they passed through different practices, related to the fire as a supreme symbol of the Sun, the solar religion of the Aryans from Arkaim developed into Zoroastrianism and at the end into Christianity.

In the Christian faith the God's light occupies a special place as a supreme expression of the Divine substance (*Hebrew: shekhina* – Divine presence /comp.: presence knowledge/)... This is the burning bush which was not consumed by the fire of Moses!!!

The most recent example of this is the teaching of Petar Danov – the Master (with the Indo-Aryan name *Beinsa Duno*, 1864 – 1944) as a follower of the Bogomils (Manicheans – Zoroastrians – Arkaimians).

Namely in this very context the *Nestinars* are priests of the Devine fire which not only do not consume them, but also enlighten them and even dawn upon them with a providential gift (as it was in the case of the last true *nestinarian* Grandmother Zlata)...

Key words: First Bulgarian scientific mission in Vottovaa-ra – Karelia and Arkaim – the Urals (2015) – Proto-Aryans and Proto-Slavs: cultural and phenomenological decoding of mythological, historical and linguistic approach

През август 2015 г. от Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) и Българската академия на науките (БАН) под патронажа на Международната академия по информатизация при ООН, Арктическата Академия на науките и Ноосферната обществена Академия на науките в Русия се осъществи *Първата българска научна експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал*. В отсеката по Урал експедицията се проведе и под патронажа на губернатора на Челябинска област на Руската Федерация Борис Александрович Дубровски.

Целта на експедицията бе да се проследи трансмисията на соларния култ по новооткрити археологически следи – по планината *Воттоваара* в Карелия, Русия и историко-културния резерват „Аркаим“ в Южен Урал, Русия.

Научен ръководител на експедицията е проф. д.и.к.н. Стоян Денчев (класификация и метакласификация: информационна среда); екип: проф. д.п.н. Александра Куманова (философско научознание и вторично-документално картографиране); доц. д-р Никола Кацански (терминология); ас. д-р Николай Василев (лингвистичен разрез).

Настоящето проучване се осъществява чрез концепцията „информационна среда“ (англ.: *information environment*) (С. Денчев), съгласно която този феномен се трансформира в проявите и взаимодействията на трите му съставни компонента:

1) „информационни фондове“ (англ.: *information funds*) (съществуващите информационни явления, систематизирани в културолого-феноменологични пластове);

2) „информационни технологии“ (англ.: *information technologies*) (познатите на хората технологии през съответните времена) и

3) „интеракции“ (англ.: *interactions*) (битуващите гледища в историографията по изследваните явления).

Конфигурацията „информационна среда“ – единството от: 1) „информационни фондове“, 2) „информационни технологии“, 3) „интеракции“ – е избрана в качеството на ретикула (англ.: *reticulum*) на това проучване, структурирано във вид на ризома (англ., фр., лат. от гр.: *rhizome*) (А. Куманова).

Тук са обособени два основни раздела:

– **Воттоваара – Карелия** (направен е акцент върху родината на ариите на Северния полярен кръг и интерпретацията ѝ в археологическите експедиции в Северния Ледовит океан и в Карелия, както и в митологията) и

– **Аркаим – Урал** (за основа е взета интелектуалната база на проучванията на проф. Г. Б. Зданович – откривателя на Аркаим, който беше нашият водач в историческия резерват на 10.08.2015 г.).

Относително самостоятелна, но подчинена на общото развитие на това изследване, е неговата специализирана част: **Лингвистичен разрез** (представена е концепцията за праезика на славяните от времето на дописмената реч на праисторията на человека, декодираща *етимологията на звуковата информация по веригата звукове – артикуляция – комбинаторика*, на нашите домакини в Челябинск и Аркаим филолозите – ерудити Л. П. Писанов и В. Л. Писанов (описваната звукова комуникация очевидно е погранична между предсричковата и предконсонантната писмени системи на праславяните)).

Цикълът на предлаганите лингвистични студии на Леонид и Владислав Писанови е посветен на **предсричковата – звукова комуникация** – съчетание от гласна и една или повече съгласни или само отделна гласна, което се изговаря с един тласък на издишаната струя и с **едно** отваряне на устата: **сричка** (англ.: *syllable*).

Тази звукова комуникация предхожда **сричковото писмо**, което е предшествано от **пиктографско** –

образно (англ.: *pictography*) **писмо** (: староегипетско, старокитайско, старояпонско) (от ок. V хил. пр. н.е.) и **идеографско – условно-знаково** (англ.: *ideography*) **писмо** (постепенно образите се опростяват и развиват в условни знаци – **йероглифи** /англ.: *hieroglyphs*/; **значите – идеограмите** /англ.: *ideograms*/ дават само идея) (: египетско, китайско, японско) (от IV хил. пр. н.е.).

Известно е, че първоначално пиктографското писмо, след това идеограмите се изместват от **клинообразни идеограми** (/комбинации от клиновидни чертички/, обозначаващи **едносрични думи**, по-късно – **отделни срички**) (: **клинообразно/клинопис**: англ.: *cuneiform character* /: шумерско, авестийско /староперсийско/, вавилонско, гръцко) (от IV хил. пр. н.е.).

Описаната от Леонид и Владислав Писанови звукова комуникация очевидно е **погранична** между **предсричковата и предконсонантната писмени системи**.

Консонантната (англ.: *consonant*) **азбучна** (англ.: *alphabetical*) писмена система за **съгласните букви** (англ.: *consonants*) (: финикийска, арамейска, пахлави /средноперсийска/, арабска, фарси /новоперсийска/, арменска, гръцка, староеврейска, сирийска, южно-арабска) предхожда **азбучното писмо – гръцкото писмо** (: етруско, латинско /латиница/, готско, глаголица, кирилица) (срв.: [2, 8]).

Във фокуса на вниманието ни е една впечатителна хипотеза, хвърляща светлина може би към онези древни 35 000 години (от общо 40-хиляндната история на човечеството), за които не знаем достатъчно (заштото едва от 5 хиляди години човекът пише), а може би – към предшестващите ги хилядолетия...

Наст. изследване показва два взаимосвързани информационни потока:

1) Велико преселение наprotoарийте назад в хилядолетията (от 20 хил. до 5 хил. г. пр. н.е.), осъществено предполагаемо от север – Хварната (по *Авеста*), която в продължение на хилядолетия потъва, и изключително напредничавият ѝ народ – ариите се спуска на юг и югоизток – по планините Вогтоваара в Карелия и Урал, където изгражда СТРАНА НА ГРАДОВЕТЕ, БЕЛЯЗАНА С ФЕНОМЕНАЛНАТА СОЛАРНА ПЛАНИРОВКА НА АРКАИМ, И ОТ ТУК СЕ НАСОЧВАТ КЪМ ИРАНСКОТО ПЛАТО, ЗА ДА ОСЪЩЕСТВЯТ СВОЯ ИЗВЕСТЕН ГИГАНТСКИ ПЪТ В ИСТОРИЯТА, ДОСТИГНАЛ И ДО БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ: комплексът е привлечен като **методологически възел** на проучените многострани явления, посочени в заглавието тук;

2) осмислен е **методологичният въпрос**: трансмисиите на соларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени

практики, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и вкоренени в иранския културен ареал, и свързани с вярванията на ариите – ОТ КАКЪВ ПРОТОСОЛАРЕН КУЛТ ПРОИЗХОЖДАТ (ние проучихме тези огнени практики в Иран [3] и Турция – Северна Месопотамия [4]: „устието” на проблема; сега се насочваме към неговия „извор”)...

– *Описаните* информационни потоци са изследвани от нас:

– още в научната историографска експедиция през 2008 г. [5] в Руската национална библиотека в Санкт Петербург – най-голямото в света централно научно-документално хранилище по трансмисията на protoарийте и протославяните, доразвито от историографското ни проучване в тази библиотека, проведено през август на 2015 г. [1] и

– по време на *наст.* експедиция в Челябинската областна универсална научна библиотека (ЧОУНБ) (Челябинск) – най-голямото в Урал регионално научно-документално хранилище по трансмисията на protoарийте и протославяните; в тази библиотека се основахме на специално подгответа за нашето проучване литература по интересуващите ни въпроси във вид на изложба, организирана по разпореждане на заместник-директора по научните въпроси на ЧОУНБ д-р Наталия Петровна Ситникова от завеждащия сектор в отдела по краезнание на тази библиотека д-р Лариса Валентиновна Каменская [1]...

Първата аprobация на подхода на библиографското картографиране, осъществен по времето на експедицията във Вогтоваара – Карелия и Аркаим – Урал и историографирането на литературата по темата, е направен в Санкт Петербург на 6.08.2015 г. и 7.08.2015 г. в беседи с президента на Ноосферната обществена Академия на науките акад. Александър Иванович Субето (рус.: Субетто) и с президента на Арктическата Академия на науките акад. Валерий Брониславович Митко (рус.: Митько). И двамата видни учени с поливалентна ориентация са научни консултанти на нашите соларни изследвания.

В *това* изследване се прави опит да се създаде кадастрална библиографска карта по проблематиката на експедицията, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX – XXI в. и да се очертаят кръгът на издания на международната универсална библиография на планетата, който е ефективен за установяване на изчерпателна документална информация по темата.

Водещ *тук* е методът на културолого-феноменологичното декодиране, който е приложен комплексно към трите плана на изследването: митологичния; историческия; лингвистичния.

За планината Вottтоваара в Карелия има данни за станало невероятно силно земетресение или друг природен катализъм (смяна на оста на Земята вследствие на сблъсъка на планетата ни с друго космическо тяло) преди хиляди години, което го превръща в сакрално място от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитни пясъчници на възраст от 1 млрд. години, разбити от многочислени разчуствания, обновени в следследниковото време (Ил. 1). Учените смятат – по една от версийте, че този катализъм е от 13-11 хил. г. до н.е., когато на север от Източна Европа е имало затопляне. Културата на сейдовете се заражда в конкретните геологични условия на Колския полуостров на Карелия и прилежащия му континентален ареал, към който е и Вottтоваара (Ил. 2). Сейдовете са **каменни олтари**, подобно на славянските „конькамень”, подобни на нашите келтско-тракийски „побити камъни”. Според древните легенди сейдовете били обитавани от дух, който бил способен да се откъсва от земята. Направено е предположение, че в дълбока древност тук е имало **град**. За това свидетелстват и **разположението на огромни естествено огладени камъни, и следи от древни капища...** През 2011 г. Вottтоваара е обявена за национален природен комплекс („Руският Стоунхендж”!).

Светилищата на Карелия са резултат от цяла културна среда, свързана с вярванията наprotoарийте. Древното название на Карелия, която преди е била остров, известен под названието „Рус” (или „Гарда”) (санскр.: 1) „расте, разширява се в пространството”; 2) „роса” – влага, вода; 3) [„Руса”] – светла напълно съответства на ролята ѝ в тази трансмисия. Езикът на древните арии е бил санскритският и описание на пътя им от Полярния кръг на юг е отразено в най-старите *Веди* – *Ригведа*/*Веда на химните*, разпространявани устно, а самите *Веди* са побратим на *Авеста* и са с един и същ северен корен (някои положения на последното отбелязано тук събрание на свещените книги на зороастризма могат да се открият в книгите на *Стария завет* на *Библията*). Самото название на Колския полуостров в Карелия – емблематичен за културата на ариите и олецтворяващ ареала като цяло – е образувано от протичащата тук река **Кола – Сълнчева земя** (**Коло – едно от древните названия на Сълнцето; Полярната звезда на север се нарича „кол”**), което посочва **хиперборейската родина на тази култура**. Хиперборейците са били поклоници на Сълнцето. Култът към Сълнцето процъфтява на Север. От Север идва **културата на лабиринта**, съдържаща в себе си **метаморфози на спиралата** (Ил. 3). Тази култура е разпространена по цялото земно кълбо. Според една от версийте, тези форми (лабиринтите) са **закодирана проекция на хода на Сълнцето по полярното небе** –

природен феномен, който може да се наблюдава единствено на Север при друг наклон на земята (Ил. 4). Лабиринтите включват в себе си **свастическа символика**, която отразява праобраза на развитието на вселената и человека в нея (по формата, по която текат реките на свещената планина Меру... Четирите течения на реките в Арктида могат да означават само едновременната посока към четирите страни на света, т.е. тласък от Северния полюс (Ил. 5–8). Интересно е, че египтяните разбирали северната изпъкналост на земята като висша точка на единението с Небето. Индуистите вярвали в свещената планина Меру, около която се въртели небесните светила, което е възможно единствено на Северния полюс. Аналогични утвърждения се откриват и в *Авеста* на древните иранци (Ил. 9–10).

На картата на фламандския картограф Г. Меркатор (**Gerardus Mercator** (1512 – 1594), издадена от неговия син Рудолф през 1595 г., **Хиперборея** е изобразена като огромен остров, разделен от реки на четири части. По средата има езеро, а в центъра на езерото – остров, на който се извисява планината Меру (Хара), около която се върти небето – феноменология (прототип на лабиринта), която може да бъде наблюдавана, както се отбеляза, при определени климатологични условия само на Север.

И така, съвременните находки на океанската археология край бреговете на Северния Ледовит океан показва, че още 6 хил. години назад хребетите Ломоносов и Менделеев са били още суша. Тогава и последните арии са напуснали дълго и бавно потъващата Арктида. Тази територия след известната в науката планетарна катастрофа от преди 20 хил. години (описана и в *Библията*), изместила оста на Земята и довела до движения в земната кора, потъва.

От руската експедиция през 1948 – 1949 г. на дъното на Северния ледовит океан са открити планински хребети. Изследванията показвали, че хребетите (Ломоносов и Менделеев) в далечното минало са били суша. Съвременните учени считат, че тези хребети са части от Хиперборея. В руските води на Северния Ледовит океан се намира подводна планина, чийто връх достига до най-ниската повърхност на леда. Възможно е това да е митическата планина Меру (обител на Ра на Земята, родина на ариите), намираща се никога на върха на света (на Северния полюс), за което съобщават легендите.

Първите преселения на ариите започват приблизително преди 12 хил. години, т.е. около 6 хил. години е продължавало тяхното изселване от застудяващата и бавно потъваща Арктида. Преди около 12 хил. години, по съвременни научни данни, завършва ледниковият

период, дебелината на ледовете на който достигали до съвременна Воронежска област (Русия).

Въз основа на разбирането на социоприродната културна цялост на човечеството (В. И. Вернадски / 1865 – 1945/) и общите корени в историята на религията, излезли от едно място на поклонение към светлината (!) (Дж. Кемпъл /Joseph John Campbell, 1904–1987/; М. Елиаде /Mircea Eliade, 1907 – 1986/, А. Корбен /Henry Corbin, 1903 – 1978/, рационалното включване на философско-религиозния интелектуален план във философско-информационната картина на света в категорията „дълго време“ (М. М. Бахтин /1895 – 1975/) обезпечава интелектуална възможност за съотнасянето на религиозните картини на света (*Авеста – Упанишади – Библия – Коран*) с рационалното знание (философско, историческо и т. п. по целия спектър на хуманитаристиката), което съдейства за създаването на универсална периодизация на човешката история и универсалното декодиране на смисъла на текстовете – и митологичните в това число – във вид на дърво на историко-културното развитие на човечеството (Ил. 11)…

Историко-културният резерват „Аркаим“ се намира в Урал на юг-югозапад от град Челябинск (Ил. 12). Той представлява укрепен град-светилище (от над 2 хил. г. пр. н.е.) и е свързан със соларния култ на преселението на ариите от северните земи към Иран и Индия. Открит е през 1987 г. и е спасен като по чудо от потапяне в язовир след обществена акция (Ил. 13 – 16).

Преди повече от 4500 г. в степите на Южен Урал се появява цивилизация, известна като „Страна на Градовете“ (простираща се на 250 км от запад на изток и на 350 км от север на юг с 22 укрепени центъра), с център селището Аркаим, чието име – от тюркски (винаги в новите имена има запазени по-стари значения) – означава „слънцеподобен“ (Ил. 17 – 20). Според някои тълкувания „Арка-им“ означава „Небесна земя“… Градът има радиална планировка с два некропола, жилища и площад в центъра (Ил. 21). Има и отводнителна система при дъждове. Съществуват достатъчно доказателства, за да се предполага, че тук са се извършвали **ритуали, свързани със Слънцето и Огъня** (Ил. 22 – 26). Възможно е тук да са били огнепоклонници, предшественици на **зороастризма**. По стародавен обичай труповете са се излагали на високи стълбове, за да бъдат изкълвани от птиците, а после костите се измивали и погребвали в земята (по-късно започва да се практикува труповлагане в земята или в погребални кургани) (Ил. 27)… Антропологическите изследвания в Аркаимската долина очертават наличието на **етнически тип, сходен с този на по-късните иранци и индийци** (тези скулпторни възстановки са направени на база на материал от близките некрополи) (Ил. 13 – 15)…

Очевидно Аркаим е бил посветен на **праарийския Бог-Слънце**, но корените му са също в **арктическата религия на Полярната звезда**. Самата кръгова структура на селището е стародавен соларен символ.

Кръговата структура има дълбок цивилизационен, прагматичен (отбранителен) и особено ритуален смисъл: *срв.*: каменните баби от Аркаимската долина. Тя произлиза от арктическата цивилизация наprotoарийте с техните **светилища-лабиринти**. Сведения за нея намираме в полумитичните сказания на Платон (Plato; 428 – 348 пр. н.е.) за Атлантида, за града на хипербореите Електрис (построен под знака на Полярната звезда!) и особено за Асгард, свещения град на нордическия бог Один, описан в *Едите*.

Видният френски философ-метафизик Рене Генон (René Guénon, 1886 – 1951, известен още като шейх Абдал Уахед Яхия /Shaykh ‘Abd al-Wahid Yahya/), изтъква, че свастиката (*вж: по-горе*) (древен знак, извънредно разпространен в останките на Аркаим) като **символ на вечното движение и развитие около един постоянен духовен център**, е свързана не само със Слънцето, но и – преди това – с Полярната звезда като арктически символ.

Високата степен на иновации, характерна за цивилизацията на protoарийте в Аркаим, се изразява в различни водоотточни и канализационни системи, но особено важно е наличието на следи от **най-древните колесници** (Ил. 32), които по-късно са като характерен белег на други арийски цивилизации като хетската и иранската (700 г. пр. н.е – до днес).

Аркаим е междинното звено между мегалитната култура на Стоухендж и Воттоваара и преносът на древните знания към Шумер, Анатolia и Иран.

Това е ярко потвърждение за **protoарийските корени на славяните**.

Аркаим освен това е **символ на духовното единство на западната нордическа култура и източната мъдрост**.

В Аркаим се проследява явно сходство между древната „Страна на градовете“ на protoарийте и новата „гардарика“ (*скандинав.*: „Страна на градовете“) на руските славяни (V – XI в.), състояща се от над 130 града.

Точно тази компактна форма на Аркаим не позволява той да бъде наречен просто селище, тъй като тя е конфигурирана – като **свръхград** – с мощно отбранително и комуникационно предназначение (между домовете има връзка по пръстеновидната улица; бойните кули са и обсерватории) (Ил. 25). Тази форма е **форма – модел на вселената**. Същността на града – уникално чудно обятие на Земята и Небето – е поместване в ландшафта, хармонично съжителство с него и неговото творческо преобразуване (*срв.*: ноосфера / В. И. Вернадски! /), но и съсредоточаване едновремен-

но в същността на вътрешното пространство... Тя по удивителен начин напомня и футуристично – по-ефикасност – и „фабриките на света” от най-ново време (XXI в.) като тези в Англия, Германия, САЩ и Русия.

... Навсякъде се повтаря една и съща схема. **Ариите се претопяват в местния етнически субстрат, но го облагородяват, цивилизоват и често (но не винаги) му оставят като емблема името си.**

Така става с келти и тракийците (каменните слънчеви обсерватории-храмове), етруските в Италия (екологична металургия), с хетите в Анатолия (колесницата), дорийците в Елада (обработка на желязо), с иранците в Иран (страна на ариите; първата световна империя), българите и балканските славяни (държавно устройство и приемане на християнството), викингите (варягите) в Киевска Рус (държавно устройство и приемане на християнството) и накрая норманите в келтско-саксонска Англия (строителство на замъци и кръстоносни походи).

Именно в евразийската цивилизация на Русия се отразява най-ярко този хилядолетен кръговрат на взаимосързаната и взаимообогатяваща се културна еманация наprotoарии и праславяните.

Неописуемо е, когато се намираш на сред безбрежните евроазиатски степи – между горите на тундрата и Водтоваара и планините на Централна Азия, – за да осъзнаеш, че това е само една междинна спирка на хилядолетния път на ариите от Европа към Азия и обратно, подобен на ежегодните миграции на птиците от север на юг и обратно...

Понякога думата „арий“ се превежда именно като „**свой**“ (певците в химните на *Авеста* и *Ригведа* наричат себе си **арии**).

Преди 4 хил. години в Аркаим възниква, вкоренява се и се развива сложна и своеобразна култура, която може да се разглежда като древен **модел на евразийско степно уседнало поселение**.

В Аркаим хората са живели заедно със Слънцето, заедно с природните сезони.

Не бит, а битието е въплътено в аркаимския дом – и от каменния, и от бронзовия век (Ил. 28). Археолозите тук получават възможност не толкова да извлечат предмети от градището, колкото да възстановяват самия модел на древния живот – на цялата страна, където хилядолетия преди нас е кипял живот (Ил. 29 – 30).

В Аркаим по удивителен начин се преживява космическият статус на човека и творенията му.

В Аркаим пулсира един вечен призив на хората на нашата планета – да се живее в съгласие и в хармония със законите на природата.

Откритието на Аркаим в наши дни (края на XX в.) може би е закономерно: именно ние, съвременниците на XXI в. – като геокосмически същности – имаме

мисията да преосмислим отношението си към света като единство на висока духовна и материална култура – алтернатива, без която сме обречени като популация на унищожение и гибел.

Аркаим е открита вечна (и постмодерна!) карта на мисията на човечеството към ноосферното му самосъзнание на настоящето и бъдещето, която отговаря на въпроса: как хармонично да се съотнесат и проявяват една чрез друга духовната и материалната култура (Ил. 31–33).

1. Апробирана е концепцията „информационна среда“ (англ.: information environment) (С. Денчев) посредством **ретикула** (англ.: reticulum) (А. Куманова), състояща се от: „**информационни фондове**“, „**информационни технологии**“ и „**интеракции**“, в изследване с обособени в единна структура два основни раздела: **Водтоваара – Карелия и Аркаим – Урал**; в раздела **Лингвистичен разрез** е приведен уникатен лингвистичен материал по праезика на славяните.

2. Очертано е Великото преселение на protoарии, станало преди повече от 4 хил. г. от север (предполагаемо *Хванирато*) по планините Водтоваара и Урал.

3. Обоснован е единният произход на protoарии и праславяни и тяхното взаимно допълване и обогатяване през вековете на огромни територии от Евразия.

4. Благодарение на накърно разкритите центрове на тази праевропейска култура в Русия (Водтоваара и Аркаим) – скандинавските соларни светилища в Карелия и протоцивилизацията в Страната на градовете в Южен Урал – е възможно да се задълбочат изследванията на тази първоевропейска цивилизация, която достига до Балканите, Анатолия, Иран и Индия.

5. Изследването на трансмисиите на протосоларния култ, разпространен от север по цялото земно кълбо, намери място в редица огнени практики като **нестинарството**, проникнали на Балканския полуостров от Мала Азия и свързани с вярванията на ариите, дава по-ясна панорама на феномените, на чиито общ фон са се формирали последните [6].

6. Създаването на кадастрална библиографска карта по проблематиката на експедицията във Водтоваара и Аркаим, третираща най-актуалните изследвания по преселението на ариите и пътя им във вековете, отразен в литературата от XIX – XXI в. чрез непосредствена работа в **Руската национална библиотека в Санкт Петербург** – най-голямото световно научно-документално хранилище по трансмисията на protoарии и протославяните и в **Челябинската областна универсална научна библиотека** – най-голямото **регионално** научно-документално хранилище по трансмисията на protoарии и протославяните, позволява описваните в това изследване проблеми да

бъдат разглеждани в един интердисциплинарен контекст на хуманитаристиката (универсалното знание) през ХХI в.

Протоарийте и праславяните, които са били винаги едно цяло, но не са се развивали в една посока – ариите се преселват на югоизток (ирано-индоевропейци) и на югозапад (келти и траки), са изповядвали ВИНАГИ религията на Сънцето. Това се потвърждава от всички наши изследвания в Русия, Анатолия и Иран.

По-късно, след като преминават през различни практики, свързани с огъня като символ на Сънцето, Сънчевата религия на ариите от Аркаим се развива в зороастризъм и накрая в християнство.

В християнството Божията светлина заема особено място като върховен израз на Божествената същност (*иерусим*: „шехина“ – Божествено присъствие /срв.: присъствено знание [7] /)... Това е и *неопалващият огън на къпината на Мойсей* (когато Господ се явява на Мойсей в египетската пустиня като къпинов храст, горящ с неопалващ/неизгарящ/ пламък !!!).

Най-скорошен пример за описаното, в България е учението на Петър Дънов – Учителя (с индоарийското име *Беинса Дуно*, 1864-1944) като следовник на богомилите (манихеи-зороастрийци-аркаимци).

Точно в този контекст нестинарите са жреци на Божествения огън, който не само не ги изгаря, но ги просветлява и дори осенява с провидческа дарба (както е било и при последната истинска нестинарка баба Злата)...

Сакрални планини на гигантския в историята преход от Арктида на ариите са Вottovaара в Карелия и Урал със своята Страна на градовете, съхранили – всяка по уникален начин – спомена за варата на последния цар на държавата Хванирата Йима:

– Вottovaара – като мистично място, съответстващо на духа на митовете и легендите за праарийте;

– Аркаим в Южен Урал – като духовно и материално въплъщение на тази ваара...

На база на експедицията е структурирана традиционна и електронна библиотека от 167 описания на първично- и вторичнодокументална информация, която конфигурира електронна библиотека *ARYANICA*, предназначена за научноизследователски и учебно-педагогически цели <<http://sno.unibit.bg/files/Aryanica-print.pdf>>.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Ариантика** : Експедиция във Вottovaара – Карелия и Аркаим – Урал : Центрове на праевроп. цивилизация в Русия : Протоарии и праславяни : Културолог.-феноменолог. декодиране на митолог., ист. и лингвист. пл. : Уч. пособие по дисциплината „Нестинарство : Информ. кодове на култ.

наследство” / С. Денчев ... [и др.]. ; Науч. ред. Н. Яръмов ... [и др.]. ; Библиогр. ред. Д. Ралева, М. Максимова ; Рец. А. Субето ... [и др.]. – София : За буквите – О писменехъ, 2016. – 208 с. : с ил. – (Факлоносци ; XV)

Други авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев ; Други ред.: М. Куманов, И. Теофилов ; Други рец.: В. Митко, В. Клюев, И. Петева, В. Велев. – Списък на ил. ; Списък на съкр. – Библиогр.: с. 127–135. – Именен показалец.

Юбил. изд., посветено на 70-год. на ЮНЕСКО и 65-год. на Държ. библ. институт – днес: Унив. по библиотекознание и информ. технологии. – *Настоящата публ. е направена по чит. изд.*

Публ.: <<http://sno.unibit.bg>>.

2. Денчев, С. и др. Графемите на писмото на Homo sapiens'a (Естествена знакова класификация на човечеството) : Плен. докл. / С. Денчев, А. Куманова. // *Нови информационни технологии в образователния процес* / III науч. семинар на СВУБИТ, Сънчев бряг, 8–10.05.2008 г. – София, 2009, с. 9–26. – Библиогр.: 19 неномер. назв. в 35 номер. бел. – С рис. на авт.

3. Експедиция в Иран за установяване историографската информационна карта на нестинарската феноменология в България : Пленарен докл. / *Епиграф: „Чадата на Адам едно са тяло”* – Саади. // [Шеста] VI национална научна конференция с международно участие „България в културното многообразие на Европа”, 1 ноември 2008 г., София, Национален дворец на културата. – София, 2009, с. 45–92 : с ил. – Съавт.: С. Денчев, А. Куманова, М. Куманов, Н. Казански. – Библиогр.: 219 неномериирани загл. в 117 номерирани бел. – Рез. на англ. ез.; Експедиция в Иран за установяване историографската информационна карта на нестинарската феноменология в България / *Епиграф: „Чадата на Адам едно са тяло”* – Саади. // Списание на БАН (София). – 2011, N 3, с. 36–51 : с ил. – Съавт.: С. Денчев, А. Куманова, М. Куманов, Н. Казански. – Библиогр.: 219 неномериирани загл. в 117 номерирани бел. – Рез. на англ. ез.

4. Изследване на информационната карта на трансмишите на култура в нестинарската обредност като открита информационна среда на култовите практики и вярвания, установими в музеите на Централна и Източна Турция (Ист.: Северна Месопотамия) / *Епиграф: „Вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, че се не вижда”* – Евр. (11: 1). // [Седма] VII национална научна конференция с международно участие „България в културното многообразие на Европа”, 1.11.2009 г., София, Национален дворец на културата. – София, 2010, с. 512–538. – Съавт.: С. Денчев, А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев. – Разшир. публ.

5. Историографска експедиция в Санкт-Петербург за установяване информационната карта на нестинарската феноменология в България / *Епиграф: „Uno itinere non potest pervenire ad tantum grande secretum”*. // [Шеста] VI национална научна конференция с международно участие „България в културното многообразие на Европа”, 1 ноември 2008 г., София, Национален дворец на културата. – София, 2009, с. 505–610. – Съавт.: С. Денчев, А. Куманова,

М. Куманов, Н. Казански. – Библиогр.: 1036 неномерираны загл. в 136 номерирани. бел.

6. Нестинариана : Историография : Систематизиран анот. библиогр. указ. Фотомонография : Уч. пособие по дисциплината „Нестинарство: Информ. кодове на култ. наследство” / Състав., историография, предг. **А. Куманова** ; Науч. и ез. ред., дейксис (етимология), емблематика **Н. Василев** ; Науч. ред. **С. Денчев** ... [и др.] ; Терминолог. и справ.-информ. ред. **Н. Казански** ; Библиогр. и справ.-информ. ред. **М. Максимова** ; Справ.-информ. ред. **Д. Ралева** ; Рец. **Ж. Стоянов** ... [и др.]. – София : За буквите – О писменехъ, 2012. – СХХХII, 352 с. : с ил. – (Факлоносци ; III)

Други науч. ред.: **Н. Цв. Кочев, Н. Яръмов, М. Куманов** ; Други рец.: **Х. Мутафов, С. Райчевски, В. Велев, И. Теофилов**. – Показалци: именен показалец, хронолог. показалец, ист. показалец, геогр. показалец, показалец по ез., показалец на пер. изд., показалец на сер.

Публ.: <<http://sno.unibit.bg>>.

Куманова, А. Нестинариана : Историография. Фотомонография : Уч. пособие / Науч. и яз. ред. Н. Василев ; Науч. ред. С. Денчев ... [и др.] ; Терминолог. и справ.-информ. ред. Н. Казански ; Библиогр. и справ.-информ. ред. М. Максимова ; Справ.-информ. ред. Д. Ралева ; Рец. Ж. Стоянов ... [и др.]. – София : За буквите – О писменехъ, 2014. – 206 с. : с ил. – (Факлоносци ; XII)

Други ред.: **Н. Цв. Кочев, Н. Яръмов, М. Куманов** ; Други рец.: **Х. Мутафов, С. Райчевски, В. Велев, И. Теофилов**.

Юбил. изд., посвященое провозглашению нестинарства ЮНЕСКО 30 сент. 2009 г. мировым нематериальным куль. наследием; 1150-лет. Крещения болгар.

Публ.: <<http://sno.unibit.bg>>.

Kumanova, A. Nestinariana : Historiography. Photomography : Compendium / Sci. and lang. ed. N. Vasilev ; Sci. ed. S. Denchev ... [и др.] ; Terminological, ref. and inform. ed. N. Kazanski ; Bibliogr., ref. and inform. ed. M. Maximova ; Ref. and inform. ed. D. Raleva ; Rev. Z. Stoyanov... [и др.]. – София : За буквите – О писменехъ, 2014. – 190 с. : с ил. – (Факлоносци ; XIII)

Други науч. ред.: **N. Tsv. Kochev, N. Yaramov, M. Kumanov** ; Рец.: **S. Raychevski, V. Velev, I. Teofilov**.

A Jubilee edition dedicated to: Intangible Cultural Heritage of Humanity on 30th September 2009 by UNESCO; 1150th anniversary of the Christianization of Bulgaria.

Публ.: <<http://sno.unibit.bg>>.

7. Куманова, А. Универсално – хуманитарно – епистемологично знание : [Докл. на IX нац. науч. конф. с междунар. участие „О-ото на знанието и хуманизмът на ХХI в.”, 1.11.2011 г., София, Наци. дворец на културата] / Епиграф: „Знанието прави човека това, което той знае.” – Упанишади. // Обществото на знанието и хуманизмът на ХХI век (София). – София, 2012, с. 105-115.

Universality of humanitarian knowledge : A cognitive context of the infosphere : Nestinarstvo (Ritual fire-dancing) : A planetary historiographical map of the anthropol. transmissions of time) : [1.] [Publ. in Eng. of the script of the doc. film of the same name : 2] / Epigraph: „,and they distributed to each as anyone has need” – Acts (4: 35). // Informing science

and information technology education conference 2008 (InSITE), Varna (Bulgaria), Jun. 22–25, 2008 : Proceedings : [Plenary rep.]. – Варна, 2008, с. 1–17. – Coaut.: **S. Denchev, A. Kumanova, D. Christozov, N. Kazanski**. – Библиогр.: 51 notes + 129 numberless titles. <http://informingscience.org/2008/docs/Keynote_InSITE2008.pdf>

8. Giulietti, Francesco. Storia delle scritture veloci (dall’antichità ad oggi). – Firenze : C. E. Giunti – G. Barbura, 1968. – 514 p.

Илюстрации

Ил. 1. Сакралното място на билото на планината Водтоваара от супергигантски и многообразни кварцити и кварцитни пясъчници на възраст от 1 млрд. години, разбити от многочислени разчупвания, обновени в следдединовото време (фотография)

Ил. 2. Някои от пълзящите сейдове (огромни каменни блокове, стоящи като на крачета върху малки камъни) несъмнено са разположени така от човешка ръка (фотография)

Ил. 3. Лабиринт в Карелия (фотография в Националния музей на Република Карелия в Петрозаводск; фотография)

Ил. 4. Гледка от планината Сампо в Карелия (фотография)

Ил. 5. Знак на Слънцето, трансформиран до формата на колелото, издаващ от древните петроглифи, представляващ декоративен елемент на център на корниза на дървените стрехи на старинните карелски къщи (фотография)

Ил. 6. Знак на Слънцето от корниза на дървената стряха на храма „Рождество Христово“ в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

Ил. 7. Архаичните дървени колони с дъговидни подпори на покрива в храма „Рождество Христово“ в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

Ил. 8. Надгробен християнски кръст край входа на храма „Рождество Христово“ в гр. Кондопога в Карелия (фотография)

Ил. 9. Бронзова отливка с изображението на бога на слънцето Митра от индо-иранския пантеон, особено разпространена в Карелия (съхранява се в Националния музей на Република Карелия; фотография)

Ил. 10. Старинни декоративни елементи за украса на облекло със символиката на бог Митра (антикварен магазин в Петрозаводск; фотография)

Ил. 11. Хълмовете на Водтоваара. От серията „Неизвестната легенда“ / Денис Крестовников (издание на клуба „Природата на Русия“) (рисунка на присъствието на духа на планината по време на молитва и нейн пълзящ сейд със сакрални знаци; фотография)

Ил. 12. Аркаим (съвременни аерофотоснимки; фотографии)

Ил. 13. Антропологически тип на възрастен мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведески музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 14. Антропологически тип на млад мъж – жител на Аркаим (съхранява се в Областния краеведески музей в Челябинск; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 15. Антропологически тип на млада жена – жител на Аркаим (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; възстановка; скулптура; фотография)

Ил. 16. Погребален комплекс от епохата на бронза в района на Аркаим (фотография)

Ил. 17. Отпечатък от колело (Синташтински некропол; погребение; фотография)

Ил. 18. Отбранителната стена на Аркаим в разрез (рисунка на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

Ил. 19. Общ план на планировката на жилище в градището на Аркаим (дясната част – археологически документ, лявата – възстановка; фотография)

Ил. 20. Принцип на архитектоничния гредоред на градището в Аркаим (възстановка; фотография)

Ил. 21. Аркаим – укрепено градище и главни астрономически азимути (фрагмент от схема по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

Ил. 22. Планината Шаманка (поглед от Аркаим; фотография)

Ил. 23. Съдове със соларна символика от Аркаимската долина (рисунка – възстановка по Стефанов, Корочкова – 2006 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 24. Тъкачен стан с вертикална рамка, използван в Аркаим (рисунка – възстановка по Орфинская, Голиков, Шишилина – 1999 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 25. Женски украсения от Аркаимската долина от епохата на бронза със соларна символика (рисунка – възстановка по Салников – 1952, Сорокин – 1962, Ткачев – 2002, Усманова, Логгин – 1998 по изданието „Тень женщины : Женский костюм эпохи бронзы как „текст” на Е. Куприянова – 2008; фотография)

Ил. 26. Металургична пещ, съвместена с кладенец, зафиксирана в Аркаим (рисунка на Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

Ил. 27. Вътрешност на некропол във вид на слънце (съхранява се в Музея на резервата „Аркаим”; схема – възстановка по археологически разкопки; фотография)

Ил. 28. Погребални реконструкции на Синташтинското гробище (схема – рисунка Г. Б. Зданович по изданието „Аркаим : У истоков цивилизации” – 2009; фотография)

Ил. 29. Вратата на старинен дом в Южен Урал (съхранява се в Областния краеведски музей в Челябинск; фотография)

Ил. 1.

Ил. 2.

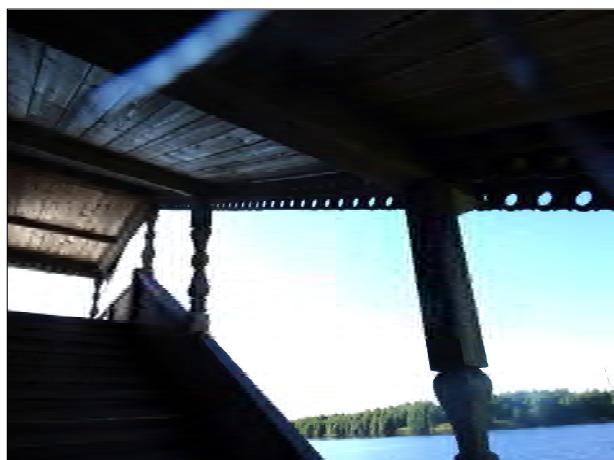
Ил. 3.

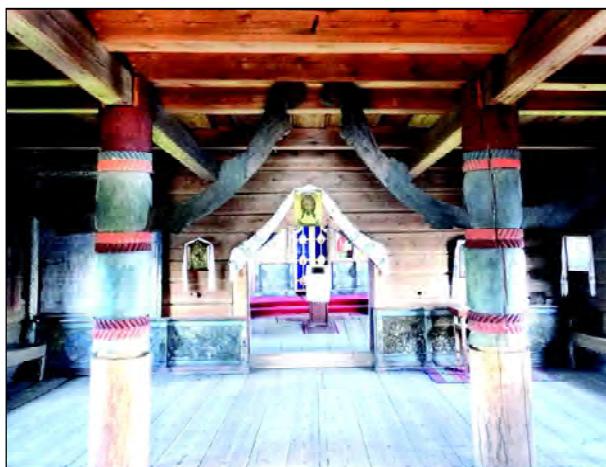
Ил. 4.

Ил. 5.

Ил. 6.

Ил. 7.

Ил. 8.

Ил. 9.

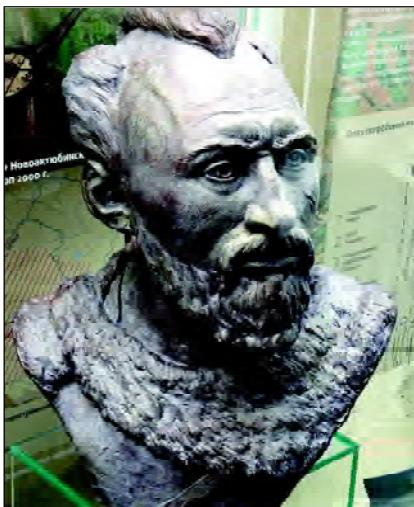
Ил. 10.

Ил. 11.

Ил. 12.

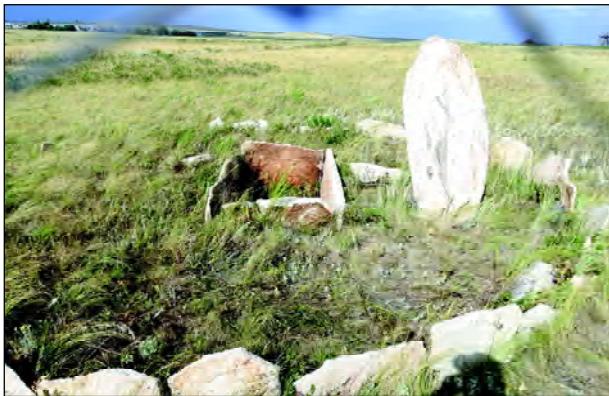
Ил. 13.

Ил. 14.

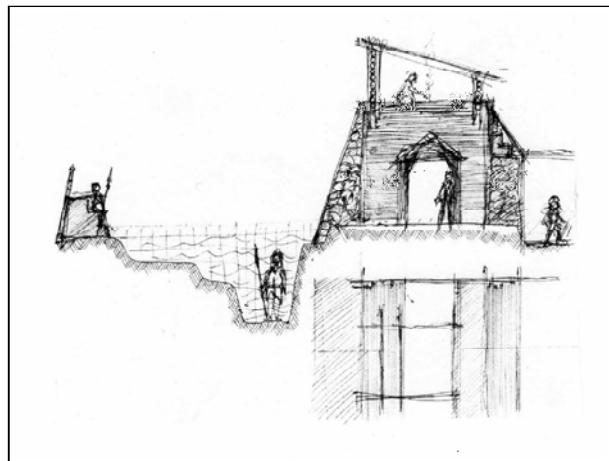
Ил. 15.

Ил. 16.

Ил. 17.

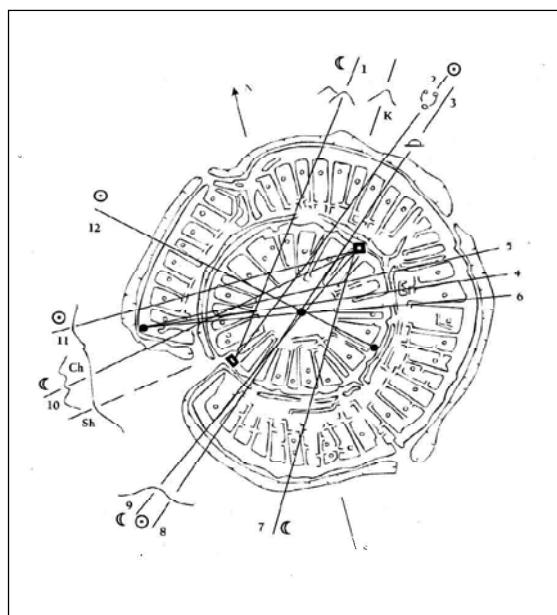
Ил. 18.

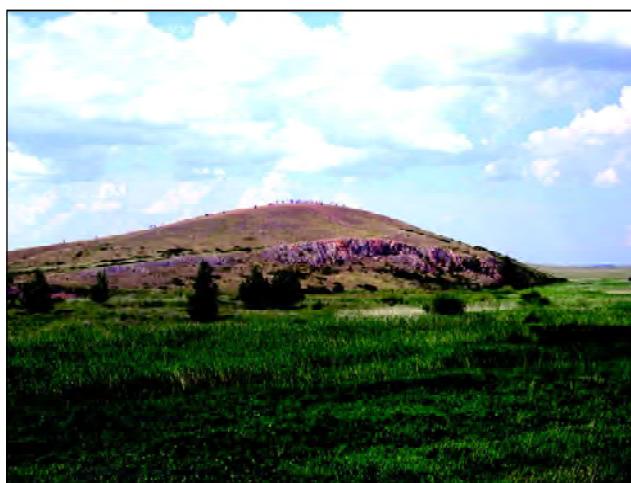
Ил. 19.

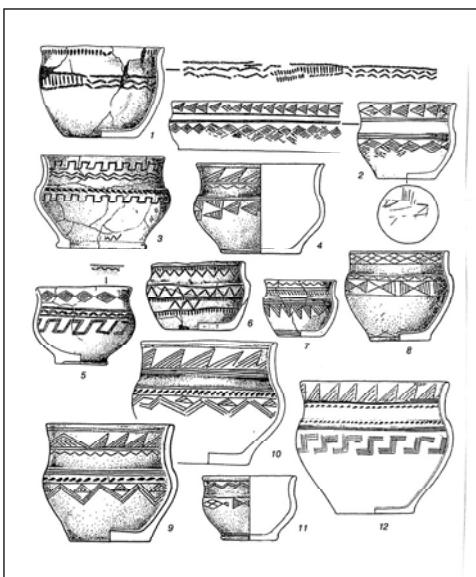
Ил. 20.

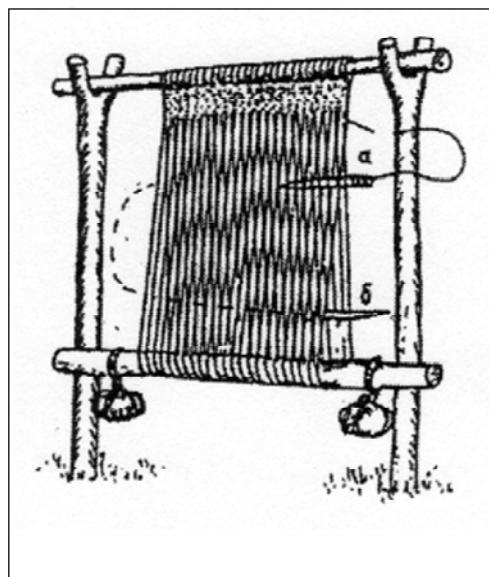
Ил. 21.

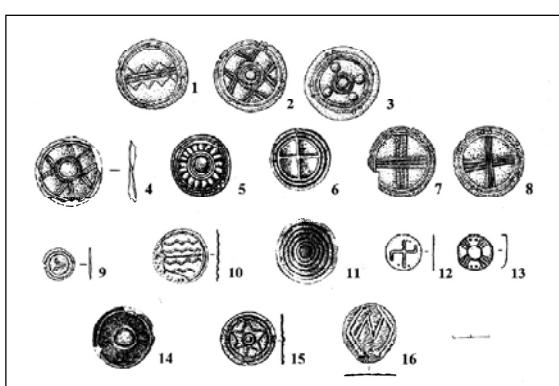
Ил. 22.

Ил. 23.

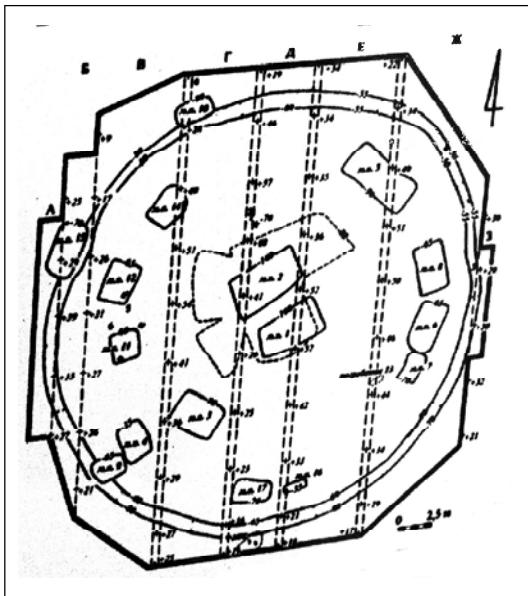
Ил. 24.

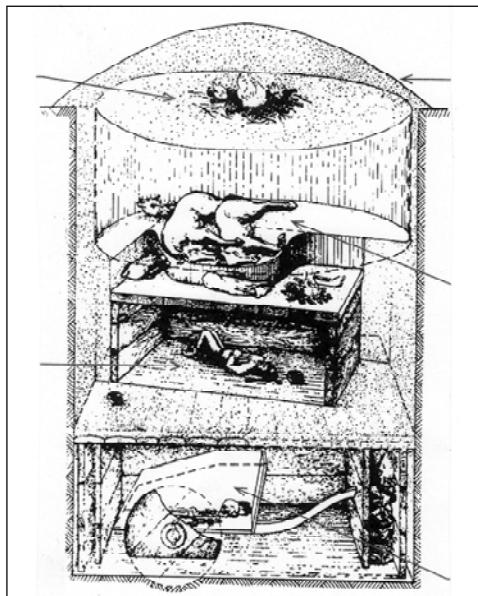
Ил. 25.

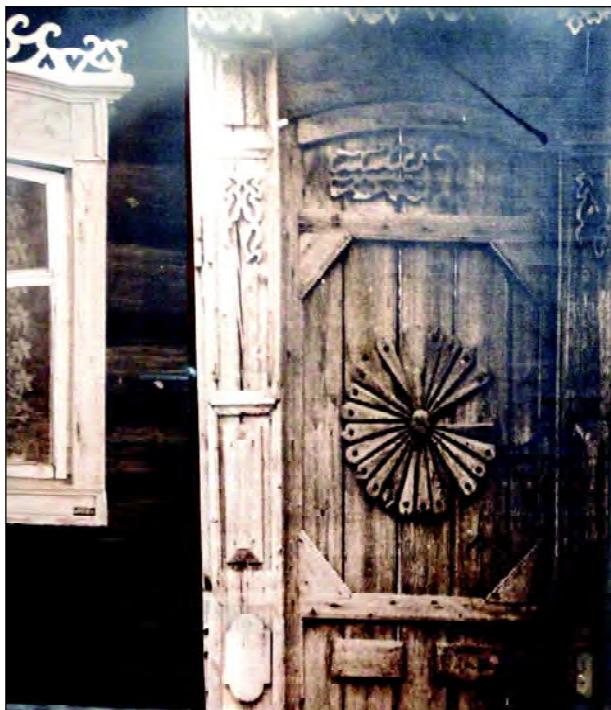
Ил. 26.

Ил. 27.

Ил. 28.

Ил. 29.

**„ЩЕ ПОИСКАМ ПРОШКА ОТ
ТАЗИ ЗЕМЯ...“**

**Разговор с поета Драгомир Шопов
Георги Николов**

“I will ask forgiveness of this land ...”
*Conversation with the poet Dragomir Shopov
Georgy Nikолов*

This text is an interview by Georgi Nikolov with famous Bulgarian poet Dragomir Shopov.

Discussed are issues of modern Bulgarian book, of fiction and fate of contemporary Bulgarian writers, most of whom live today under difficult conditions. In conversation Dragomir Shopov said the mission of the Bulgarian artist and tasks of literary criticism; he said the condition of the Bulgarian publishing and personality of the modern artist.

Key words: books, writers, poets, artists, publishing, literary journals.

*Приятелю, на едно място споделяши: „Някой
моето време открадна”. Какво е днес бъл-
гарското време? Разбира ли го вярно лите-
ратурата? Ако ли „да”, как го рисува? Ако ли
„не”, каква е ползата от нея и има ли смисъл
да се пише?*

Заставам категорично, без колебание, зад тези мои думи. В някои от стихотворните си и публицистични книги съм се опитал да обясня на какво се дължат те, не са ли пресилени. Не, не са. Защото наистина в годините на несвършващия събъкан преход аз и не само аз имам усещането, имам твърдото убеждение, че обикновените българи се чувстват ограбени, че техните илюзии и надежди за добро и справедливост бяха безмилостно окрадени. Всичко това – по повелите на някакъв зловещ сценарий, сътворен от наши и чужди сценаристи. Ако това не се беше случило, животът ни щеше да е съвсем различен от сегашния. По тази тема впрочем е писано и говорено много, но без положителен резултат, без да се очертаят контурите на нещо разумно, нещо конструктивно, което всички ние очакваме повече от четвърт век. Ще се съгласиш с мен, че беше време, когато хората в нашата изстрадала родина живееха не богато, но спокойно; че имаше работа за всички, които желаеха и можеха да работят; че здравеопазването и образоването бяха безплатни; че нямаше просяци и клошари и т. н., и т. н. Да не се простирам много нашироко, но не мога да премълча тежкото положение, в което изпаднаха творците на духовни ценности – писатели, артисти, художници, музиканти... Ние, писателите, загубихме възможността да се срещаме, да общуваме, разделното ни непочтено време постави своя тежък отпечатък върху битието ни днес. Повечето мои колеги живеят бедно, нямат средства за достойно преживяване, няма къде да публикуват своите творби, чувстват се

незаслужено отритнати. Става дума за истински писатели, не за нароилите се напоследък литературни сноби, купени от съмнителни богаташи, щедро лансиращи техните литературни опити, превъзносяни и хвалени до възбог, без да има защо. Появиха се издатели с много пари като една грачеща провинциална дама, които с огромно удоволствие издават и лансират литературните недоносчета на своите любими питомци. Техни книги понякога се превеждат и издават в чужбина, което е срам за българската литература. Най-тревожното е, че новите, купените и произведени за писатели, не уважават традициите на нашето литературно развитие, чуждят се от живота на народа и се срамуват от него. Един уж белетрист и некадърен поет отиваше в чужбина, за да създава там своите „шедьоври“. Явно България го потиска, мижавата му снобска душица търси простор, признание, слава. Но от неговите претенциозни упражнения вони на цинизъм и простищина, на вулгарна, отблъскваща маниерност, твърде чужда на българската ни същност. Друг пък, също минаващ за белетрист, ни потопява в своите пошли истории, пропити с пиянски привкус и ни опротивява с позорния си хленч, че „творчеството“ му не е заплатено добре и че може да посегне на живота си. Той нарича народа ни „оглупял народ“, без да си дава сметка, че това оглупяване, ако го има, до голяма степен се дължи и на неговите литературни напълни. Такива са грозните, отблъскващи гримаси на днешното ни литературно време. То може да бъде усетено, разбрано, оценено обективно с всичко добро и недобро в него не от лансираните некадърници, а от писатели, верни на своя родов корен, верни на истината, верни на болката задето не всичко у нас е такова, каквото искали да бъде. Такива писатели и техните произведения заслужават уважение. Жалко е, че книгите им, много по-качествени от тези на прехвалените и лансираните,

не са в центъра на критическото внимание. Безобразните наши електронни медии не канят доблестните, честни и добри писатели, вероятно защото изпълняват някаква поръчка да представят само ония, които се чуждят от България и отричат миналото, за които национално достойнство, дълг и чест са само празни и ненужни понятия. Успокоително е, че и при тези неблагоприятни условия у нас се създава стойностна литература, неподвластна на каквито и да са идеологически и финансови примамки. Това е литература, нужна на нашето общество.

Оказва се, че в XXI век официалната ни историческа памет страда от избирателна амнезия. Част от паметниците са в руини, барутните знамена – убежище на молци. Как да припознаем отново патриотизма? Какви още значими теми болезнено отсъстват от нашата книжнини?

Отчасти вече отговорих на този въпрос. Патриотизът се възпитава. Това е изключително трудно и отговорно дело, в него като в пъстър калейдоскоп се проектират грижите на семейството, на училището, на държавата. Ако някой от изброените фактори не е на мястото си, ще расте осакатено поколение, годно само да бъде манипулирано и използвано от продажни политици, жадни за пари и власт. Предвид тази опасност е необходимо, ако вече не е късно, да се нанесат твърде значими, сериозни корекции за отстраняване на слабостите, допускани досега. В това отношение много може да помогне литературата, класическите произведения на нашите най-големи писатели. Много пъти съм казвал и писал, че ако имаме отговорни институции и личности, от които това зависи, в добре уредените книжарници няма да се дава предимство на лъскава, но в повечето случаи некачествена чужда литература, лансираща ниски страсти – убийства, грабежи, порнография и т. н., а ще има на видно място изложени книги на Ботев и Базов, на Захарий Стоянов и Димитър Талев, на Йовков и Елин Пелин, на Яворов и Дебелянов, на Хайтов и Емилиян Станев, на Димитър Димов и Вапцаров... Къде са те сега, откъде може да си ги купи човек? В учебниците няма да бъдат изгонени по политически съображения някои от най-значимите ни писатели за сметка на средни автори, удобно обслужващи конюнктурната обстановка. В университетските приемни изпити нямаше да има условия да бъде елиминирана огнената публицистика на Ботев, както преди време се опитаха да сторят ня-

кои професори-антибългари, чието място веднага би трябвало да се заеме от сериозни, авторитетни и неподкупни преподаватели. Само голямата литература (спирам се по-подробно на този именно сегмент) е в състояние да пробуди в душите на младите хора – все още незаразени от партизанщина и карieriзъм – любов към българското, към езика ни, към красивата природа, към историческото минало, пълно с победи и трагика, за да знаят какво значат родина, какво значат вярност и преклонение пред голямото, през вечното, поборани в осем само буквички – България. Нашият народ, претърпял ударите на много и много метаморфози, наложени му от обществени обстоятелства у нас и вън от нас, не загуби своята идентичност, родовата си зақваска, своята памет, устоя на безумията на продажни политици и догматици, на царски лакеи, на платени с чужди пари вероотстъпници. И го има. Той най-сетне трябва да осъзнае, че не разни самозванци и национални предатели са господари на тази земя. Господар е той! Единствено и само той! Народът има в себе си достатъчно съпротивителни сили, за да се преобори за своя живот, за своите права, за бъдещето на децата си, за утешна България... И да внимава много добре по време на важни национални събития на кого дава своето доверие, каква кауза подкрепя. Тук се сещам за нещо, което прочетох от Джордж Оруел: „Народ, който избира корумпирани, самозванци, крадци и предатели, не е жертва! Съучастник е!”. Усещали ли, драги Георги, колко много теми, коя от коя по-важни, чакат перото на българските писатели? Вярвам, че това перо ще свърши своето.

Длъженци ли са на България писателите и с какво? Достойни людели са или предпазливо вървят след събитията? Могат ли да бъдат водачи на обществото? Липса ли им готовност за морална саможерства? Вярва ли им народът?

Много пъти съм разработвал темата за мястото на нашата интелигенция в условията на нашето ранено време, както го назовавам в една от своите стихосбирки. Тази интелигенция не може да се затвори в черупката си, няма право да страни от събитията, да се ослушва и оглежда страхливо, да бяга от отговорност. За съжаление, не са единици онези, които очакват друг някой да се заеме с опасната работа да буди заспалите, да отваря очите на невиждащите случващото се в България, да окриля обезверените им души с надежда. Ако всички превратности на събитията в трудната наша

история се познават добре, в което се съмнявам, щеше да е ясно, че духовно извесените люде – смелите, образованите, сигурните в себе си, влюбените в своето отечество – са били признатите водачи на своя народ в най-тежките условия в неговия живот. Те са били обичани от него, на тях са вярвали с вярата на добри християни онези българи, които и в най-черните години на робството не са предали себе си, своите майки и бащи, своите деца. Те са търсили опора и защита в църквата, озарени от благите очи на Христос, в училищата, където детските гласчета са рецитирали ясно и високо „Аз съм българче”, търсили са опора и духовна защита в народните читалища, чийто светлик прокуждал мрака на незнанието, на страха, на отчаянието. Търсили са опора в сътвореното от големите ни писатели. Изписвам тези редове и с омерзение се сещам за един наш бивш министър на образоването, който желаеше в учебниците да го няма дядо Вазовото „Аз съм българче”. Не си спомням името на този недостоен министър, а и да го знаех, щях да се срамувам да го цитирам, за да не омърся чистия лист. Боя се, че утре, след месец, след година може да се даде власт и на други подобни национални предатели. Те не са се свършили. Но от всички нас зависи никога повече такива да нямат възможност да се гаврят с нашия народ. Този народ е свободен, той трябва свободно да изразява волята си. Той е длъжен да се ползва по най-разумен начин от възможностите, които му предоставя истинската демокрация. Надявам се никога тя да настъпи в България. Апропо – на едно място големият писател, мислител и сатирик Стоян Михайловски пише: „Българинът не е свободен, българинът е само освободен”. Дали днешното наше поколение е в състояние да коригира това мнение на писателя, на пламенния родолюбец, чието сърце изпя великия химн „Върви, народе възродени!”? Много е важно накъде върви народът. Има опасност нечисти, користни, зловещи сили, купени с чужди пари, да го тласнат в невярна посока, ако им разрешим. Тези сили няма да се спрат пред нищо. Доказали са го. Затова съм убеден, че все по-силно, все по-дръзко трябва всички да извикаме с патоса на дядо Вазов: „Стресни се племе, закъсняло”. Време е да станем народ, какъвто сме били, а не племе. XXI век ни повелява тази отговорна задача.

Ти си автор с блестящо дарование в поезията, в публицистиката и в почти всички измерения на духовността. Доказал си се и като човек с активна гражданска позиция. Ако имаш

възможност, как на практика би възродил националното достойнство?

Труден въпрос. По него не съм се замислял никога, тъй като отлично знам, че за мен вечно е късно да получа такава възможност, за която ти споменаваш. А и не искам. Както знаеш, бях два мандата народен представител – в 37-то и 38-то Народно събрание и заедно с по-голямата част от моите колеги се опитвахме, кога по-резултатно, кога не толкова, да помогнем на изгубилите надежда за нещо по-добро хора, с които постоянно се срещахме. Специално от тях аз научих много, разбрах много, което ми помага и в писателската работа. Кураж ми даваше и дава трезвата им преценка за случващото се у нас, острата им критика срещу всички паразити, обогатяващи се на народния гръб, срещу всички неблагополучия в живота, жаждата им за справедлива правосъдна система, тревогата им, и то напълно основателна, че недай си Боже, ще дойде време, когато българската земя ще се продава на богати чужденци, а нашите деца и внуци ще са техни ратай и обслужващ персонал... Защо пиша всичко това? Защото, ако тези и още много дълбоки язви, разиждащи българския организъм, бъдат веднъж завинаги излекувани, всички хора ще се почувствува побеждители. Само тогава ще се раздвижат в душите им силните сокове на патриотичното, на националното като проява на обществено изцеление и съзнание. А това вече би било сериозна гаранция, че е победено уничието, пасивността, нерешителността, страхът, пораженческият дух. Надявам се, че тогава и много от българите, живеещи в чужбина, няма да се срамуват, че са българи, няма да пренебрегват родния си език и да говорят на чужди езици. Сещам се за един незнайно защо български художник, емигрирал отдавна в Щатите, който при свое гостуване в Япония казал, че е американец и говорил само на английски. Той впрочем никога не се е връщал в България. И по-добре. У него отдавна е пресъхнало чувството за национална принадлежност, сменил е собственото си име и за мен този безотечественик не заслужава нищо друго, освен опаковано презрение. Накратко казано, след толкова загубени, пропилени години, когато бяхме принудени да подчиним националното си достойнство по каноните на политическия слугинаж на чужди нам доктрини с пагубен идеен заряд, трябва да се свърши много работа, неотклонна, целенасочена, за да се възстанови загубеното. Тогава може би в родината ни ще се завърнат повечето от младите хора, у които още е живо огънчето на патриотичното, на националната свят, за да работят за своята ро-

дина. Тя сигурно ще бъде вече привлекателна, справедлива и демократична държава. Някога! Необходимо е, мисля си, третирайки важния въпрос за националното достойнство, да се опрем отново на примерите от нашата история – това много ще ни помогне. Но история не изопачена, не подчинена на политически обвързаности, не сътворена от псевдоучени, не зачертаваща светли дати и личности в уода някому.

Пазят ли авторите в хаоса на дните, сред които се лутаме, формула за творческо безсмъртие? Могат ли с вярна преценка за себе си да възкликат пред Европа и света: „А моите песни все ще се четат”?

Не мисля, че може да се говори за някакво творческо безсмъртие, ангажиращо мислите на творците. Не знам да има в нашата литература писатели, които, създавайки своите произведения, са се блазнели от такава идея. За мен това е абсурдно. Помисли си само какво би се случило с Йовков или Ясенов, с Елин Пелин или Стоян Загорчинов, със Смирненски или Талев, с Фани Попова-Мутафова – да не изброявам повече имена, ако са очаквали създаденото от тях да им гарантира творческо безсмъртие. Те са се вълнували от случващото се у нас през различните политически режими, страдали са и са се радвали със страданията и радостите на своя народ, поощрявали са красивото, чистото, почтеното между хората, за克莱ймвали са всички, причиняващи им мъки и страдания, намирали са начини с езика на голямата литература да покажат противния лик на овластени злосторници, прекланяли са се пред необикновената красота на родната земя, пред високия дух на народа, пред далите живота си за неговата свобода. Много още може да се пише, но за мен всеки голям творец, опиращ се на националната традиция и влагаш своя талант в демократичните темели на българската литература, е имал една основна насока във всичко, което създава – повдигането и укрепването на националното чувство у българина, изчистването му от вредни политически и нездрави чуждоземни наноси, за да разбере той и за да заживее със самочувствието, че е син на родина, устояла на всички бури и изпитания през вековете и че е съхранила своята вяра, чест и език. Помисли си само каква дълбочина и народностна извисеност се крие в думите на Емилиян Станев, когато казва за Йовков: „Той пишеше на колене пред българския народ”. Всеки опит от съвременна гледна точка да се прогнозира кое от създаденото от нашите пи-

сатели ще остане в анализите на художествената словесност, е твърде рисковано и ненужно занимание. Често професионално ми се налага да чета по-подробно наши литературни списания, излизали преди сто години да речем и наблюдавам нещо твърде интересно: много имена на автори, които редовно са пълнили страниците на тези списания, по-късно, с течение на безмилостното време, са съвсем забравени, напълно неизвестни. Защо се е получило това? Сигурно авторите са живеели с амбицията да създадат значими произведения, да получат признанието на четящата публика, да останат сред известните творци. Но не е станало. Може би не поради липса на талант, на воля и на духовна сила, а поради политическите промени у нас, станали причина много даровити хора да бъдат низвергнати, съдени, убивани... Не знам. Но кажи ми, Георги, кой днес може да каже нещо за изявени някога поети като Иван Андрейчин, Христо Цанков-Дерижан, Христо Борина, Арсени Йовков, Иван Арнаудов, Петър Горянски, Петър Кишмеров и др.? Много интересни и много сложни са тези въпроси. Струва си те да получат компетентен, безпристрастен, лишен от политически външения отговор. А това, което ти цитираш от дядо Вазов, за мен не е пожелание за творческо безсмъртие, а само една трезва самооценка за честно изпълнен дълг пред народа и България. А сега – ето нещо за разವръждане на нашия дълъг разговор. Един от големите ни поети, обсипан с всички възможни звания и награди ми каза веднъж, преди добра година, когато разговаряхме за творчеството, за живота и смъртта, за него самия: „По-добре жив, отколкото безсмъртен”.

Колко книги си издал досега и имаш ли любими свои автори?

Издал съм 35 книги – поезия, публицистика и стихове за деца. А относно другата част на въпроса – разбира се, че имам любими автори, наши и чужди. Ако започна да ги изброявам, положително ще пропусна някои, което би ме притеснило. Затова ще си позволя да променя малко въпроса ти и да кажа с кои автори съм бил в по-бли兹ки отношения. Най-напред да спомена Михаил Кремен, братовчед на баща ми. Никога няма да забравя изключително интересните срещи с него, в които, досещаш се, постоянно присъстваше великият Яворов. Това съм разказал подробно в една от своите книги. Добри познати на моите родители бяха Чудомир, който бе помолил татко, съвестен юрист, да води неговите дела; Младен Исаев, Петър Славински, Николай

Марангозов, Мирослав Минев... Аз приемам като особена привилегия в живота си факта, че бях близък с Дора Габе и Елисавета Багряна, с големите старозагорски поети Иван Хаджихристов и Иван Мирчев, с Ламар и Димитър Гундов, с Николай Хайтов и Георги Джагаров, с Лиана и Стоян Даскалови, с Ангел Тодоров и Димитър Пантелеев, с Андрей Германов и Дамян Дамянов, и много други. За всички тях съм писал в книгите си с публицистика, където казвам: „Много страници съм посветил на някои от най-видните наши писатели. Благодарен съм им за всичко, с което те са обогатили и до голяма степен осмислили живота ми.” Нека не споменавам чуждите автори, които обичам и които са твърде много. Те са мои спътници през годините. Благодарствените думи към българските им колеги се отнасят с пълна сила и за тях.

Пожелай ни нещо, от добротата на което да ни заболи. Може би ще ни поздравиш с някое от новите си стихотворения...

Интересно, малко необично ми звучи това „от добротата да ни заболи”. Но е много хубаво. Нали е за предпочитане да ни боли от доброта, вместо от лошото, от злото, които за съжаление са в по-голямо количество в човешкия живот не от днес и от вчера? В твоя въпрос аз доловям и нещо друго, а именно, че всяко творчество, нека се ограничим само с литературното, лекува, изцерява човешките ни души, които само тогава могат да сътворяват добри неща, да разберат същността на добротата и да я направят достояние на повечето хора, дори и на невярващите в нея. Да накараш неверникът да повярва! Това е нещо много сериозно. В едно кратко свое стихотворение пиша: „Препънах се във слънчев лъч/ и знам/ как може да боли от светлина”. Защо ли си го припомних точно сега? Сигурно не е случайно – да боли от доброта и да боли от светлина. Тема за размисъл. С удоволствие ще цитирам едно от новите си стихотворения:

ПРОШКА

Ще поискам прошка от тази земя,
която толкова безмилостно газим.
Прошка от старото дърво –
старо като мой живот оstarял.
Прошка от онзи,
които отчаяно ме мрази
задето не ме достига
хвърлената от него кал.
Прошка от птицата

за гнездото ѝ разрушено.
Прошка от моя съученик
в бедност умрял.
Прошка от родителите ми
високо над мене –
там, при звездите, при облака бял.
Прошка от листа,
върху който пиша с години.
Прошка от думите –
казани или премълчани.
Прошка от вятъра, от утрото синьо,
от всичко, което
след нас ще остане.
Прошка от теб,
от сълзите в твойте очи,
от усмивката,
Прошка от любовта –
тя задълго тук ще личи
в този свят
на добро и на зло разделен.
Колко много прошка!
Ще имам ли време за всичко?
Ако все пак не успея –
ще бъде ли грях?
Да не мислим сега!
Виж, слънцето над Витоша
към нас надница.
Прости ми, слънце,
задето след толкова неволи
до днес оцелях.

А какво, на финала, би пожелал на младостта на България, изтичаща от вените ѝ във всички посоки и континенти?

Като чели в продължение на целия наш разговор се очертаха контурите на моя отговор и на този въпрос. Боли ме, че силната, градивна кръв на българската младост се бълска в чужди брегове, че понякога тя забравя своя рожден извор. Иска ми се да вярвам, че това няма да продължава безкрайно. А за да се случи, трябва много неща у нас решително да се променят, което няма да е никак лесно. В името на тази благородна цел е нужно да преодолеем партийни боричкания, омрази, лъжи, предателства... Да бъдем единни като народ. Може би тогава българите по света ще се убедят, че имат родина, която ги очаква и че тя е единствената за тях. Това им пожелавам.

Въпросите зададе Георги Н. Николов

**ЧЕТЕНЕТО И ДЕТСКАТА КНИГА В ПОРТУГАЛО-И ИСПАНОЕЗИЧНИТЕ
СТРАНИ НА ЛАТИНСКА АМЕРИКА****Стела В. Георгиева****READING AND CHILD BOOK****PORtUGUESE AND SPANISH-SPEAKING COUNTRIES OF LATIN AMERICA****Stela Valerieva Georgieva**

The article by Stela Valerieva Georgieva PhD, presented the leading Latin American structures that stimulate the promotion of children's books and children's reading. Analyzed innovative library and publishing projects and programs organized by the Biblioteca Nacional de Brasil, AAgéncia Brasileira de Promoção de Exportações Investimentos, Camara Brasileira do Livro Fondación Leer – Argentina library to the publishing Colibroscopio –Argentina, Biblioteca BS-IBBY MÉXICO / A LEER, the work of small mobile libraries *Los Binkos* – located in different regions of Mexico, El Banco del Libro – Venezuela, Cámara Colombiana del Libro – Colombia, Centro de Documentación e información de literatura Infantil – Peru, and others. Also depicted is the work of leading scientific forums that aim to encourage the publishing and distribution of books for children in Latin America.

Keywords: publishing, children's books, libraries, reading, projects, programs, culture, education

Настоящата статия има за цел да представи структурите, функциониращи в подкрепа на детската книга и насърчаващи детското четене в Латинска Америка, както и изданията за детска аудитория, които да достигат по-лесно до подрастващите, живеещи в бедни региони. В изследването е анализирана дейността, развивана от неправителствени фондации, издатели, федерални власти и библиотечни институции, с техните постижения в тази посока.

Крупна и авторитетна фондация на територията на Латинска Америка, е **Biblioteca Nacional de Brasil**. С 200-годишната си история тя е водещ фактор за развитието на детската книга в **Бразилия**. Тази важна национална институция успешно лансира идеята за детското четене и намира подкрепа в лицето на водещите книгоиздателски марки. За целта са разработени редица програми за развитие, подкрепени с научни трудове и публикации. Сред най-успешните проекти на **Biblioteca Nacional de Brasil** е „**Programa de Coedição de Livros Sem Ónus**“ (“Съвместно редактиране на книги без

заплащане”). Целта на програмата е да се създадат партньорства за развитие с различни издателски марки за по-мащабно представяне на бразилската култура под формата на книги и списания, както за възрастни, така и за деца, на електронен и традиционен носител. Партньорствата се подновяват всяка година чрез споразумения за техническо сътрудничество или под друга форма.

Впечатлява и проектът „**Programa de Intercâmbio de Autores Brasileiros no Exterior**“ („Програма за бразилските автори в чужбина“). Целта му е да подпомага бразилските автори, включително и на книги за деца, в чужбина, като им осигурява стипендии по време на тяхното пребиваване извън страната. Най-често това са участия в различни литературни форуми, симпозиуми, кръгли маси, конференции и промоционални прояви за представяне на нови заглавия.

Програмата на Biblioteca Nacional de Brasil „**Programa de Residência de Tradutores Estrangeiros no Brasil**“ е насочена към преводачи,

които вече са превеждали бразилски произведения за възрастни и деца, с цел да покриват разходите по своя престой, докато пребивават в страната. По програмата специалистите имат възможност да се запознаят с популярните заглавия за възрастни и деца издавани в страната, но и да участват в организирани от Националната библиотека семинари и курсове¹.

Biblioteca Nacional de Brasil, заедно с авторитетните организации **Agência Brasileira de Promoção de Exportações Investimentos /Apex Brasil/** и **Camara Brasileira do Livro**, издават съвместен каталог за най-добрите заглавия, излезли през календарната година. Информацията за тях идва директно от издателските компании и е представяна на PDF формат. Тази тенденция се превръща в традиция; с нейна помощ родителите и децата по-лесно да се ориентират сред огромното жанрово разнообразие, преобладаващо на бразилския книжен пазар, който всъщност е най-големият в Латинска Америка².

А **Agência Brasileira de Promoção de Exportações Investimentos** (Apex Brasil) е международна компания, която наಸърчава бразилските продукти и услуги, включително издателския бизнес и има за цел да привлече чуждестранни инвеститори в сектора, подкрепяйки бизнес-кърга на книгоиздатели и подпомагайки участието им на международните панаира на книгата. Друга водеща задача е проучването на международния пазар и утвърждаването на

бразилската детска книга в него с цел привличане на чужди инвестиции³.

Camara Brasileira do Livro е една от най-престижните формации, обслужваща интересите на бразилските издатели. Създадена е на 20 септември 1946 г. в Сао Пауло с цел подпомагане на промоционалната дейност на бразилската книга и нейното рекламиране. В наши дни „Camara Brasileira do Livro” е един от основните организатори на форуми, свързани с детската книга и четенето в Бразилия. Интерес представляват организираните от нея интересни програми, стимулиращи и популяризиращи детското четене. За целта са създадени програми и проекти, одобрени от Министерство на културата и Министерство на образованието в Бразилия, които се откражват с креативност и гъвкавост, особено по проблемите, свързани с популяризиране на детската книга.

Един от най-успешните проекти е „Четенето в парка”, позволяващ включването на мобилни библиотеки. Проектът (носител на национална награда), дава възможност на децата да се докоснат до любимите си автори и произведения⁴.

Една от основните и водещи институции за популяризиране на детското четене в **Аржентина e Fundación Leer**. Създадена е през 1997 г. с основна цел: всички деца в Аржентина да имат достъп до книгите, които желаят да четат. Фондацията подписва редица споразумения с американската *Reading Is Fundamental Inc*, която

още от далечната 1966 г. разработва програми за ограмотяване на децата в Аржентина. През 1997 г. е създаден и проект, чрез който аржентински деца, произхождащи от семейства с доказано ниски доходи, се подпомагат финансово за закупуване на техните първи книги. През следващите години *Findación Leer* разработва редица програми, като **Proyecto Libro Abierto** (Проект Отворена книга), насочен към четенето в семейството. Цитираните проекти дават възможност на близо 2 000 000 деца да участват в различни програми, а голям брой книги да бъдат разпространени до деца, членове на семейства с ниска покупателна възможност. Водещи основни задачи на организацията са още *грамотността в училище, грамотност в семейството, технологии на четенето*, където се предлагат ръководни критерии за добра практика на учители и институции и др.⁵

Fundación Leer нееднократно е удостоявана за високи и иновативни постижения. Наградата *Pregonero* се пресъжда всяка година на Фондацията за нейната книгоразпространителска дейност за деца в Аржентина. Получава високото обществено признание на 23-тия Фестивал на детската и юношеската книга в Буенос Айрес през 2013 г. Удостоена е също с наградата на *El Rotary Club* в Буенос Айрес за наಸърчаване на детското четене през 2012 г.⁶

Има много места в Аржентина, които се оказват атрактивни места за четене и популяризиране на детската книга. Според авторитетния аржентински вестник **La Nacion** осем библиотеки, намиращи се на територията на столицата Буенос Айрес, дават на децата неизменна и необходима атмосфера, с което да ги доближи до книгата⁷.

На първо място е библиотеката към издателство *Eterna Cadencia*, която организира едни от най-големите фестивали и форуми на книгата, включително и детската. Библиотеката позволява на читателите да четат любимите си книги, но също така да консумират храна и

напитки, давайки възможност на аудиторията да се чувства уютно, в приятна обстановка⁸.

Друго известно място е *библиотеката* към едно най-големите и известни издателства в Аржентина **Colibroscopio**. Намира се в сграда наречена *Villa Crespo*. Тук читателите заедно с библиотекарите могат да обсъждат книги, да поставят интересни и актуални въпроси, да водят дискусии и беседи. Самата обстановка предразполага децата и ги кара да се чувстват като у дома си, докато четат и разглеждат новите издания, намиращи се в библиотеката⁹.

Книжарницата за деца с прилежаща библиотека **Libros de Oso** е основана през 2006 г. Тук малчуганите се наслаждават на организирани четения, разказване на забавни истории, представяне на книги и срещи на автори. Отредено е място, където децата могат да разгледат или прочетат книги от бесплатната и специално създадена за тях библиотека и дори заемат книги за домашно четене. Инициативата успешно мотивира детското четене и популяризира детска книга в страната¹⁰.

Boutique de Libro е друга известна книжарница, която разполага с филиали в провинцията и също предлага библиотека за свободен достъп по различни тематични сфери; притежава и специално създаден отдел за деца¹¹.

El Ateneo Grand Splendid е необичайно място за библиотека. Помещава се в сграда, която в миналото е имала функциите на театър. Ремонтирана и модернизирана през 2000 г., тя е пре-върната в библиотека. В многобройните зали са разположени десетки хиляди томове книги, със значимо присъствие на детския отдел. Библиотеката привлича посетители от всички възрасти с оригиналната фасада на сградата, разположението на помещенията и купола, който е дело на архитекта Nazareno Orlandi. Смятана е за една от най-големите в Латинска Америка библиотеки¹².

Погледнато от икономическа гледна точка, 22% от издателския сегмент в страната се пада на детската книга. В нейното производство са ангажирани 30 издателства с национално зна-

чение, 60% от общия издателски дял са изданията за деца. Продажбите са силно зависими от покупателната възможност на населението. Това е една от основните причини неправителствени организации като **Fondación Leer** и водещите издателски компании да подкрепят инициативи, чрез които книгите да достигат до населението и най-вече до най-малките си читатели. Освен чрез даряване на най-нови заглавия от издателския репертоар, авторитетните издателства чрез символични цени снабдяват с големи количества книжна продукция обществени и училищни библиотеки. Основните проекти, които спомагат за тази дейност, са свързани с четенето и популяризирането на детската книга. Продажбите се обявяват на специален *Becklist* и представляват 85% от общия пазар за детски издания¹³.

В Мексико BIBLIOTECABS-IBBY MÉXICO/A LEER е водеща за наಸърчаване на детското четене, слушане и писане. Основана през 1979 г. след дългогодишно пребиваване в неподходящи помещения, през 2012 г. благодарение на **Fundación Alfredo Harp Helú** се премества в реновирана сграда, която е историческа забележителност и обявена за паметник на културата. Организатор е на *Международния ден на детската книга*, на един от основните панаири с международно значение на детската книга в Латинска Америка, домакин е на авторитетния XXXIV Международен форум, посветен на детското четене, проведен на тема „Que todos sinifique todos” – „Нека всичко означава всичко” с над 970 участници от 66 страни.

BIBLIOTECABS-IBBY MÉXICO/A LEER притежава една от най-представителните колекции от заглавия за деца и младежи в страната, публикувани и издавани през последните три десетилетия.

В колекция „Препоръчителна литература” са включени всички най-важни произведения, издавани от 2001 до 2015 г. Колекция „Margadant” е създадена в резултат на щедро дарение, уникатна за Мексико. Книгите са написани от деца за деца на различни езици от различни епохи и географски ширини¹⁴.

Всяка година се публикува „Ръководство с препоръчителни книги за деца и младежи” се явяват медиатор за родители и учители.

През годините са създадени т. нар. *Los Binkos* – малки мобилни библиотеки, които са разположени в различни региони на Мексико и осигуряват на децата качествени книги и серии за четене, наಸърчавайки тяхното мислене и готовност към диалог. *Los Binkos* са създадени през 1993 г. и днес броят им е вече 71.

В периода 2001 – 2006 г. À LEER IBBY MÉXICO взема активно участие при предварителния подбор на заглавия, които трябва да влезнат в учебната програма по литература от 3 до 6 клас.

През 2005 г. стартира *Programa Nosotros Entre Livros* (Програма за четене на глас в началните курсове в училище). Често участие тук вземат студенти доброволци.

През 2008 г. е създаден проект за подпомагане на хората със зрителни увреждания. Той ражда идеята за включване на книги с т. нар. брайлов азбука и електронни книги да бъдат преведени мексиканския жестомимичен език и да позволят на читателите с подобни проблеми да се насладят на литературата. Програмата впоследствие разработва и създава достъпни библиографии за деца и младежи с увреждания, с цел наಸърчаване на четенето и слушането.

През 2011 г. друг проект в партньорство с Националния автономен университет в Мексико съди има за цел да привлече възрастните хора – баби и дядовци, като разказвачи, и да доближи младото поколение към традиционното четене и разказването на истории¹⁵.

Независимо от многобройните успешни опити за популяризиране на детското четене в Мексико, федералните власти все още наблюдават ниските темпове на неговото развитие. Тези тревожни статистики са направени от Академията за хуманитарни науки и Национално изследване на *Reading*.

Една от водещите идеи в света на мексиканската книга е формирането на иновативна цифрова услуга, с която четенето да се превърне в удоволствие за потребителите ѝ. Създаването

на дигиталната платформа *Lecto Geeks* се фокусира върху развитието на методиката за четене на деца между 6–12 години, с цел повишаване на интереса им към книгата. Услугата дава възможност за избор на темите, които подраздават харесват. Платформата, която има месечен абонамент, генерира профил, според които детето ще печели точки с всяка прочетена книга. Съдържанието на *Lecto Geeks* е разнообразно. Преобладават тематични направления като: животни, наука, приключения и музика и т.н.¹⁶

В Латинска Америка успешно функционира неправителствената организацията **El Banco del Libro**, със седалище във **Венецуела**. Нейните основни задачи са насърчаване на детското четене и популяризиране на детската книга в страната и в Латинска Америка. Първоначално възниква като център за обмен на учебници и учебни помагала (от тук идва и името на организацията). Постепенно *El Banco del Libro* разширява дейността си в различни области като развитието на *мрежа от училищни библиотеки*, както и в създаване на специален *отдел за оценка и подбор на книги за деца и младежи*.

Благодарение на добрите практики с национални и международни библиотечни институции и усилията, които се полагат през последните десетилетия за намаляване неграмотността във Венецуела, **El Banco del Libro** е носител на специални национални и международни награди, като Promoción de Lectura IBBYASAHN (1988), Astrid Lindgren (2007), специална награда за популяризиране на детската литература на *Biblioteca Popular Madre Teresa de Calcuta* в Буенос Айрес, Аржентина (2009) и пр.

Сред пилотните проекти на *El Banco del Libro*, създадени с цел стимулиране на детското четене са:

– Формиране на библиотечни мрежи (като *мрежата за обществени библиотеки* в Каракас и *училищните библиотечни мрежи*);

– Четирите мобилни библиотеки, които са разположени в трудно достъпни региони или селища, и позволяващи на децата да имат достъп до любимите си книги;

– Проект за допълнително обучаване на библиотекари;

– Разработването на специален проект *Publicaciones de literature infantil*, който се превръща в една от успешните съвместни програми и заедно водещото издателство в страната – *Ediciones Ekaré*;

– Проект *Bibliotherapy* е създаден с цел да помогне морално жертвите от Варгас, които през 1999 г. преживяват едно от най-големите природни бедствия в региона;

– *Um Centro de Documentación*, създаден с цел подпомагане и обслужване на студенти от цял свят;

– Проект „*Най-добрите книги за деца*”, създаден 1980 г., присъща ежегодната награда „Белите гарвани”. Наградата е стимул за издатели, илюстратори, автори и библиотекари, работещи в името на детската книга¹⁷.

El Banco del Libro прави селекции на най-добрите книги, като ги разглежда на регионално и международно ниво. Успешните издания се подбират от компететно жури.

Журито се състои от изтъкнати имена в книгоиздателския бранш и специалисти в сфеарата на детската книга. Подходящ пример за тази дейност е селекцията на най-добрите книги за деца през 2016 г., направена от „Banco del Libro” във Венецуела. Журито в състав: Maria Angelica Bareto, Paula Acuna, Laura Sanchez и др., подбира най-интересните заглавия на детски книги от общо 389. Разделени са в две категории:

1. „*Най-добрите книги за деца*”, като в подкатегорията заглавия от латиноамерикански автори с огромен интерес за 2016 г. са: „*Cuentos a patadas*” – с автор José Urriola, илюстратор Lucas García на издателската марка „Ekaré”; „*La más densa tiniebla*” с автор Тоño Malpica и илюстратор Joaquín Aragón, издателство *El Naranjo*

и др. В другата подкатегория са преводни издания, в които преобладават световната детска класика и съвременни заглавия от Испания и други страни. Книгите са издавани от водещите латиноамерикански издателски марки. За най-добрите преводни преводни книги за деца тази година журито определя „*Kрасавицата и звяра*” с илюстратор Nicole Claveloux, преводач Juan Gabriel López Guix, издател „Libros del Zorro Rojo”; „*Matador*” с автор Wander Pirolí, илюстратор Odilon Maraes, преводач Beatriz Peña Trujillo, издателство Babel Books. Тук присъстват световноизвестните заглавия на детската класика „Спящата красавица”, „Пепеляшка” и др.

2. „Най-добрите книги за младежи”.

В тази категория „Banco del Libro” във Венецуела отрежда специално място на книгите „*El libro de la suerte*” (Книга на съдбата) с автор Sergio Lairla и илюстратор Ana G. Lartitegui, издател „À Buen Poso” и „Sombras de nadie”, автор Alfredo Ruiz Islas, издателство „Norma” и др.¹⁸

Бедността и неграмотността сред децата в някои държави в Латинска Америка поражда нова мотивация за справяне с наболелите проблеми. За целта се организират различни семинари и конференции. Един от водещите научни форуми с цел популяризиране на детското четене, е **Seminario de literatura infintil y jóvenil Colombia-Venezuela**. Негови организатори са Comité del Libro Infintil de la Cámara Colombiana del Libro, Secretaria de Cultura, Fundación Gilberto Alzate Avendaño è Asociación Colombiana de Libreros Independientes /ACLI¹⁹.

В **Колумбия** успешно функционира **Cámera Colombiana del Libro**. Заедно със своите партньори – Министерството на културата и Националната библиотека на Колумбия, се организират разнообразни по своята специфика семинари и обучения за специалисти. Един от основните форуми, които се провежда ежегодно под нейна инициатива, тази година е настроен за 25 август 2016 г. Темата на семинара е „Използването и ползите на индентификационните

кодове и публикации”. Форумът разглежда водещи въпроси, свързани с библиотечното и издателското дело – ISBN, ISSN, DOI и др.²⁰

Колумбийската литература все по-активно участва на международни форуми. В периода 15–31 юни 2016 г. колумбийската книга, включително и детската, е почетен гост на панаира на книгата в Лима.

В рамките на XII-ти Международен панаир на книгата в **Панама** от 16–21 август, **Cámera Colombiana del Libro** представя страната си с 680 нови заглавия и 1450 преиздадени издания в различни литературни жанрове на самостоятелен щанд с площ 36 кв.м. Преобладават графичните романи, поезия, детската литература на 22 водещи издателства, имена на известни колумбийски писатели, като Pablo Montoya и Santiago Camboa²¹.

С цел мотивиране на четенето и популяризиране на детската книга **Cámera Colombiana del Libro** е основен организатор на „*Festival na детската и младежската книга*”. Той се провежда всяка година през октомври месец, в него вземат участие водещи издателски марки, книгоиздателски вериги, библиотеки и училища. В рамките на последния, проведен от 22 октомври до 1 ноември 2015 г., IX-ти Фестивал на детската и младежската книга вземат участие над 200 организации. Програмата е изключително богата и чрез нея могат да се проследят многообразни представления на детски книги, промоции и изложби на атрактивни илюстрации от любими за децата произведения²².

Сред водещите издателски формации, представящи **колумбийската детската книга** на водещи международни форуми в Латинска Америка, са:

- **Babel Libros S.A.S**, Bogotá, Columbia²³;
- **Educar Ediciones S.A.** Bogotá, Columbia²⁴;
- **En Tela Ltda**, Bogotá, Columbia²⁵;
- **Editorial Tiempo de Leer SAS**, Bogotá, Columbia²⁶;

- **Panamericana Editorial** Ltda, Bogotá, Columbia²⁷;
- **Difusora Larousse de Colombia** Ltda, Bogotá, Columbia²⁸;
- **Editorial GatoMalo**, Bogotá, Columbia²⁹;
- **Rey Naranjo Editores** S.A.S. Bogotá, Columbia³⁰.

В Перу успешно функционира **Centro de Documentación e Información de Literatura Infantil** – CIDILI IBBY PERU, която е институция с нестопанска цел. Създадена през 1980 г. от Lilly Caballero de Cueto, тя е част от **IBBY INTERNACIONAL**, насърчаващ детското четене и популяризиращ детската книга в цял свят. Освен горепосочените функции, институцията има за цел намаляване на неграмотността, създаване на библиотеки за деца и юноши, насърчаване на научните изследвания в областта на детската литература, публикуване на книги и учебници, подпомагане на социално-культурното развитие в областта детската книга, предоставяне на съвети и насоки на хората, работещи с деца: родители, библиотекари, учители, писатели; стимулира и институциите, работещи с деца.

В подкрепа на четенето сред подрастващите и популяризиране на книгата в Перу, *Centro de*

Documentación e Información de Literatura Infantil създава интересни проекти, насочени към родителите, библиотекарите, учителите, организаторите на четене и пр. Интерес представлява проектът *Творчески семинар за писане* под надслов „*Haz tu libro en el Dia del Libro*“ („Направи си книга в деня на книгата“). Проведен е на 2 април 2016 г. в библиотеката в гр. Мирафлорес. Участие вземат деца от 3 до 12 г.

По време на семинара „*Jugando con las palabras*“ („Игра с думи“) – 7 юни 2015 г. децата от Алто Перу, област Chorrillos чрез забавната игра на думи и четене влизат в прекрасния свят на книгата. Освен четене, тук са включени и други дейности като креативно мислене, разиграване на роли от любими детски приказки и мотивиране на детското творческото чрез книгата.

През август се провеждат интересни научни семинари за ученици, разделени на няколко части:

„*Motivación na четенето чрез изкуството*“ (състоял се на 19.08.2014 г.). Основната цел е прочитането на определена история, според възрастта на детето. Своето впечатление то трябва да изрази в рисуване, живопис или

колаж, като покаже най-силните моменти в произведението.

„Ръчна изработка на книга“ – 22.08. 2014 г. Тук децата са предимно в 5 и 6 клас и семинарът има за цел да покаже как се прави една книга, направени от картонени опаковки, опростени, но основни насоки при задължителното оформление на книгата.

Третият семинар има за цел да научи как децата да си направят *съваема книга*, като заплятят определени изображения и ѝ придават необичайни форми. Насочен е към деца от 1 и 2 клас³¹.

Представените примери от различни португало- и испаноезични държави в Латинска Америка сочат устойчиви тенденции на различни държавни, библиотечни и издателски структури, които в сътрудничество с фондации и неправителствени организации насърчават и стимулират детското четене, съдейват за намаляване на грамотността и за успешно прилагане на разнообразни библиотечни и издателски практики в подкрепа на детската книга, в един динамичен, разкъсван от социални противоречия и обществени катализми регион. В тези трудни условия личи желанието и на институциите, и на обществото в Латинска Америка да полага повече и по-пространни грижи за подрастващите. Отношението към детската книга е впечатляващ пример за успех на тези благородни и ориентирани към бъдещето на света тенденции.

БЕЛЕЖКИ

¹ www.bn.br/programas-de-fomento/. По въпросите на латиноамериканската книга в Бразилия виж още в: Георгиев, Лъчезар, Стела Георгиева. Пътища на детската книга. – София: АН-ДИ, 2015. – 200 с. : с ил. : рез. на порт., исп. и англ. език.

² За бразилското детско книгоиздаване повече виж в: Георгиева, Стела В. Детското книгоиздаване в Бразилия – с модерна визия, нови серии и разнообразен репертоар. // Издател, 2015, № 1 (кн. 1-2), с. 46-48).

³ По този въпрос виж повече в специализираните сайтове: www.brasilianpublishers.com.br/catalogo2013/pdf/;

www.brasilianpublishers.com.br/catalogo2016/pdf/; www.btasil.gov.br/; www.publishinewsbrasil.com/; www.publishersglobal.com/directory; www.apex-brasil.com.br/.

⁴ www.aner.org.br/camara-brasileira-do-livro-cbl-nova-diretoria/

⁵ www.leer.org/que-hacemos/

⁶ www.leer.org/quienes-somos/premios/

⁷ www.lanacional.com.ar/1834130-8-librerias-paramentarse-a-leer/

⁸ www.ternacadencia.com.ar/

⁹ www.colibroscoprio.com.ar/. За дейността на *Colibroscopio* виж повече и в цит. съч. Пътища на детската книга, с. 131-133.

¹⁰ www.librosdeoso.com.ar/

¹¹ www.boutiqueelibro.com.ar/

¹² www.yenny-elateneo.com/

¹³ <http://www.publishingperspectives.com/2013/08/argentina-exhibits-growing-professionalizacion-in-childrens-publishing/>

¹⁴ www.ibbymexico.org.mx/conoce/programas-y-ambitos/biblioteca-bs-ibby-mexico-a-leer/

¹⁵ www.ibbymexico.org.mx/conoce/historia/

¹⁶ www.conacytprensa.mx/index.php/tecnologia/tic/5745-lectogeek-un-servicio-de-lectura-digital-para-ninos

¹⁷ www.mischiquiticos.com/especiales-de-fundaciones-ong/el-banco-del-libro-en-caracas-venezuela

¹⁸ www.revistababer.com/los-mejores-libros-para-ninos-y-jovenes-2016/

¹⁹ [www.banrepicultural.org//bla/seminar/](http://www.banrepultural.org//bla/seminar/)

²⁰ www.camlibro.com.co/jornada-de-capacitacion-usos-y-beneficios-de-los-codigos-de-indeficacion-de-las-publicacio/

²¹ www.camlibro.com.co/la-literatura-columbiana-estera-presente-en-la-feira-internacional-del-libro-de-panama/

²² www.lijcolumbia.com/9o-festival-de-libros-para-ninos-y-jovenes-2015/

²³ Виж в: <http://babellibros.com.co/>

²⁴ Виж в: <http://www.educar.com.co/>

²⁵ Виж в: <http://emtela.com.co/>

²⁶ Виж в: <http://www.tiempodeleer.com/>

²⁷ Виж в: <http://www.panamericana.com.co/>

²⁸ Виж в: <http://larousse.com.co/>

²⁹ <http://www.editorialgatomalo.com/>

³⁰ <http://www.reynaranjo.net/>

³¹ www.cediliibbypuerto.com/talleres.html/; www.cediliibbypuerto.com/proyectos.html/

ЗА РОЛЯТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ОСЪЩЕСТВЯВАНИ ОТ СТУДЕНТИТЕ НА УНИБИТ В СЪВРЕМЕННАТА СИСТЕМА НА ОБРАЗОВАНИЕ ПО БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННА СОЦИОКОМУНИКАТИВНА СФЕРА

Форум за библиотечното образование на ХXI в.
(Семинар в УниБИТ, 14.10.2015 г.)

Александра Куманова

ABOUT THE IMPORTANCE OF THE SCIENTIFIC RESEARCH, REALIZED BY THE STUDENTS OF SULSIT IN THE CONTEMPORARY SYSTEM OF EDUCATION IN THE LIBRARY AND INFORMATION SOCIO-COMMUNICATIONAL SPHERE

Alexandra Kumanova

A prospect of the contribution made at the seminar in SULSIT, dedicated to the library education in 21st century (14.10.2016). It was presented the experience of SULSIT in the field of students studies in curricular and extracurricular instruction process of up to date research, consecrated to the problem of the education in the library and information socio-communicative sphere. It is pointed out on annually Student scientific conferences and exhibitions of the University in three sections: "Librarianship, bibliography and book science", "Information technologies", "Cultural and historical heritage". The best of studies by the students are published in the annual "Proceedings of the Student scientific society at SULSIT" and in journals "Biblioteka", "Izadatel", "Za bukvite", "Information bulletin of the Central Library of Bulgarian Academy of Sciences", etc. The total amount of these publications by now is 1721.

In the cynosure are two projects: 1) created with the help of the students first in the world three-lingual "*English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information activity*" (39 000 lexical items) (2005-2010) and 2) in connection with 60 and 65 jubilees of State library institute (now: SULSIT) are realized two round tables on the textbook of SULSIT "*Apostles of the infosphere*" (A. Kumanova, 2010) (2010-2015). It is emphasized the students participation in the creation of electronic libraries (*ETIMOLOGICA, PAISIADA, EVRISTIANA, PSIHOLOGICA, HUMANITARIANA, ANTOLOGICA, NESTINARIANA...*), which are introduced on the site of the Student scientific society at ULSIT <http://sno.unibit.bg>. In the centre of attention of the Student scientific conferences is a regular reviewing of the teaching and reference literature. It is concluded that there are two actual theses of the contemporary education system in the library and information socio-communicative sphere: 1) „Learning by doing” and 2) CREATION OF THE SCHOOL IN THE BIBLIOSPHERE.

Key words: Student scientific society at SULSIT (2005-) – "Proceedings of the Student scientific society at SULSIT" – "English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information activity" (39 000 lexical items) (2005-2010) – textbook of SULSIT "*Apostles of the infosphere*" (A. Kumanova, 2010) (2010-2015) – electronic libraries ETIMOLOGICA, PAISIADA, EVRISTIANA, PSIHOLOGICA, HUMANITARIANA, ANTOLOGICA, NESTINARIANA – „learning by doing” – CREATION OF THE SCHOOL IN THE BIBLIOSPHERE.

На вниманието на Форума за библиотечното образование на ХXI в. (Семинар в УниБИТ, 14.10.2015 г.) ще поднеса кратко експозе за опита на УниБИТ в областта на възлагането на студентите в аудиторния и извън-аудиторния учебен процес на актуални научни изследвания, посветени в една или друга степен на проблема за образованието по библиотечно-информационната социокомуникативна сфера.

В рамките на учебните дисциплини и на двата факултета на УниБИТ се подготвят студентски изследвания, които младите неофити от 2005 г. постоянно до кладват на ежегодните Студентски научни конференции и изложби на университета. Тези форуми имат три секции: „Библиотекознание, библиография и книгознание”, „Информационни технологии”, „Културно-историческо наследство”.

Най-добрите от проучванията на студентите се публикуват на страниците на ежегодника „Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ” (без аналог в България; съизмерими с най-напредничавите традиции по света) и в такива други периодични издания като сп. „Библиотека”, сп. „Издател”, в-к „За буквите – О писменехъ”, „Информационния бюллетин на Централната библиотека на Българската академия на науките” и др.

Общото количество на тези публикации към днешния ден е 1721 (по: TABULA GRATULATORUM – базов информационен вторично-документален продукт на университета, който систематично се актуализира на електронната страница на Студентското научно общество /CHO/. Посочената електронна страница е част от обширен сайт на УниБИТ – <http://sno.unibit.bg>).

Тук ще представя **два проекта** в рамките на секция „Библиотекознание, библиография и книгознание“ на студентските форуми.

Първи проект: През 2010 г. в УниБИТ се публикува от международен екип от изследователи от САЩ, Русия и България работеният в продължение на пет години (2005–2010 г.) първи в света трилингвен „*Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност*“ (39 000 лексикални единици) [1], който е създаден с помощта на студентите от нашия университет и по него се провеждат отново от студентите (имената им се виждат в томове I–IV на „*Трудовете на СНО при УниБИТ*“) различни проучвания (това личи и от приложения *по-долу* библиографски запис и съпътстващите го атрибути).

Втори проект: През 2010–2015 г. във връзка с 60- и 65-годишния юбилей на Държавния библиотекарски университет (ДБИ; днес: УниБИТ) в рамките също на ежегодните студентски форуми се проведоха КРЪГЛИ МАСИ по учебника на УниБИТ „*Апостоли на инфосферата*“ (2010) [1], който е посветен на преподавателите от старшето поколение на ДБИ. Техните персонали разглеждат и изучават съвременните студенти, съотнасяйки предишното състояние на науката и практиката по библиотечно-информационно дело със съвременното (дейци, концепции, учебна литература), представяйки си реално калейдоскопа на времената (това отново се вижда от приложения *по-долу* библиографски запис и съпътстващите го атрибути).

Студентите участват в създаването на електронни библиотеки (*ETIMOLOGICA, PAISIADA, EVRISTIANA, PSIHOLOGICA, HUMANITARIANA, ANTOLOGICA, NESTINARIANA...*) [3], които са въведени в сайта на СНО и стават бази за изработването на курсови и дипломни работи и осъществяването на различни широкомащабни проучвания (но за тях – следва друго специално изложение) [4]…

В центъра на вниманието на Студентските научни конференции постоянно е рецензирането на учебната и справочно-енциклопедичната литература.

Описаното ни привежда към оформянето на два актуални тезиса за съвременната система на образование по библиотечно-информационната социокомуникативна сфера:

1) ефективно е *образователното кредо*, формулирано от американския философ и педагог Джон Дюи (John Dewey) – „*learning by doing*“, т. е. *обучение чрез правене*;

2) перспективно е *да се твори в лоното на СЪЗДАВАНЕ НА ШКОЛА* (да се виждат връзките между предшествениците и съвременните творци в една своеобразна интерактивна информационна ризома на познанието /такова изследване също се разработва в УниБИТ/) [5].

И двата тезиса („*learning by doing*“ и СЪЗДАВАНЕ НА ШКОЛА) са в съзвучие с максимата „*Учит не за училището, а за живота*“ – „*Non scholae, sed vitae discimus*“.

Тези тезиси са в съзвучие с хуманизиращата се пред очите ни библиотечно-информационна социокомуникативна сфера – библиосфера, която отваря осъществяването в нея образование към универсалните модели на познание, които лесно се надграждат със специализирана атрибутивност.

Природообразно (израз: Й. Х. Песталоци /Johann Heinrich Pestalozzi/) е студентите да обичат библиосфера чрез труда си в нея в процеса на своето обучение и възпитание в университета.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-русско-болгарский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност / Compil.: J. V. Richardson, E. R. Sukiasian, V.V. Zverevich, A. Kumanova; Managing ed.: S. Denchev; Ed.-in-Chief: A. Kumanova; Ed. Board: R. Burger, C. E. Gribble, I. L. Lynden, P. Polansky, B. L. Schaffner, Y. L. Shraiberg, N. Vasilev, M. Maximova, T. Naydenova, S. Boycheva, A. Daskalov, R. Simeonova, T. Dermendzhieva, D. Raleva, B. Nikolova; Graph. ed.: N. Vasilev, B. Nikolova, B. Apostolova; Techn. ed.: N. Vasilev, V. Stefanova; Rev.: F. Mainhard, N. Kazanski, M. Mladenova, D. Christozov; [2] The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-болгаро-английский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност / Сост.: Э. Р. Сукиасян, В. В. Зверевич, А. Куманова, Д. В. Ричардсон; Отв. ред.: С. Денчев; Гл. ред.: А. Куманова; Ред. колегия: Р. Бургер, Ч. Грибл, И. Л. Линден, П. Полански, Б. Шаффнер, Я. Л. Шрайберг, Н. Василев, М. Максимова, Ц. Найденова, С. Бойчева, А. Даскалов, Р. Симеонова, Т. Дерменджиева, Д. Ралева, Б. Николова; Граф. ред.: Н. Василев, Б. Николова, Б. Апостолова; Техн. ред.: Н. Василев, В. Стефанова; Рец.: Ф. Майнхард, Н. Казански, М. Младенова, Д. Христозов, С. Илиева; [3] The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност / Състав.: А. Куманова, Д. В. Ричардсон, Е. Р. Сукиасян, В. В. Зверевич ; Отг. ред. С. Денчев ; Гл. ред. А. Куманова ; Ред. колегия: Р. Бургер, Ч. Грибл, И. Л. Линден, П. Полански, Б. Шаффнер, Я. Л. Шрайберг, Н. Василев, М. Максимова, Ц. Найденова, С. Бойчева, А. Даскалов, Р. Симеонова, Т. Дерменджиева, Д. Ралева, Б. Николова ; Граф. ред.: Н. Василев, Б. Николова, Б. Апостолова ; Техн. ред. Н. Василев, В. Стефанова ; Рец.: Ф. Майнхард, Н. Казански, М. Младенова, Д. Христозов, С. Илиева. – София : За буквите – О писменехъ, 2010. – 886 с. : с ил. – Тр. на Студентското научно общество при Унив. по библиотекознание и информ. технол. : Том III. – Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Унив. по библиотекознание и информ. технол.

Публ. и в: <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da->> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ“ (2010): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Съдържъка:

1) (с. 17–19:) **Денчев**, С. Първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност на ХХI в. (Уводни думи на отговорния редактор).

2) (с. 20–22:) **Denchev**, S. First trilingual dictionary of library and information terminology of the XXI century (Foreword by the Editor-In-Chief).

3) (с. 23–58:) **Куманова**, А. Когнитология на компаративистичната терминология по библиотечна и информационна дейност : За настоящото издание (Предисловие на главния редактор и съставител).

4) (с. 59–84:) **Kumanova**, A. Cognition of the comparativistic terminology of library and information terminology : About the present edition (Foreword by the Editor-In-Chief and the Compiler).

5) (с. 85–88:) **Василев**, Н. Дейксис на речника (Слово на езиковия редактор).

6) (с. 89–92:) **Vasilev**, N. Deixis of the dictionary (Word from the linguistic editor).

7) (с. 93–94:) **Ричардсън**, Дж. В. Увод.

8) (с. 95–96:) **Richardson**, J. V. Foreword.

9) (с. 97–99:) **Зверевич**, В. В. От редактора на изданието от 2005 г. за изданието от 2009 г.

10) (с. 100–102:) **Зверевич**, В. В. От редактора издания 2005 г. об издании 2009 г.

11) (с. 103–106:) **Ричардсон**, Дж. В. Предисловие съставителя и ръководителя проекта издания 2005 г.

12) (с. 107–108:) О ръководите на проекта издания 2005 г. (по изданию 2005 г.)

13) (с. 109–110:) About the autor of the edition of 2005 year (according to the edition of 2005 year).

14) (с. 111–121:) **Сукиасян**, Э. Р. Предисловие издания 2005 г.

15) (с. 122–127:) [Сукиасян, Э. Р.] Литература по изданию 2005 г. Стандарты РФ.

Библиогр. информ.: 1. **Библиография** : Дати и събития в биографията на проф. д.и.кн. Стоян Денчев. // *Cogito*[,] ergo sum : Проф. Стоян Денчев на 60 : Юбил. сб. / Състав. Д. Иванов, Н. Костова ; Ред. Д. Иванов. – София, 2013, с. 213; 2-3. **Първият** триезичен речник на ХХI в. по библиотечно дело и информационна дейност (2010) – проблеми на информационното моделиране на терминологията в УниБИТ / В. Славчева и др. (№ 996). // Т р. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. X, 2015, с. 267 ; 290 ; 313. – Други авт.: К. Борисова, В. Стефанов, Е. Аврамов. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 4-5. **Балъкчиев**, С. и др. Триезичният „Англо-руско-български речник по библиотекознание и информационна дейност“ – трасета на езиковите образи на информациите / С. Балъкчиев, Б. Братанова, М. Баткова (№ 997). // Т р. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. X, 2015, с. 267 ; 290 ; 314. <<http://www.unibit.sno.bg>>.

Рец.: 1. **Атанасова**, Д. Триезичен речник по библиотечна и информационна дейност. // *Иформ. бул. на Центр. библ. на БАН* (София), 2011, № 8, с. 4–6 <cl.bas.bg/about-central-library/bulletin-of-central-library-of-bas/volume-54/54_3.pdf>; 2.

[От ред.] „Англо-руско-български словарь по библиотечной и информационной деятельности“. // Науч. и техн. б-ки (Москва), 2011, № 9, с. 95; 3. **Триезичен** речник по библиотечна и информационна дейност [Редуц. публ. – Рец. за Том III на Тр. на СНО при УниБИТ: „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology“ (София, 2010) – докл., представен на VI Студентска науч. конф. на УниБИТ, 20.05.2011 г.] / С. Денчев и др. // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VII, 2012, с. 71 – 80: табл., граф. – Др. авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев, М. Максимова; 4. **Триезичен** речник по библиотечна и информационна дейност [: Редуц. публ. – Рец. за Том III на Тр. на СНО при УниБИТ: „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology“ (София, 2010) – докл., представен на VI Студентска науч. конф. на УниБИТ, 20.05.2011 г.]. / С. Денчев и др. // *Издател* (В. Търново), 2011, № 1–2, с. 52–57, с ил. – Други авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев, М. Максимова; 5. **Симова**, П. Универсално хуманитарно познание без езикови граници. Първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност на ХХI век във вид на традиционна и електронна публикация. // *Иформ. бул. на Центр. библ. на БАН* (София), 2012, № 1 (59), с. 17–18; 6. **Триезичен** речник по библиотечна и информационна дейност [: Разшир. публ. – Рец. за Том III на Тр. на СНО при УниБИТ: „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology“ (София, 2010) – докл., представен на VI Студентска науч. конф. на УниБИТ, 20.05.2011 г.]. / С. Денчев и др. // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VII, 2012, с. 71–80, с табл., граф. – Други авт.: А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев, М. Максимова; 7. **Соколова**, С. 60 години от рождението на професор д.и.к.н. Стоян Денчев : Биобиблиографски преглед на публикациите му в и около „Трудовете на Студентското научно общество при УниБИТ. Посветени на него приноси“. // *Издател* (В. Търново), 2012, № 3–4, с. 9; 8. **Велев**, В. Първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност в света „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-български словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2010). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VII, 2012, с. 123–130 с ил.; 9. **Илиева**, С. Триезичен англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност. // *Издател* (В. Търново), 2011, № 3 – 4, с. 61 – 62; 10. **Куманова**, А. Три версии трехъязычного словаря. // *Мир библиографии* (Москва), 2012, N 4, с. 77; 11. **Куманова**, А. Трехъязычный словарь по библиотечной и информационной деятельности : Инструмент разрушения языковых, географических и прочих границ. // *Вестник Челябинск. гос. акад. культуры и искусств*, 2012, N 1 (29), с. 34–36; 12. **Василев**, Н. и др. Явен език или етимологичното знание на библиотечната и информационната дейност (Дейксис) / Н. Василев, С. Илиева (№ 616). // Тр. на Студентско научно общество при УниБИТ (София), Т. VIII, 2013, с. 131–136; 13. **Велев**, В. Първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност в света „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-български словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по

библиотечна и информационна дейност": Том III на Трудове на Студентското научно общество при УниБИТ (София, 2010) (№ 617). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 137–142; **14. Балабанова**, Е. За том III на „Трудовете на Студентското научно общество при Университета по библиотекознание и информационни технологии” – триезичния речник (№ 618). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 143–144; **15. Манчев**, В. Три семантично и графично изоморфни книги (№ 619). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 145–147; **16. Атанасова**, Д. Триезичен речник по библиотечна и информационна дейност (№ 620). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 148–150; **17. Симова**, П. Универсално хуманитарно познание без езикови граници. Първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност на XXI век във вид на традиционна и електронна публикация (№ 621). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 151–153; **18. Илиева**, С. Триезичен англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност (№ 623). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 156–157; **19. Николова**, В. За триезичния речник по библиотечна и информационна дейност (№ 624). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 158–159; **20. Чантов**, В. Относно първия триезичен речник по библиотечна и информационна дейност на 21 век (№ 625). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 160–161; **21. Шаламанова**, И. Принос за подпомагането на учебно-педагогическия процес и библиотечно-информационната наука (№ 626). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 162–163; **22. Гергушева**, П. и др. Сравнителен анализ на лексиката на български, английски и руски език по библиотекознание в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Езиков дискурс) / Н. Гергушева, Н. Цекова, Г. Николова (№ 627). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 164–166; **23. Шопова**, А. Компаративистичен преглед на книгознанието в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Лексикален анализ) (№ 628). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 167–169; **24. Василева**, К. и др. Полиграфската проблематика в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Сравнително представяне) / К. Василева, М. Василева, А. Тхеменджиева (№ 629). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 170–175; **25. Захариева**, С. и др. Архивистиката в езиковите трасета на „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Компаративистичен анализ) / С. Захариева, О. Вацова (№ 630). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 176–178; **26. Гърбешкова**, П. и др. Документалистиката в лингвистичните потоци на „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Сравнителен анализ) / П. Гребешкова, А. Стоянова (№ 631). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 179–181; **27. Спасова**, П. и др. Библиографията в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Езикови измерения) / П. Спасова, Л. Николова (№ 632). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 182–186; **28. Стефанова**, Е. и др. Библиографизацието в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Езикови измерения) / Е. Стефанова, В. Младенова, В. Дреновски (№ 633). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 187–189; **29. Костова**, К. Информатиката в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Езиков разрез) (№ 634). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 190–193; **30. Иванова**, Е. и др. Информационните технологии в „The English-Russian-Bulgarian dictionary of library and information terminology = Англо-руско-българский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010) (Сравнителен анализ) / Е. Иванова, К. Николова (№ 635). // *Пак там*, Т. VIII, 2013, с. 194–195; **31. Нанкова**, М. Три книги за първия триезичен речник. // *Науч. тр.* на Унив. по библиотекознание и информ. технол. (София), 2012, Т. 10, с. 439–441; **32. Стайкова**, Ц. Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност / Отг. ред. Стоян Денчев, гл. ред. Александра Куманова. – София: За буквиte – О писменехъ, 2010. – 886 с. // *Български език* (София), 2014, № 2, с. 85–86.

Отз.: **1. [От ред.]** // *Библиотека*, 2011, № 4, с. 64; **2. Проф. д.п.н. Александра Куманова**, Университет по библиотекознание и информационни технологии: На будните, а не на спящите помага правото: Квинтесенция на проблема за информационния код на българската духовност е осмислянето на изконния въпрос за българското изящно слово като израз на народния дух / Интервюто взе: Струмина, Светла. // *Учит. дело*, № 4 (362 484), 30 януари 2012, с. 1, 4, 8; **3. Мутафов**, Х. Драги студенти, млади колеги [: Слово : За конференциите на УниБИТ, за VII Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ – 20.05.2011 г. и „Англо-руско-българския речник по библиотечна и информационна дейност” (София, 2010)]. // *Tr.* на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VII, 2012, с. 91 – 92.

Докл.: **1. На заседание на Науч. съвет на Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технол. – 26.10.2009 г.; 2. На заседание на катедра „Библиотечно-информационни науки” на Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технол. – 26.11.2009 г.; 3. На заседание на Факултетния съвет при факултета по Библиология, информационни системи и обществени комуникации при Специализ. висше у-ще по библиотекознание и информ. технол. – 21.12.2009 г.; 4. На заседание на катедра „Библиотечно-информационни науки” на Унив. по библиотекознание и информ. технол. – 13.06.2011 г.;**

5. На заседание на катедра „Библиотечно-информационни науки” на Унив. по библиотекознание и информ. технол. – 26.09.2011 г.; **6.** На заседание на Факултетния съвет при факултета по Библиология и културно-историческо наследство при Унив. по библиотекознание и информ. технол. – 29.09.2011 г.; **7.** На заседание на Науч. съвет на Унив. по библиотекознание и информ. технол. – 29.09.2011 г.; **8.** На заседание на Науч. съвет на Унив. по библиотекознание и информ. технол. – 28.05.2012 г.

Премиери на изд.: **1.** 26.09.2011 г. – **Библиотечно-информационен център на УниБИТ**; **2.** 27.09.2011 г. – **Национална библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” (София, България)** – отдел „Библиографско и информационно обслужване”; **3.** 28.09.2011 г. – **Централна библиотека на Българската академия на науките** (София, България) – отдел „Справочно-информационен”; **4.** 29.09.2011 г. – **Руски културно-информационен център (София, България)** – в рамките на Кръглата маса на VIII-та Международна среща на писателите на България, Гърция, Македония, Русия и Румъния; **5.** 30.09.2011 г. – **British council (София, България)** – пред администрацията.

2. **Куманова, А.** Апостоли на инфосферата : Наблюдение на ценностите : Увод в онтологията на триединството информация – наука – школа : Учебник за студенти по когнитологично портретиране на персоналии в дисциплините от информ.-комуникативния цикъл на знанието [: Т. Топалова, Л. Георгиев, С. Ленкова, Е. Златева, Б. Десев, Т. Бончева, М. Василев, В. Младенова, С. Кралев, Т. Арабаджиева, Б. Паунов, Е. Георгиева.] / Науч. ред. Стоян Денчев ; Обща ред. Николай Василев ; Експертна ред. Венцислав Велев ; Терминол. ред. Никола Казански ; Справочно-информ. ред. Диана Ралева ; Библиогр. ред. Марияна Максимова ; Граф. ред. Боряна Апостолова ; Худож. ред. Сергей Янев ; Техн. ред. Василка Стефанова ; Рец.: Мария Младенова и др. – София : За буквите – О писменехъ, 2010. – 314 с. : с портр. – (Сер. Факлоносци ; I)

Други рец.: Иван Попов, Драгомир Паргов, Иrena Петева, Ivanka Pavlova. – Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: днес: Унив. по библиотекознание и информ. технол.

Публ. и в: <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da>> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ“ (2011): <<http://www.sno.unibit.bg>>. – Вж 105, 229.

Съдърж.:

- 1) (с. 21–25:) **Денчев, С.** Информация. Наука. Школа: Триединство (Вместо предговор от научния редактор).
- 2) (с. 181–183;) **Василев, Н.** Теоретичният монумент „Информация – наука – школа“ (Послеслов на редактора на изданието).
- 3) (с. 30–35; 97–101;) Т. Топалова.
- 4) (с. 36–39; 101;) Л. Георгиев.
- 5) (с. 41–42; 101;) С. Ленкова.
- 6) (с. 44–47; 101–102;) Е. Златева.
- 7) (с. 48–53; 102–110;) Б. Десев.
- 8) (с. 54–57; 110–114;) Т. Бончева.
- 9) (с. 58–63; 114–117;) М. Василев.
- 10) (с. 64–69; 117–123;) В. Младенова.
- 11) (с. 70–75; 123–137;) С. Кралев.
- 12) (с. 76–81; 137–139;) Т. Арабаджиева.

13) (с. 82–87; 140–144;) Б. Паунов.

14) (с. 88–91; 144–149;) Е. Георгиева.

15) (с. 185–186;) **Младенова, М.** За изпълнението на книгата (Епilog).

Съдърж. и препеч. на публ.:

1) (с. 187–233;) **Tabula Gratulatorum [V]** : Систематизиран хронологично-азбучен библиографски списък на публикации-те на членовете на Студентското научно общество на университета : 2005–2009 (№ 1–419) / [Състав. А. Куманова, Д. Рагьо-ва ; Библиогр. ред. М. Максимова,]. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. V, 2010, с. 7–56. – 419 ном. назв. – Без подпись.

2) (с. 235–296;) **Информация** : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. I, 2008, с. 489–496; **Личност** : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. IV, 2009, с. 457–478; **Ценност** : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при СВУБИТ (София), Т. V, 2010, с. 735–754; **Свобода** : Точно – кратко – изчерпателно определение. // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 535–545.

Публ. и в: <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da>> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменехъ“ (2010): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Библиогр. информ.: **1.** **Библиография** : Дати и събития в биографията на проф. д.инж. Стоян Денчев. // *Cogito[.] ergo sum* : Проф. Стоян Денчев на 60 : Юбил. сб. / Състав. Д. Иванов, Н. Костова ; Ред. Д. Иванов. – София, 2013, с. 224; **2-3. Учебникът** на УниБИТ „Апостоли на инфосферата“ – справочно-енциклопедично издание / И. Сотиров и др. (№ 991). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. X, 2015, с. 266 ; 289 ; 312. – Други авт.: М. Василева, Г. Ценкински, Р. Панайотова, К. Михова. <<http://www.unibit.sno.bg>>; **4-5. Учебникът** „Апостоли на инфосферата“ – третиране на персоналии от българското библиотечно-информационно дело в контекста на световното информационно пространство / Б. Кичукова и др. (№ 992). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. X, 2015, с. 266 ; 289 ; 313. – Други авт.: М. Върбанова, Б. Спасова, Т. Джамбаз. <<http://www.unibit.sno.bg>>; **6-7. Сравнителна характеристика** на учебника на УниБИТ „Апостоли на инфосферата“ (София, 2010) и предназначено за учебни цели издание на университета „Информацион код на българската книжовност и литература: Св. отец Паисий Хилендарски. „История славянобългарска...““ (София, 2011) / Я. Михайлова-Пейчева и др. (№ 995). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. X, 2015, с. 267 ; 289 ; 313. – Други авт.: К. Шопова, Ц. Гъльбова, Л. Буровска, С. Стойнева-Новоселска, С. Буровска-Нешерева, Г. Борисова, С. Савова, П. Михайлова, М. Кусева, М. Москова, В. Филипова, Д. Василева, Т. Тошева, В. Асенова, Д. Стоянов, И. Махмудиев, И. Атанасов, А. Кочев, П. Цанов, Л. Сакантиев. <<http://www.unibit.sno.bg>>.

Рец.: **1.** **Атанасова, Даниела.** Ценен компендиум на българските библиолози. // Информ. бюл. на Центр. библ. на БАН (София), 2010, № 10, с. 16; **2.** **Василев, Николай.** Апостоли на инфосферата : Наблюдение на ценностите. // Издател (В. Търново), 2010, № 4, с. 59–60; **3.** **Златкова, Пламена.** За

„Апостолите на инфосферата” (Компендиум по библиотечно-комуникативната сфера на България). // *Науч. тр.* на Унив. по библиотекознание и информ. технол. (София), 2012, Т. 9, с. 467–473. – Рез на рус. и англ. ез.; **4. Парижкова**, Любомира. „Апостоли на инфосферата” – пропедевтика в трансдисциплинарните изследвания на информационните реалии : Аксиология на знаниевите процеси (№ 549). // *Тр.* на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VII, 2012, с. 221–223; **5. Енчева**, Марина. Школата на библиотечно-информационната наука – първият учебник в България за инфосферата (№ 550). // *Пак там*, Т. VII, 2012, с. 224–225.

Отз.: **1. Ранчинска**, Ц. и др. Организационно-управленският модел на библиотечното дело в България и дейността на Тодора Топалова като директор на Държавния библиотекарски институт (днес: Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии) / Ц. Ранчинска, Мари Бънкова. // *Издател* (В. Търново), 2010, № 1-2-3, с. 56–57; **2. Любомиров**, Л. и др. Историографският възглед за българската литература в концепцията на Любомир Георгиев / Л. Любомиров, Г. Георгиев. // *Пак там*, 2010, № 1-2-3, с. 57–58; **3. Таланова**, М. и др. Концепцията за руската класическа литература във възгледите на Светла Ленкова / М. Таланова, С. Димитров. // *Пак там*, 2010, № 1-2-3, с. 59–60; **4. Илиева**, Л. Западноевропейската литература като системно културологично явление във възгледите на Елена Златева. // *Пак там*, 2010, № 1-2-3, с. 61–63; **5. Апостолова**, В. и др. Видовата структура на библиографията в труда на историка Борис Десев „Христоматия по българска библиография... До Освобождението” (1976 г.) / В. Апостолова, Ф. Симитчиева, Т. Димитров. // *Пак там*, 2010, № 1-2-3, с. 63–66; **6. Вълковска**, С. История на библиотечното дело и преподавателската дейност на Теменужка Бончева (№ 472). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 290–291; **17. Григорова**, А. и др. Богомил Паунов (За възгледа за четенето като изкуство) / А. Григорова, М. Караванова (№ 476). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 298–299; **18. Димитрова**, З. Василка Младенова и преподаването на дисциплината „Библиотечни фондове и каталози” в Държавния библиотекарски институт (днес: Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии) (№ 474). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 294–295; **19. Илиева**, Л. Западноевропейската литература като системно културологично явление във възгледите на Елена Златева (№ 470). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 283–285; **20. Любомиров**, Л. и др. Историографският възглед за българската литература в концепцията на Любомир Георгиев / Л. Любомиров, Г. Георгиев (№ 468). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 279–280; **21. Ненчева**, М. и др. Марин Василев и книгоznанието в България : Поглед към идеите и делото му / М. Ненчева, М. Тодорова (№ 473). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 292–293; **22. Никова**, М. Концепцията на Стефан Кралев за феномена „специална – хуманитарно-научна – обществено-политическа библиография” (За вторичнодокументалното информационно моделиране по библиографски разновидности) (№ 477). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 300–303; **23. Ранчинска**, Ц. и др. Организационно-управленският модел на библиотечното дело в България и дейността на Тодора Топалова като директор на Държавния библиотекарски институт (днес: Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии) / Ц. Ранчинска, Й. Кръстева, М. Бънкова (№ 467). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 277–278; **24. Таланова**, М. и др. Концепцията за руската класическа литература във възгледите на Светломира Ленкова / М. Таланова, С. Димитров (№ 469). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 281–282; **25. Нанкова**, Мариела. Библиотека и обществени организации (Историография и перспективи). – София, 2011, с. 23, 160, 376 и др.; **26. Пандулис**, А. XI Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ „Магистрали на цивилизацията – информация, знание, памет” (22.05.2015 г.) [За ораторията „Homo legens”; „Златната христоматия на България” (София, 2013), „Tabula gratulatorum” (1561 ном. загл.), Плен. докл. на форума, рец. изд. на унив. „Апостоли на инфосферата” (София, 2010), „Методика на науч. изследвания” (София, 2014), „Ризома на инфосферата” (София, 2012) и интеракцията „Молитва за паметта”]. // Учителско дело (София), СХХ, N 22, 8 юни 2015, с. 6, с ил. / [Фотогр. Д. Бояджиев.]; **27. Куманова**, А. 65-годишнината на Държавния библиотекарски университет – днес: Университет по библиотекознание и информационни технологии (Модерно-традиционното осмисляне на

културата. – София, 2010, с. 157–171; **14. Апостолова**, В. и др. Видовата структура на библиографията в труда на историка Борис Десев „Христоматия по българска библиография... До Освобождението” (1976 г.) / В. Апостолова, Ф. Симитчиева, Т. Димитров (№ 471). // *Тр.* на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. VI, 2011, с. 286–289; **15. Атанасова**, Е. и др. Тодорка Арабаджиева (За преподаването на библиографията по естественонаучно знание) / Е. Атанасова, Ж. Велчева (№ 475). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 296–297; **16. Вълковска**, С. История на библиотечното дело и преподавателската дейност на Теменужка Бончева (№ 472). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 290–291; **17. Григорова**, А. и др. Богомил Паунов (За възгледа за четенето като изкуство) / А. Григорова, М. Караванова (№ 476). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 298–299; **18. Димитрова**, З. Василка Младенова и преподаването на дисциплината „Библиотечни фондове и каталози” в Държавния библиотекарски институт (днес: Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии) (№ 474). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 294–295; **19. Илиева**, Л. Западноевропейската литература като системно културологично явление във възгледите на Елена Златева (№ 470). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 283–285; **20. Любомиров**, Л. и др. Историографският възглед за българската литература в концепцията на Любомир Георгиев / Л. Любомиров, Г. Георгиев (№ 468). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 279–280; **21. Ненчева**, М. и др. Марин Василев и книгоznанието в България : Поглед към идеите и делото му / М. Ненчева, М. Тодорова (№ 473). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 292–293; **22. Никова**, М. Концепцията на Стефан Кралев за феномена „специална – хуманитарно-научна – обществено-политическа библиография” (За вторичнодокументалното информационно моделиране по библиографски разновидности) (№ 477). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 300–303; **23. Ранчинска**, Ц. и др. Организационно-управленският модел на библиотечното дело в България и дейността на Тодора Топалова като директор на Държавния библиотекарски институт (днес: Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии) / Ц. Ранчинска, Й. Кръстева, М. Бънкова (№ 467). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 277–278; **24. Таланова**, М. и др. Концепцията за руската класическа литература във възгледите на Светломира Ленкова / М. Таланова, С. Димитров (№ 469). // *Пак там*, Т. VI, 2011, с. 281–282; **25. Нанкова**, Мариела. Библиотека и обществени организации (Историография и перспективи). – София, 2011, с. 23, 160, 376 и др.; **26. Пандулис**, А. XI Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ „Магистрали на цивилизацията – информация, знание, памет” (22.05.2015 г.) [За ораторията „Homo legens”; „Златната христоматия на България” (София, 2013), „Tabula gratulatorum” (1561 ном. загл.), Плен. докл. на форума, рец. изд. на унив. „Апостоли на инфосферата” (София, 2010), „Методика на науч. изследвания” (София, 2014), „Ризома на инфосферата” (София, 2012) и интеракцията „Молитва за паметта”]. // Учителско дело (София), СХХ, N 22, 8 юни 2015, с. 6, с ил. / [Фотогр. Д. Бояджиев.]; **27. Куманова**, А. 65-годишнината на Държавния библиотекарски университет – днес: Университет по библиотекознание и информационни технологии (Модерно-традиционното осмисляне на

научноизследователските линии: Щрихи към въпроса за построяване на ризома на изследователите на информационно-комуникативната сфера) (№ 1302). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. XI, 2016, с. 328–368. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 28. Стоянова, Г. Панорама на уводните думи на учебника „Апостоли на инфосферата“ (Денчев, С. Информация. Наука. Школа: Триединство (Вместо предговор от научния редактор) (№ 1303). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 581; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 29. Матева, Б. Преглед на думите на редактора на учебника „Апостоли на инфосферата“ (Василев, Н. Теоретичният монумент „Информация – наука – школа“) (№ 1304). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 581; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 30. Шопова, С. Личността на Тодора Топалова – директора на ДБИ – като организатор на библиотечното дело (№ 1305). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 581; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 31. Бъкличарова-Гергова, В. Виждането на Тодора Топалова – директора на ДБИ – за развитието на библиотеките (№ 1306). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 581; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 32. Рачева, Р. Личността на Любен Георгиев – преподавателя в ДБИ по български език и българска литература (№ 1307). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 581; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 32. Златев, А. Личността на Светла Ленкова – преподавателката в ДБИ по руска литература (№ 1308). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 582; 604. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 33. Трифонова, З. Личността на Елена Златева – преподавателката в ДБИ по западноевропейска литература (№ 1309). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 559; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 34. Шаламанова, И. Личността на Борис Десев – преподавателя в ДБИ по обща библиография (№ 1310). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 35. Механджийска, М. Възгледът на Борис Десев – преподавателя в ДБИ по обща библиография – за диференциацията на библиографията (№ 1311). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 36. Цолова, Б. Личността на Теменужка Бончева – преподавателката в ДБИ по история на библиотеките (№ 1312). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 37. Иванова, К. Личността на Марин Василев – преподавателя в ДБИ по книгоznание (№ 1313). // Пак там, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 38. Ангелов, Б. Възгледът на Марин Василев – преподавателя в ДБИ по книгоznание – за диференциацията на книгоznанието (№ 1314). // Пак там, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 39. Минчева, П. Личността на Василка Младенова – преподавателката в ДБИ по библиотечни фондове и каталоги (№ 1315). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 40. Иванова, Д. Личността на Стефан Кралев – преподавателя в ДБИ по библиография на обществено-политическата и хуманистичната литература (№ 1316). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 582; 605. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 41. Кирикова, М. Личността на Тодорка Арабаджиева – преподавателката в ДБИ по естественонаучната и техническата литература (№ 1317). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 583; 606. <<http://www.unibit.sno.bg>>

sno.bg>; 42. Колев, Б. Личността на Богомил Паунов – преподавателя в ДБИ по работа с читателите (№ 1318). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 583; 606. <<http://www.unibit.sno.bg>>; 43. Михайлова, М. Личността на Екатерина Георгиева – преподавателката в ДБИ по руски език (№ 1319). // Пак там, Т. XI, 2016, с. 560; 583; 606. <<http://www.unibit.sno.bg>>.

3. Гарванов, И. Система от електронни библиотеки – образци на мащабни екипни научноизследователски резултати с участие на студентите (Томове VII-X на „Трудове на СНО при УниБИТ“: Документиране и архивиране на уникатен аудиторен и извъннаучен учебен процес – вторично-документален преглед). // Тр. на Студентското научно общество при УниБИТ (София), Т. XI, 2016, с. 247–266.

4. Гарванов, И. и др. Електронни библиотеки – образци на мащабни екипни научноизследователски резултати с участие на студенти (Томове VII, VIII, IX, X на „Трудове на СНО при УниБИТ“) / И. Гарванов, А. Куманова ; Ениграф: „*Aut inveniam viam, aut faciam*“ – „Или ще намеря пътя, или ще прокарам път“ : [Рец. за kn.: 1. Т. VII. [Седма] VII Студентска научна конференция. – 2012; 2. Т. VIII. [Осма] VIII Студентска научна конференция. – 2013; 3. Т. IX. [Девета] IX Студентска научна конференция. – 2014; 4. Т. X. [Десета] X Юбилейна Студентска научна конференция. – 2015]. // Науч. трудове на Унив. по библиотекознание и информ. технологии (София). – Т. 12, 2014, с. 521–526 : с ил. – Рез. на рус. и англ. ез.

5. [Куманова, А.] За том IX на Студентското научно общество при Университета по библиотекознание и информационни технологии (Вместо предговор от съставителите) : [Когнитологичните компаративист. изследвания на Студентското науч. о-во при УниБИТ : Панорама. Статистика. Методология. Синопсис. Визуализация (Към проблема за ризомно-ретикуларното структуриране на информ. : Метасинтез на емпир. научноизслед. карт.)]. // Трудове на Студентското науч. о-во при Унив. по библиотекознание и информ. технологии (София). – Т. 9, 2014, с. 52–71 : с табл. – Разшир. публ.

Разд.: I. Метасистема (Постановка); II. Мисия (Дело); III. Структура (Съдържание); IV. Традиция и новаторство (Траектория в инфосферата); V. Панорама на електронна библиотека „Антологика“ (Архитектоника. Принципи. Форми. Цел. Структура); VI. Архитектура на IX Студентска научна конференция и том IX на „Тр. / СНО при УниБИТ“) (Макроструктура на съществуващите издания; VII. Екип (HONOR). – Разшир. публ.; Куманова, А. Когнитологичните компаративистични изследвания на Студентското научно общество при УниБИТ : Панорама. Статистика. Методология. Синопсис. Визуализация (Към проблема за ризомно-ретикуларното структуриране на информацията : Метасинтез на емпир. научноизслед. карт.) / Ениграф: „*rosa rosarum*“ – У. Еко. // Приложението на дидактически методи с евристичен характер в академична среда [Електронен ресурс] : Сб. докл. по научноизслед. проект НИП-2014-04 / Състав. Мариела Нанкова. – [София, 2014], 1 оптичен диск (CD-ROM), с. 180–185. – Редукц. публ.

ПУБЛИКАЦИОННАТА АКТИВНОСТ КАТО ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ*

Руджеро Гиляревски

В статията се обсъждат изворите на съвременната политика за стимулиране на публикационната активност на учените, влиянието на тази политика върху съдбата на научните списания, възможността за оценяване на ефективността на научната дейност според количественни данни, свързани с издаването на списанията. Прави се извод за необходимостта от усъвършенстване на методите за оценяването на резултативността на научната работа. Тези методи трябва да се основават върху показатели, отчитащи цялата система на научната дейност, а не само броя на публикациите, които са краен етап на научното изследование.

ГИЛЯРЕВСКИЙ Руджеро Сергеевич е филолог, специалист в областта на информатиката, научни и масови комуникации. Доктор на филологическите науки, професор, Заслужил деец на науката на Руската Федерация. Ръководител на научни изследвания по информатика във Всеруския институт за научна и техническа информация към Руската академия на науките (ВИНИТИ РАН).

Преводът от оригиналa (Научно-техническая информация. Сер. 1. Организация и методика информационной работы, 2014, № 8, с. 1-9 : табл.) е направен от Александра Куманова.

THE PUBLICATION ACTIVITY AS AN ASSESSMENT OF THE SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS

Rudzhero Gilyarevskiy

In the article are discussed the sources of the modern policy for incentive the publication activity of the scientists, the impact of this policy on the scientific journals, a possibility of assessment of the efficiency of the scientific activity according to the quantitative data related to the edition of journals. An inference is drawing about the necessity of the improvement of methods for assessment of the results of research work. These methods should be based on the indicators encompassing the whole system of the scientific activity and not only the number of publications which are the final outcome of the scientific research.

Translated from the original (*Научно-техническая информация. Сер. 1. Организация и методика информационной работы, 2014, N 8, c. 1–9 : табл.*) by Alexandra Kumanova.

GILYAREVSKY Ruggero Sergeevich is Philologist, specialist in informatics, scientific and mass communication. Doctor of philological sciences (D.Sc.), professor, honored scientist of the Russian Federation. Head of scientific research in informatics in the All-Russian Institute for Scientific and Technical Information at the Russian Academy of Science.

Key words: publication activity of the scientist, efficiency of the research activity, results of the scientific work, role of the scientific journal, citation statistics

„Публикувай или ще загинеш!” А няма ли да загине в резултат на това науката?

Под мотото „Publish or Perish!” – „Публикувай или ще загинеш!” днес се реализира широкомащабен социален проект за стимулирането на публикационната активност в научното съобщество. Под публикационната активност на учените в наше време се разбира дейността им, свързана с публикуването на статиите им в научните списания и получаването на библиографски препратки към тези статии в публикациите на други учени (което на руски неправилно се нарича *цитиране*¹).

В Русия държавните органи, контролиращи образоването и науката и управляващи тази сфера, определят броя на статиите, необходим за присъждането на научни звания на научните работници. Тези статии трябва да бъдат публикувани в списания, включени в списъците на рецензирани списания с определен *импакт-фактор*, включени в чуждестранни и руски бази данни. От университетите се изисква да предоставят сведения за

броя на цитирания на статии, публикувани през последните 5 години в рецензирани научни списания по света, индексирани в базите данни *Web of Science*, *Scopus*, РИНЦ, в чуждестранни тематични бази данни (например, *Social Science Research Network*), признати от научната общност, а също така за броя на научните списания, в това число електронните, които се издават от съответната образователна организация [1].

Работниците от предишните институти на Руската академия на науките получават индивидуални рейтинги и стимулиращи ги парични суми към заплатата в зависимост от тъй наречените показатели на резултативност на научната дейност, които се изчисляват според броя и обема публикации в споменатите списания. Средните показатели на цитируемостта на публикациите на научните работници, преподаватели и професори се взимат предвид при атестирането им и акредитирането на научните учреждения и висшите учебни заведения.

Показателят „Публикационна активност” стриктно се отчита от научните фондове при разпределението на

грантовете за научни изследвания. Например, насърто създаденият Руски научен фонд изисква от ръководителя на проекта в областта на точните и приложни науки не по-малко от 11 публикации за последните пет години в изданията, индексирани в базите данни на *Web of Science* или *Scopus*, а условието за предоставянето на гранта е задължението да се отразят резултатите в 15 такива публикации.

Научното съобщество е реагирало на тези административно-финансови мерки, като активизира публикационната си дейност. Ако преди всеки учен е чакал окончателните резултати от изследванията или разработката за да публикува статията си, то сега започнаха да се публикуват междинни резултати. Публикуването дори на такива резултати е започнало да заема все по-малко място в научните списания, които се запълват с материалите от дискусии, обсъждане на концепциите, терминологията, а също така с прегледи на по-рано публикуваните статии.

Редакциите на списанията също не са останали бездейни. Те, разбира се, се стремят да повишат рейтинга на изданието си и тъй като той започна да зависи от броя на получаваните от публикуваните в него статии препратки, се стараят да увеличат количеството им. При това понякога те прибегват и до не съвсем коректни методи. Така, например, издателството „Аналитика Родис“, което отпечатва 14 списания в широк спектър от научни дисциплини, е разпратило на членовете на редакционните съвети и редакционните колегии на списанията, а също на авторите електронно писмо със следния текст:

„Обръщаме Вашето внимание на това, че във връзка с променените критерии за оценяване на качеството на научните списания особено важно става цитирането, поради което ние предоставяме намаление на авторите, които цитират статии от нашите списания: 1-2 препратки – намаление 10%, 3-4 препратки – намаление 20%, 5 и повече препратки – намаление 30%. За цитирането на статиите от нашите списания в списанията, влизащи в списъците на *Web of Science*, *Scopus*, *Web of Knowledge*, *Astrophysics*, *PubMed*, *Mathematics*, *Chemical Abstracts*, *Springer*, *Agris*, *GeoRef*, се предоставя намаление за една публикация от 50 %. <...> Препоръчва се да се цитират статиите на други автори (не собствените!), издадени през предходните две години: тоест през 2014 г. трябва да се цитират статиите, излезли в периода 2012–2013 г., а също така, при необходимост, и статиите от други години“ (a-editor@yandex.ru 26.11.2013 15:12).

Но и самите автори, които са членове на тесните научни съобщества, така наречените „незрими колективи“, разбирајки значимостта на прословутото цитиране, от множеството трудове, послужили за източници на творчеството им, се позовават преди всичко на трудовете на своите познати. Образуват се кълстери от библиографски

препратки, които отразяват не толкова истинската общност на темите на изследвания, колкото личните отношения между участниците в тях. След като се озоваха в ръцете на чиновниците, инструментите за оценяването на качеството на научната работа, на значимостта на научните публикации, създадени през многовековната еволюция на интелектуалното творчество, все повече започнаха да дават изопачена оценка на състоянието на науката. А както е известно, научното списание до ден днешен представлява важно средство за научна комуникация, без която никаква наука не е възможна.

Но кога се случи това, кога се появи призовът да се пишат и публикуват статии в списанията на всяка цена? От този въпрос се е заинтересувал един от най-изтъкнатите представители на нашата професия – Юджин Гарфилд, който през следващата година навърши 90 години. Още през 1996 г. го попита за това професорът на Рокфелеровият университет Джошуа Лидърбърг и той си призна, че макар и да използва този израз през последните 30 години, той никога не е срещал препратки към източника му [2, с. 11]. След задълбочено търсене стигнахме до Маршал Маклюн [3, с. 226], който през 1951 г. е написал на поета Езра Паунд (който презрително е наричал университетите *кръчми*): „Кръчмите са застанали на колене пред тези клозети [администратори на фондовете], катоги смятат за Санта-Клаусовци. Те ще изследват всичко, което ще утвърди Санта-Клаус. Ще мислят с неговите мисли докато той им плаща сметките, за да ги осребрят преди те да бъдат одобрени от този, моля за извинение, професорски плъх. Да публикуват или да загинат емотото на тези кръчми“².

При по-нататъшното издирване Ю. Гарфилд е стигнал до книгата на социолога Л. Уилсън „Социологическото изследване на професия“ [4], за пръв път излязла през 1942 г. В главата за престижа на изследователската функция авторът пише: „Прагматизъмът, който доминира в академическите среди, повелява да се напише нещо и да се даде за печат. Ситуационните императиви диктуват кредото да публикуваши или да загинеши за съобществото“³. Л. Уилсън като студент е бил ученик на Робърт Мerton (1910–2003), патриарха на социологията на науката, който си спомнял, че в годините преди войната това кредо е било широко разпространено в научната среда. Уикипедия ни съобщава, че този израз се е срещнал в една книга, публикувана през 1932 г. [5] и в „Бюлетин на Асоциацията на американските колежи“ от 1938 г. в следния контекст: „Ние прекалено често си позволяваме да заместваме изследване с описание му. Хуманистът казва: чети или ще подивеши, а ученият повторя този израз, като добавя: публикувай или ще загинеши“⁴ [6, с. 465].

Всички тези хора добре са разбирали колко е пагубна за науката преднамерената активизация на публика-

ционната активност, макар че тогава ставаше дума за оценката на научната дейност само на учениите и само според броя на публикуваните от тях трудове. За Р. Мерトン първи функционални императиви са били: колкото се може по-бързо да предава своите научни резултати на колегите си, но да не бърза с публикуването им; да бъде възприемчив за новите идеи, но да не се поддава на интелектуалната мода; да се стреми да намира знание, което ще бъде високо оценено от колегите, но да работи без да обръща внимание на това, как се оценяват резултатите от изследванията му.

Но работата не е само в обсъжданото тук кредо и изразяващия го слоган. Като цяло става дума за ролята на научното списание в системата на научната комуникация и развитието на науката, за научната етика и съответствието ѝ на господстващите в научната общност нрави и за разумното използване на инструментите за оценяването на научната работа, която е важен вид интелектуална дейност. За да съдим за това, ще ни се наложи поне малко да навлезем в историята на въпроса.

Произход на научното списание

Списанието като вид издание се появява през XVII век: за точната дата на това събитие се смята 5 януари 1665 г., когато е бил публикуван първият брой на френския седмичник *Le Journal des Scavans* (Списанието на учени), който е дал името на този вид периодични издания. През същата година излиза и първият брой на английското списание *Philosophical Transactions* (Научни трудове). След половин век (през 1714 г.) в Германия излиза и първото реферирано списание *Aufrichtige und unpartheyiche Gedancken über die Journale, Extracte und Monats-Schriften, worinnen dieselben erxtrahiret, wann es nützlich supplieret und wo es nöthig emendieret werden* (Искрени и извънпартийни мисли за списанието, екстрактите и месечниците, които се извлечат и според нужда се допълват и се поправят) [7, с. 26].

Научното списание е произлязло от кореспонденцията между учени. В края на XVI и първата половина на XVII в. учени са били толкова малко, че те са разменяли резултатите от научната си работа при лични срещи или в писма. „През първата половина на XVII в. къщата на абат Мерсен (в Париж) е била център на световната наука и математика. Без да се задоволява с организирането на седмични дискусии с участието на най-изтъкнатите учени, абатът с неравния си почерк е водил изключително обширна кореспонденция с учени от цяла Европа, като е съобщавал на всички за всичко, което е било ново и е представлявало интерес“ [8, с. 77].

Главното предназначение на тези издания, определило характера на научните списания през следващите 150 години, е станало информирането за резултатите от из-

следванията във всички области на науката, литературата и изкуството, като по-специално внимание се отделяло на природните науки и техниката. За разкриването на съдържанието на книгите по онова време широко са използвали преките заемки и цитати от текстовете. Първоначално научната хроника е играла в списанието второстепенна роля, но постепенно все повече място в него започнали да заемат съобщенията за експериментите в областта на природните науки и насоките открития природни явления. Оригиналните статии в продължение на целия XVIII в. рядко са били публикувани в списанието. Обикновено те принадлежали на големи учени и са били в условната форма на традиционни писма от един учен до друг: така е било прието да се съобщава за научни открития в предишни епохи.

От XIX в. настам списанието стават основен източник на научните сведения. В тях се съдържала най-нова информация, освещавали се последните постижения на науката и техниката. През миналото столетие се е утвърдила изключително важна практика във всяка статия, публикувана в списанието, да се споменават всички научни трудове, които са били използвани при написването ѝ. Статиите в научните списания в днешно време са основен източник на научната информация, те трайно заемат първо място сред всички останали документи. Изследването на библиографски запитвания на няколко хиляди учени и инженери е показвало нееднократно, че до 70 % от всички използвани от тях източници са статиите в списанието.

Обаче увеличението на броя на списанието и бързото стареене на публикуваните в тях статии са довели до това, че вече от 1930-те г. настам списанието като източник на информация започна да се подлага на критика от страна на учени. Те са предложили множество проекти за замяна на научните списания с други средства за разпространяването на знанията. В основата на тези проекти е било предложението вместо да се издават списаниета – да се депонират статиите в специални отраслови центрове и да бъдат отразявани в реферативни научни списания.

Един от първите проекти от този род е бил предложен от руските учени, делегати на Международния геологически конгрес през 1933 г. През същата година англичанинът У. Дейвис е направил аналогично предложение, което е залегнало в основата на известния „план на Бернал“, публикуван през 1939 г. в книгата на Дж. Бернал „Социалната функция на науката“ [9]. Този план е бил обсъждан през 1948 г. на Конференция по научната информация, свикана от английското Кралско общество, а през 1958 г. – на Международната конференция по научна информация във Вашингтон. Дж. Бернал е предложил да се откаже и самата статия като форма на

съобщение за резултатите от научните изследвания, тъй като тя не осигурява бързото и адекватното им отразяване. Рационалните моменти на тези негови идеи са били реализирани при създаването на система за депониране на непубликувани научно-технически документи. Но планът на Бернал надали някога ще бъде изцяло реализиран, понеже той не отчита много от закономерностите на научните публикации.

Научните публикации, и по-специално, статиите в списанията, са важен компонент на системата от научните комуникации, който, на свой ред, служи за основа на науката като социално явление. Ако не разбираем вътрешните закономерности на тази система, ние няма как да реализираме в нея каквито и да било проекти, тъй като резултатите могат да се окажат съвсем различни от целите на проекта. Преди всичко трябва да имаме предвид, че самият характер на научната дейност може да се разглежда в рамките на две противоположни концепции.

Една от тях е била формулирана през 1929 г. от испанския философ Х. Ортега-и-Гасет. Той пише: „...експерименталната наука се е развивала до голяма степен благодарение на усилията на изключително посредствени хора и дори доста посредствени. С други думи, в съвременната наука – това начало и символ на нашата днешна цивилизация – намират място интелектуално посредствени хора и им се дава възможност да се трудят за нея. По този начин повечето учени спомагат за общия напредък на науката, като остават затворени в тесните клетки на лабораториите си, като пчели в килийките на кошера или като в кула от слонова кост” [10, с. 390].

Концепцията за егалитаризъм в науката е била подкрепена от такива учени от миналия век като Н. Винер и Дж. Бернал. Доскоро почти всички пиращи за науката явно или неявно се придържаха към това мнение. Върху него се базира „общественото знание“ на Дж. Займан [11], „личностното знание“ на М. Полани [12], „комуникативното същество на науката“ на У. Гарви [13].

Все по-често, обаче, справедливостта на това общо мнение се подлага на съмнение. То е било разколебано от впечатляващи изследвания на Р. Мerton, който е доказал, че в науката действа принципът, провъзгласен още в Евангелието от Матея: „Който има, нему ще се даде и ще му се преумножи, а който няма, и това, що има, ще му се отнеме“ [14, с. 256]. За същото става дума и в трудовете на Д. Прайс, който разкрива социалния механизъм на цитирането на научните публикации, и С. и Дж. Коули, открили тясната връзка между интензивността на цитирането и реалния принос на учения към науката. По време на провеждането на тези и други свързани с тях социологически проучвания, които са били провеждани предимно върху материала, взет от цитатите от трудовете на физиците, е било доказано, че повечето от публику-

ваните научни резултати почти никога не се използват от най-изтъкнатите учени, които правят най-значимите открития. Изводите, които следват от това, добре е формулирал Дж. Коул: „От всички социални институции науката се оказва сред най-стратифицираните. Наблюдава се съществен разрыв между малка „елитна“ групировка и основната маса учени. В същото време, въпреки тази стратификация, в науката се поддържа постоянно една ценностна система, основаваща се на принципите на егалитаризма и непрекъснатото изтъкване на духа на колективизъм“ [15, с. 422–423].

Елитарната концепция, според която развитието на науката се осъществява благодарение на големите открития на изтъкнатите учени, е била подгответа от Т. Кун, от книгата му „Структурата на научните революции“. Според него, научните революции обезсмислят постиженията на *нормалната* наука. Той пише: „Мнозинството от учени по време на научната си работа са заети с това да внасят ред. Точно тази работа аз наричам нормална наука... Учените, занимаващи се с нормалната наука, не си поставят за цел да създават нови теории, освен това, те обикновено са нетърпими и към създаването на такива теории от други. Напротив, изследването в нормалната наука е насочено към разработването на онези явления и теории, съществуването на които парадигмата съзнателно предполага“ [16, с. 11, 43–44].

Тази концепция е предопределена и от много трудове на Д. де Сола Прайс, в частност от книгата му „Голяма наука – малка наука“ [17], в която е била издигната хипотезата, съгласно която половината от всички научни открития принадлежи на учените, броят на които е корен квадратен от общия им брой. В друг свой труд Д. де Сола Прайс изказва подобна мисъл по следния начин: „...ако, например, в света излизат 30 хиляди списания или в някоя страна има 1 млн. научни работници, то само едно малко ядро от 175 списания и хиляда учени са отговорни за половината от цялата литература като количество и, вероятно, за 70–80 % от важността на съдържанието“ [18, с. 246–247].

За доказването на тази концепция са послужили трудовете на Ю. Гарфилд, използвал библиографските препратки като инструмент за информационното търсене.

Библиографските препратки като инструмент за информационното търсене

Принципът на цитиране е бил използван от Института по научна информация на САЩ, основан през 1958 г. от Ю. Гарфилд, за създаването на принципно нов вид информационно обслужване. По време на търсенето на информация Ю. Гарфилд е използвал като индекси библиографските препратки в документите. В издаваните от него указатели на цитираната литература, наричани съ-

що „индекси на научното цитиране”, тези препратки са разположени по азбучен ред на фамилните имена на авторите на цитираните трудове, като са посочени сведенията за документите, в които се споменават тези трудове. Творбите, които са били използвани за написването на статията, представляват своеобразна координатна мрежа за търсеният ѝ. Ако една статия е посветена на съвсем нов проблем, който не е отразен в класификацията на науките, с още неутвърдена и малко известна терминология, то е много трудно тя да бъде открита в потока на световната литература с други методи. Указател на цитираната литература може да се представи като система от много нива на библиографски описания на документи, които се намират в обратна връзка един с друг.

Разбирането на потенциални възможности за групиране на документи според признака „общи препратки” и стремежа максимално да се използва натрупаният массив в машиночитаема форма са довели до търсениято на нови пътища за прилагането на метода на цитиране. Още през 1963 г. М. Кеслер в Масачузетския технологичен институт (САЩ) е предложил да се смятат за свързани по смисъл документите, авторите на които се позовават на едни и същи трудове, а с броя на съвпадащи препратки да се измерва степента на такава свързаност. Този метод, който М. Кеслер е наречал *библиографско съчетание* на документите, дълго време не е имал широко практическо приложение, но през 1968 г. Ю. Гарфилд го е използвал за създаването на ретроспективна система за търсене върху компакт дискове.

По друг начин са подходили към този проблем сътрудникът на Института по научна информация на САЩ Г. Смол и тогавашната докторантка на Ю. А. Шрейдер (ВИНИТИ) И. В. Маршакова. Те по едно и също време, и независимо един от друг, през 1972 г. са предложили да се смятат за свързани по смисъл и тематично трудовете, на които съвместно се позовават авторите на няколко документа. Този метод, който най-често наричат *съвместно цитиране*, има друга комуникационна основа. Във всяка една област на изследване има определен набор от важни трудове, отразяващи познавателната основа на тази област. Такива трудове се цитират от много изследователи и затова принадлежат към често цитираните. Нещо повече, те често се цитират заедно, като по този начин образуват съвместно цитиране. С други думи, едновременното споменаване на всякакви две или повече публикации в някакви последващи е прието да се нарича съвместно цитиране. Честото съвместно цитиране свидетства за концептуалната близост между публикациите, тъй като те се използват като единен комплекс. Между тези трудове сякаш възникват невидими връзки, които след нагледното им изразяване образуват смислови концентрати (клъстери). Съвкупността от такива клъстери

на ключови трудове, отразяващи изследователските области, представлява своеобразна карта на определена научна област, а съвкупността от карти – атлас на науката към даден момент.

При условие, че подобни атласи се издават редовно (досега са излизали атласите по биология, биохимия, геология, математика, изчислителна техника), се появява възможност да следим редовно за динамиката на развитието на научните дисциплини, школи, направления, колективи, а следователно и целенасочено да въздействаме върху това развитие, т.е. да го управляваме. Методите на библиографското съчетание и клъстериизация на съвместното цитиране моделират съдържателните отношения между документите, като използват практиката и етиката на цитирането, които са се формирали при публикуването на научните трудове. Но всичко това е възможно само ако учените публикуват резултатите от изследванията си според появяването им и се позовават на трудовете, които те наистина са използвали. Ако обаче принуждаваме учените всяка година да публикуват каквото и да е и на всяка цена, то този инструмент за наблюдение върху развитието на науката се превръща в средство за измама на едни чиновници от други.

Какво на практика става днес с научните списания? Тъй като няма реална възможност да се правят изследвания на цялата съвкупност от списанията, съдържащи научна информация, обикновено се изучават малки групи от „елитните” списания или централните зони на списанията в тесни области на науката.

Какво става с „елитните” списания?

Елитни, разбира се условно, се наричат списанията, прецизно подбрани според техния импакт фактор за отразяването в информационната система, създадена от Ю. Гарфилд през 1975 г. и наречена от него Отчети за цитиране на списанията (Journal Citation Reports – JCR). Това са най-авторитетните в научната общност списания по всички раздели на природните и обществените науки (според класификацията на науките, приета в САЩ).

Във ВИНИТИ на РАН е било проведено мащабно проучване с цел да се разбере, доколко са устойчиви основните наукометрични показатели за такива списания в областта на природните науки за 16 години от 1995 до 2010 г. [19]. Оказа се, че тези показатели остават динамически устойчиви, а използването им за оценяване на състоянията и тенденциите в развитието на науката е обосновано. Авторите [19] утвърждават, че от първоначалния състав на списанията са отпаднали само няколко. Получените от проучването данни позволяват да се оцени фактическото увеличаване на броя на елитните списания в областта на природните науки през анализирания период, броя на статиите в тях, а също така техния сумарен и среден импакт фактор (Табл. 1).

Табл. 1.

*Увеличаване на броя на списанията и статиите в областта на природните науки
в Journal Citation Reports (1995–2010 г.)*

Параметри	1995	2010	Увеличаване
Брой на списанията	4623	8073	1,75
Брой на статиите	607049	1080209	1,78
Среден брой на статиите в списанието	131,3	133,8	1,02
Сумарния импакт фактор	5873,2	16216,0	2,76
Средния импакт фактор на списанието	1,27	2,01	1,58

Анализът на указаните в таблица 1 данни сочи, че средният брой на статиите в годишния комплект на елитното списание през периода от петнадесет години почти не се е променил, а обемът на цитирането е нараснал съществено. Това потвърждава наличието на негативни последици от стимулирането на необоснованото цитиране дори в елитните списания, тъй като през предходните години средният брой на препратките към една статия е бил относително стабилен.

Друго проучване на елитните списания е било проведено от трима професори от два канадски и един естонски университети. Резултатите от това проучване са били публикувани под заглавието „Настьпва ли упадъкът на елитните списания?“. Учените са изследвали 27,8 млн. статии от тридесет списания за 1970–2010 г. и 784 млн. препратки към статиите в тези списания според базите данни на Web of Science. В дадения случай елитни са наречени списанията, които се издават отдавна и през 1911 г. са имали най-висок импакт фактор, като са включвали 1% от най-цитираните всяка година статии (Nature, Science, Proceedings of the National Academy of Science, Cell, Lancet, New England Journal of Medicine, Journal of the American Medical Association). Други проучвани списания, които са били наречени „развиващи се“, са имали най-висок ръст в своя дял от често цитирани статии през последните четиридесет години (PLoS One, Journal of Clinical Oncology, Nano Letters, Advanced Materials, Nature Materials, Chemical Reviews). Авторите

[20] отбелязват, че през последните 20–25 години ситуацията с престижността на списанията, определяна от цитирането на статиите в тези списания, бързо се променя. Това, според тях, се дължи на разпространението в Интернет на отделни статии, несвързани със списанията, в които те са публикувани. Затова традиционно елитните списания (включително Science и Nature) започват да отстъпват по обем на цитирането на „развиващи се“ списания. При това, за да влязат в групата на най-цитираните 5% или 1% списания, те трябва да получават два пъти повече препратки, отколкото преди 40 години. Потоzi начин и в това изследване се потвърждава необосновано бързото нарастване на цитирания на статиите в списанията.

Още едно изследване, свидетелстващо за неблагополучия в сферата на научните списания под влиянието на активизацията на публикационната активност, проучва практиката на цитиране на публикациите на руски автори в англоезичните списания [21]. В статията (една от авторите на която е сътрудничка на Научноизследователския университет – Висше училище по икономика О. Кирчик), основаваща се на база данни Web of Science, се демонстрира, че най-добре се цитират статии на руските автори, публикувани в англоезичните западни списания. Това очевидно за всеки руски учен обстоятелство бихме могли да илюстрираме с данните, характеризиращи не само положението на нещата, но и особеностите на използваната в това изследване база данни Web of Science (фиг. 2 и 3).

Табл. 2.

Руските и чуждестранните списания и руските статии според категориите на списания (1993–2010 г.)

Категориите на списания	Списания		Статии	
	Брой	%	Брой	%
Руските списания, издавани на английски ез.	7	0,1	870	0,2
Руските списания, издавани на руски ез.	86	1,2	80 626	16,2
Руските списания, преведени на англ. език	129	1,8	191 838	38,5
Чуждестранните списания	6 923	96,9	224 887	45,1
Общо	7145	100,0	498221	100,0
В това число руските списания	222	3,1	273334	54,9

Не можем да не отбележим, че в базата данни Web of Science от 7145 списания, в които са публикувани статиите на руските автори, само 222 са руски, което прави 3,1%, при което 1,9% от тях са на английски език и само 1,2% – на руски. При това 54,9% от статиите на руските автори са публикувани в руски списания и 45,1% – в чуждестранни. Това явно не отговаря на реалното разпределение както на списанията, така и на статиите. В Русия всяка година се издават около 3 хиляди списания, като една трета от тях влиза в списъка на рецензираните научни списания, в които се отразяват резултатите от дисертационните изследвания. Затова надали трябва да очакваме правдоподобна картина на използването на трудовете на руските автори от чуждестранни учени, ако се основаваме само на материалите на тази база данни, тъй като тя отразява

главно възгледите на американски учени, които взимат под внимание само своите сънародници.

И все пак разпределението на препратките, дадено във фиг. 3, съответства на изразеното по-горе мнение за отношението на американските учени към руските им колеги. Най-малко американските учени се позовават на руските учени в рускоезичните списания, най-много – в своите списания. Руските учени също се позовават на руските трудове почти 4 пъти по-често в своите списания, отколкото в чуждестранни, в преведените почти 2 пъти повече, отколкото в излизящи направо на английски. Обаче в чуждестранните (предимно американски) списания американските автори по-често се позовават на трудовете на руските учени, отколкото те самите (вероятно, поради голям брой на получените от руските автори препратки в трудовете на учените от други страни).

Табл. 3.

Библиографски препратки, получени в статиите на руски автори, според категориите на списанията и страните, от които са цитирани са автори (1993–2010 г.), %

Страната, от която е получена препратка	Рус. списания, изд. на англ.ез.	Рус. списания, изд. на рус.ез.	Рус. списания, прев. на англ.ез.	Чуждестранни списания
Русия	21,2	63,8	40,2	15,2
САЩ	14,0	4,5	10,0	17,0
Германия	6,5	2,9	6,3	9,2
Франция	3,2	1,3	3,5	5,5
Великобритания	3,2	1,4	2,7	4,8
Китай	5,2	0,8	3,4	4,5
Япония	4,2	0,9	2,7	4,6
Италия	2,4	0,8	2,4	3,9
Канада	1,2	0,7	1,6	2,6
Испания	2,1	0,6	1,6	2,5

Особен интерес представляват резултатите от това изследване спрямо руската практика на цитирането в статиите, съдържащи препратки към трудовете на чуждестранни автори. Когато става дума за интернационализация на руската наука (за да не използваме негативния термин глобализация), най-често се има предвид проникването на сведения за постиженията на руските

учени в чуждестранния печат. Според мен, не по-малко, а може би и по-голямо значение има това, как ние (русните – бел. прев.) самите сме информирани за постиженятията на чуждестранната наука. Приблизителна представа за това ние можем да придобием (като имаме предвид гореизброените ограничения на изходната база данни Web of Science) от фиг. 4.

Табл. 4.

Библиографски препратки, направени от авторите на руски статии, според категориите на списанията и страните, от които са цитирани са автори (1993–2010 г.), %

Страната, към статията от която е направена препратката	Рус. списания, изд. на англ.ез.	Рус. списания, изд. на рус.ез.	Рус. списания, прев. на англ.ез.	Чуждестранни списания
САЩ	27,4	29,3	26,0	28,0
Русия	7,9	7,4	14,0	9,5
Германия	7,4	4,2	5,9	7,8
Великобритания	5,4	5,9	5,1	5,9
Франция	5,5	4,6	5,2	5,8
Япония	8,8	5,5	5,5	5,1
СССР	2,2	13,2	7,0	3,6
Италия	2,1	2,8	2,7	3,2
Канада	1,9	3,3	2,7	3,1
Швейцария	1,5	1,5	1,7	2,4

Преди всичко се откроява относителната еднаквост на дела на препратките във всички категории списания (освен руските списания, издавани направо на английски език, вероятно, поради малкия им брой) както в препратките към трудовете на руските, така и към трудовете на американските автори. А също така и фактът, че делът на препратките към трудовете на американските учени надхвърля повече от три пъти дела на препратките към трудовете на собствените си изследователи (със същото изключение). От всичко това се вижда, че съвкупността от списанията, подбрани за база данни Web of Science, не дава обективни данни нито за получените от руските автори препратки, нито за практиката на руските учени в областта на цитирането.

Цитирането като средство за оценяване на научната продуктивност на учените и учрежденията

Като правим равносметка, трябва да отбележим, че тъй нареченото цитиране или по-точно казано, изучаването на разпределение на библиографските препратки към статиите в научните списания може да служи за интерпретирането на данни при съжденията за научната продуктивност на учените и учрежденията. За интерпретирането на тези данни, обаче, е необходимо да се отчитат много фактори, влияещи върху съответните съждения.

Преди всичко трябва решително да отхвърлим отъждествяването на публикационната активност с научната продуктивност или ефективност. Тези две последни категории за оценяването на интелектуалната дейност могат да дават само експерти след проучването на съдържанието на научните трудове.

Научните изследвания, резултатите от които се публикуват в статиите в списания е прието да се делят на фундаментални и приложни. Резултатите от фундаменталните изследвания променят нашите представи за явленията и процесите, които се наблюдават в природата, обществото и мисленето. Резултатите от приложните изследвания ни позволяват да реализираме тези нови представи (насоки, тенденции, закономерности в развитието на различни отрасли на науката) в полезни методи, технологии, апарати, машини (в продукти или стоки, ако се изразяваме с езика на иновациите). Отраслите на науката се различават помежду си по преобладаване на фундаментални или приложни изследвания. Ясно е, че публикационната активност в научни отрасли и дисциплини, в които преобладават фундаментални изследвания, е значително по-висока, отколкото в приложните.

Още по-съществени са различията в практиката и етиката на публикуването на статии в точните, природните, техническите, обществените и хуманитарните науки. Математикът получава съществени резултати веднъж на няколко години, а социологът или филологът може да публикува няколко труда за една година. Науките се различават с по-малка (обществените и хуманитарните) или по-голяма (природните и техническите) кумулативност. При първите необходимостта от преглед на натрупания обем от публикации (а следователно – и обемът на цитирането) е по-голяма, отколкото при вторите.

Освен това, не бива да забравяме, че съвременната *голяма* наука (според терминологията на Д. Прайс) се отличава от предишната *малка* наука от лабораторен тип, когато всеки учен е бил и теоретик, и експериментатор, и сам е създавал приборите си. Сега, за да може един теоретик да напише статия, е необходим труда на експериментатори, инженери, програмисти, информационни работници, които по научния си статут трябва да съответстват на неговото ниво. А труда им далеч не винаги (и далеч не на всички тях) се отразява в съавторството или в написването на паралелни статии. При формалното оценяване на продуктивността и/или ефективността на научния труд само по броя на публикуваните трудове и/или получените препратки към тях се допуска сериозна грешка, спираща развитието на науката.

При оценяването на научните постижения или ефективността на научния труд, както и в атестационните изисквания за квалификацията на научните работници, се отчита предимно научноизследователската работа от теоретичен характер, като резултат от която и възникват научните публикации. Но теорията обобщава резултатите от експерименталните изследвания и наблюдения, които изискват апаратно, програмно, методическо осигуряване. То се създава от научните работници с не по-ниска квалификация.

Всички профили на научния труд се нуждаят от информационно осигуряване, което предполага мониторинг на научни, технологически и технически постижения, постоянно „преопаковане“ на знанията и много други неща, които влизат в понятието „научно-информационна дейност“, без която никаква друга – и особено изследователската дейност в науката, е невъзможна. Особено важно значение в наше време имат увеличаващите се потоци от информация, които облекчават достъпа до необходимата информация, навигацията по бази данни и документалните сбирки, класификацията на тези данни, превод на текстовете на онзи естествен език, на който мислят научните работници,

съответните терминологични изследвания, аналитико-синтетичната преработка на нова информация. Тези видове научна работа се нуждаят от същото морално и материално стимулиране, както и научните изследвания.

За усъвършенстването на системата за оценяването на резултативността на научната работа трябва да се разработят показатели, отчитащи цялата система на научната дейност, а не само изследователската ѝ част, която в наше време е завършващ етап, който се опира на всички предходни.

БЕЛЕЖКИ

* Първ. публ. в: Научно-техническая информация. Сер. 1. Организация и методика информационной работы, 2014, № 8, с. 1 – 9 : табл.

¹ Английската дума *citation* означава *споменаване, позоваване* и не съответства на руската дума *цитиране*, означаваща буквально повторение на чуждия текст. Обаче в дадения случай в качеството на термин се е утвърдила директна калка от английски език, тъй като става дума за библиографски препратки. За цитиране в руското значение се използва английската дума *quotation*.

² „The beaneries are on their knees to these gents [foundation administrators]. They regard them as Santa Claus. They will do ‘research on anything’ that Santa Claus approves. They will think his thoughts as long as he will pay the bill for getting them before the public signed by the profesorry-rat. ‘Publish or Perish’ is the beanery motto”.

³ „The prevailing pragmatism forced upon the academic group is that one must write something and get it into print. Situational imperatives dictate a ‘publish or perish’ credo within the ranks”.

⁴ „We have to often let records of experience take the place of experience. *Read or barbarise*, says a humanist, and a scientist seconds a motion by adding *publish or perish*”.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Письмо Министерства образования и науки РФ от 18 марта 2014 г. № АК-610/05 „О проведении мониторинга эффективности образовательных организаций высшего образования в 2014 году”.

2. Garfield, E. What is the primordial reference for the phrase „Publish Or Perish”? // *The Scientist*, 1996, Vol. 10, N 12, p. 11–12.

3. Letters of Marshall McLuhan / M. Molinaro, C. McLuhan, W. Toye, eds. – Toronto : Oxford Univ. Press, 1987.

4. Wilson, L. A Study in the sociology of a profession. – New York : Oxford Univ. Press, 1942; New York : Octagon Books,

1964; New Brunswick, N.J. : Transaction Publishers, 1992 and 1995.

5. Coolidge, H. J. Archibald Cary Coolidge : Life and letters. – London : R.H.Lord Books for Libraries Press, 1932.

6. Association of American Colleges Bulletin, 1938, Vol. 24, p. 462–469.

7. Бониц, М. Научное исследование и научная информация / Пер. с нем. Р. С. Гиляревского. – М. : Наука, 1987.

8. Берн斯坦, П. Против богов : Укрощение риска. – М. : Олимп-Бизнес, 2006.

9. Bernal, J. D. The Social function of science. – London : Routledge, 1939. – Appendix VIII. Watson D. Project for scientific publication and bibliography.

10. Ortega y Gasset, J. Rebelyn de las masas. – Madrid, 1929; The Revolt of the masses. – N.Y., 1932; цит. по кн.: Коммуникация в современной науке. – М. : Прогресс, 1975.

11. Ziman, J. Public knowledge: an essay concerning the social dimension of science. – Cambridge : Univ. Press, 1957.

12. Полани, М. Личностное знание : На пути к посткри-тической философии / Пер. с англ. М. Б. Гнедовского. – М., 1985.

13. Garvey, W. D. Communication : The essence of science. – Oxford : Pergamon Press, 1979.

14. Мертон, Р. К. Эффект Матфея в науке : Накопление преимуществ и символизм интеллектуальной собственности. / / THESIS, 1993, Вып. 3, с. 256–276.

15. Коул, Дж. Схемы интеллектуального влияния в научных исследованиях. // Коммуникация в современной науке. – М. : Прогресс, 1976, с. 390–424.

16. Kuhn, T. S. The Structure of scientific revolutions. – Chicago, 1962; Кун, Т. С. Структура научных революций / Пер. с англ. И. Э. Налетова. – М., 1975.

17. Price, D. Little science, big science. – New York : Columbia Univ., 1963; Прайс, Д. Малая наука, большая наука. // Наука о науке : Сб. статей. – М. : Прогресс, 1966, с. 281–384.

18. Прайс, Д. Регулярные закономерности в организации науки. // *Органон*, 1965, № 2, с. 242–249.

19. Либкинд, А. Н. и др. Моделирование динамики про-цесса сохранения журналов в качестве наиболее авторитетных изданий. // НТИ. Сер. 2. – 2013, № 3, с. 9–34.

20. Larivière, V., G. A. Lozano, A. Gingras. Are elite journals declining? // <<http://arxiv.org/ftp/papers/1.304.6460.pdf>>. – 05.11.2013. – 12 р. (Пер. на рус. яз.: Международный форум по информации, 2013, Т. 38, № 3, с. 3–9).

21. Kirchik, O., Y. Gingras, V. Larivière. Changes in pub-lication languages and citation practices and their effect on the scientific impact of Russian Science (1993 – 2010). // *Journal of the American Society for Information Science and Technolgy*, 2012, Vol. 63, № 8, p. 1411–1419.

ОТВЪД СИНЕВАТА

Лъчезар Георгиев

**Д-р Фабио Соареш в размисъл за обществото, комуникацията, корупцията,
емоционалните изблици на паметта на брега на Атлантически океан и
в сърцето на Лисабон**

BEYOND THE BLUE

Lachezar Georgiev

**The views of a Portuguese scientist Dr. Fabio Soares in reflection of society,
communication, corruption, emotional outbursts memory on the Atlantic Ocean in Karkavelush
and Eshtoril, and in the heart of Lisbon.**

This text is a documentary story (*with elements of esquisse (fr.)*) by prof. Lachezar Georgiev, PhD. This text presents reflections, idealistic views and estimates of typical academics who falls in unusual situations in the Portuguese capital Lisbon. The story ends with an open and optimistic ending. How far utopian views will lead Signor Fabio Soares and you will find again its lost foothold in the world of illusions and longing for perfection, beauty and harmony. The presented text is an excerpt from the prepared print book by Bulgarian writer prof. Lachezar Georgiev Georgiev: "Pocket stories about the way to the ocean" (short stories). In this publication is from the same book. This text were written as a result of creative travel a writer Ldchezar G. Georgiev to Lisbon in july 2016.

Keywords: sociology, management, hotel administration, utopian views, illusions, university, capital, Lisbon, ocean, maid, website, management board.

Уважаваният и почитан в научните среди сеньор Фабио Соареш бе рядко скромен и въздържан в постыдките си мъж. Вече със сребрееща коса, но все още строен и с поглед, който обещаваше откровеност и добронамереност, доктор по социология от държавния университет в голям пристанищен град на север от столицата, той бе познат на медии и в Лисабон, а на тазгодишния летен семинар зарази участниците с откровеност; нещо повече, докладът му, публикуван заедно с останалите текстове на португалски и английски език, предизвика интерес със смелите си оценки, които неведнъж се разминаваха с официалните позиции и дори клоняха към предизвикателни за обществото идеи.

Доволен от резултата, за следващите дни той си обеща няколко плажа на океана, в курортното селище Каркавелуш, предпо-

читано за отдих не само от чуждестранните туристите, но и от жителите на португалската столица. Още при първия ден си купи чадър, който заби здраво в пясъка и се втурна смело към водата пред погледа на смяните летовници, които плахо киснеха крака по брега. Ледената океанска прегръдка изведнъж го преряза, сякаш разсече вътрешностите му, но той продължи да плува с последни сили до малкия пристан. Измыкна се, като тракаше със зъби под огнените лъчи на слънцето. Трудно се стопли, въпреки че се огъна целия в пъстрагата тоаля де прай – широка хавлия, и нея точно ще закупил от крайбрежните мургави търговци на плажни аксесоари. Той не се отказваше и продължаваше да се гмурка, напук на студената преграда, която го делеше от по-топлите вълни, които идваха откъм устието на река Тежу. Най-сетне, макар и навътре от малкия пристан, успя да се добере до

благите подводни струи, които реката праща като очаквана вест на разочарованите летовници. Поговори с неколцина хлапета и им махна с ръка да го последват, после се увлякоха и други, започнаха да скачат от края на пристана за изненада на зорките охранители. Скоро лагуната благодарение на смелчациите придоби онзи вид, който могат да ѝ придават щастливи и необременени от грижи хора, дошли да се порадват на великия и вечен Атлантик. Та нали оттук някъде бяха поемали корабите на някогашните първооткриватели на нови земи и пространства. И сеньор Фабио Соареш бе горд с тази малка победа не по-малко от онази презентация пред публика в конгресния център на Парка на нациите, по-точно – павилиона „Утопия“, странно здание във форма на преобрънат кораб, със залата си „Мео Арена“, където, изправен пред няколко стотин делегати от чужбина, с микрофон в ръка, подобно на вдъхновен проповедник, той излагаше идеите си за един по-справедлив и хуманен свят. Въпреки скептицизма в очите на мнозина, тогава той знаеше, че ще докосне душите на мнозина със своите откровения, които сякаш прескачаха в барierите на отвъдното и търсеха ярка светлина отвъд миражите, мечтите, предизвикателствата. Той знаеше, че си е такъв и трудно нещо би смутило блясъка в собствената му същност. Беше самотник, но малкото жени, с които бе споделял нощи и делници, знаеха, че има невидими препятствия, пред които изглеждаха твърде слаби и безсилни. Затова и не се опитваха да го променят. И той продължаваше си живее сам, но горд и уверен. Сякаш очакваше да му се случи нещо изключително, а то все не идваше, и животът си отминаваше, подобно на круиз, поемаш по обичайния си маршрут през океана.

И всичко щеше да е наред, ако не бе днешната дребна наглед случка, която, както изглежда, обещаваше да вгорчи тези безметежни дни на лазурния океански бряг.

Два дни по-рано сеньор Фабио Соареш срещна на излизане от хотелската стая синео-

ка камериерка, която се отличаваше от останалата прислуга на хотела с бяла кожа, елегантно тяло, кестеняви коси и предизвикателно подъксената пола на униформата. Тя стоеше неподвижно изправена до прозореца и явно нямаше намерение скоро да се заеме с дългото почистване на коридора, както старателно го правеха останалите камериерки в предишните дни. Той поздрави почтително, така всяка сутрин поздравяваше усмихнатите камериерки с матови лица, които обичайно му кимваха за добро утро и му пожелаваха хубав ден.

– Сеньор, ще желаете ли нещо... – погледна го кестеняватата и надзърна с очакване в очите му. – Нещо специално... към обслужването? Ако сега бързате, може и по-късно...

– Нищо конкретно, освен малка молба, която довчера отправях към колежките ви и която те любезнно изпълняваха.

– Нима?! И какво по-точно?

– Стаята ми да бъде оправена не по-късно от два следобед, тъй като по това време се връщам уморен от плажа и искам да си почина добре. Сама разбирайте, че всяко пътуване до курорта Каркавелуш отнема време, а и океанската вода, колкото и да е привлекателна от брега, изглежда доста студена; всяко плуване в нея изморява доста, и по тази причина моля да проявите любезнот...

– М-да, чак сега се сещам за тази тяхна безкористна любезнот! Вече съм уведомена – многозначително рече бялата камериерка. – Е, нека видим какво би следвало да се направи в такъв случай. – М-да, нека помислим...

– Тогава да не ви преча на службните задължения. Хубав ден, сеньора!

– Senhorita! – поправи го тя със строг и изпитателен поглед, в който все още се таеше някакво скрито очакване, но той не успя да го разтълкува и махна с ръка. Жени...

В обръщението „сеньорита“, което тя изрече на бразилски, и което означаваше още „дребна жена“, той не усети нищо повече от желание да се изтъкне. Какво пък може да е

от Рио, като всички онези бели чужденци, ако още ги има, които напускат за някоя година града с могъщата статуя на Христос, за да се порадват на Лисабон, а сега обратно, както пък мнозина тукашни дами се качват на летище „Портела“ и отлитат за Рио де Жанейро, сякаш търсят нещо мечтано, загубено в португалската столица или пък ей тъй, просто да опитат късмета си през синевата на Атлантика и отвъд нея.

Този следобед той се прибра два часа покъсно и очакваше да завари стаята си разтребена. Нищо обаче не бе докоснато. Той отскочи до receptionта, но го уведомиха, че смяната на камериерките е изтекла. Ще се вземат мерки, но нека господинът да прояви разбиране, от скоро има рокади в персонала и това не може да не се отрази. Все пак от горния етаж слезе сам ръководителят на смяната, оставил нови хавлиени кърпи и отново поднесе извинения.

Историята с бялата камериерка, сякаш по предварително изготвен сценарий, се повтори и на следващия ден. Когато и този път сеньор Фабио Соареш завари неразтребена стаята си, ядосан се появи на receptionта:

– Вече ми обещахте, че ще вземете мерки! За авторитетен хотел в центъра на Лисабон е недопустимо.

– Сеньоре, моля да проявите разбиране, тъй като случаят е деликатен.

– И какво по-точно му е деликатното, освен да разпоредите едно почистване навреме, смяна на бельо, аксесоари и там каквото е редно, за да може да си отдъхна на спокойствие след дългия ден.

– Да, прав сте напълно – главният receptionист се наведе тихо към ухото му. – Работата е там, че тази камериерка е по-специална!

– Вече видях, притежава широко деколте и къса пола. При това е бяла... Да не би относно цветът на кожата тук да се ползва с преференции?

– Нищо подобно – смутено рече служителят и леко се изчерви. – Смисълът на това, което мениджърският ни екип желае да доведе до ваше знание е, че...

– Да не би тук да се предлагат секс-услуги срещу заплащане и нещо да не съм разбрал както трябва? – още повече се възмути сеньор Фабио Соареш.

– Не сме присъствали на разговора между двама ви, но искахме друго да ви подскажем...

– И какво е то? Хайде, изплюйте най-после камъчето.

– Ами... това са преференциите.

– Моля? Не разбрах?!

– Да, да, точно каквото чухте! Тази млада бяла сеньорита има солидни преференции от най-високо място на компанията ни. Но това е поверително... – тук главният receptionист се изчерви от върховното усилие и стана като прясно изваден от готварска тендърка омар.

– Колкото до стаята ви, вече сме готови с наше предложение: ще ви преместим на по-горен етаж, с панорамен изглед към площад Росиу, моста „24 април“ и Праса ду Комерсиу. Ще виждате как акустират корабите в пристанището, дори по залез може да зърнете отдалеч самия Атлантик. Даваме ви цял апартамент, стига да запазите конфиденциалност.

– Боже, какво доживях! Но... продължете, моля.

– Въсъщност, тази дама, която е на смяна и бе редно да разтреби стаята ви, е приближена на...

Тук служителят дискретно се наведе към ухото на госта на хотела, за да му съобщи поверителната новина.

– И тук ли!?

– За наше съжаление, независимо от общите негативни отзиви в интернет сайтовете, в момента не можем да се справим.

– Нима?

– Там е работата, че тази жена е близка с най-главния мениджър на компанията.

– Невероятно!

– О, това се знае от всички тук.

– И все пак, как смятате да уведомите главния шеф?

– Това, вече подчертах, е доста деликатна тема за всички служители тук.

– И сте готов да местите клиенти по етажите, да затваряте очи и да губите чисти пари, вместо да рискувате и да отстраните от корен проблема?

– Мениджмънтьт е деликатно нещо, сеньор Соареш. Ще ви го кажа без заобиколки. Всъщност, ще опитаме нещо, но това би поставило под въпрос кариерата не само лично на мен, но и на целия ни екип, както се случи при същата сеньорита-камериерка в един друг хотел от веригата ни.

– О, тя е била и там? И какви са, ако не е тайна, подвизите ѝ?

– Била е отстранена и преместена в хотела ни по причини, подобни на тия, които тук смятаме евентуално да използваме, за да туширате възникналния конфликт.

– Тоест, да се самосезирате пред големите шефове.

– Нещо подобно.

– Е, тогава успех!

Тук уважаваният и почитан сеньор Фабио Соареш скептично се усмихна на обещанието на служителя. Даде съгласие да преместят багажа му в друга стая, имаше само един куфар, който предвидливо бе подгответил, и се отдалечи бавно от receptionията. После се замисли. Бялата камериерка му беше позната, но откъде? Дали не си въобразяваше? Може би...

Направи усилие да напрегне паметта си. Сети се за миналогодишното си пътуване до Лисабон, в мислите му се разбъркаха събития, малки детайли, и накрая внезапно изплува неприятна сцена. Беше отседнал в друг хотел от същата верига на прочутата компания. Припомни забравеното пререкание с камериерката, в съзнанието му случката бе избутана някак назад, не искаше и да си спомня за нея, но сега бавно си възстановяваше случилото се. На пръв поглед стана това, което винаги искаше да избегне, внезапното избухване заради непочистена и неразтребена стая; назад в подсъзнанието му имаше причина – спречкане с колеги от департамента, отстраняване от добра административна позиция в университета и край на една дълга,

но уви, безплодна връзка с по-млада спътница в живота, след която остана само тъга и самотно усещане за вина; изкара си го върху нищо неподозираща жена от персонала на хотела, но и тя не му остана длъжна, господинът бил припрян и бързал да му свършат услуга, без да има нещо насреща, сетне побърза да го закове пред администрацията, а на receptionията дори го поканиха да напусне, щом не му харесва обслужването. Той опита да запази самообладание и прегълтна, като се зарече повече да не стъпва тук. Но пък туристическата верига нищо не му беше сторила. И на летния семинар сега реши отново да си опита късмета, вече в отдалечен на няколко преки от площад Маркеш де Помбал хотел.

Нямаше никакво съмнение, беше същата камериерка! Какъв късмет... Едва сега промуя – какво може да очаква една жена от персонала, макар и бяла, от някакъв застаряващ мъж освен две неща, от тях първото отпада поради липса на заинтересованост от страна на мъжа, а колкото до второто, сеньор Соареш никога не си е падал по бакшишите, просто защото си е малко пестелив, или по ясно казано, между по-близките си пада леко скрънза; да речем, за големите неща може да даде много пари, и заеми е давал на приятели, и до последно ги е изчаквал, но за дреболии си остава заклет заядливец, който очаква всичко да му се върне до последния цент. И това ми било европеец...

След тази болезнена дисекция върху личността си обаче сеньор Соареш отново се взе в ръце. Какво пък, няма да се остави да го прави на глупак някаква си жена, която съвсем напомня на онази неговата, дето го заряза и хвани самолета за Рио де Жанейро уж да търси нови позиции в кариерата. Клетата, беше ѝ писнало; не оцени достойнствата му и се усъмни във възможностите му за успешно издигане на по-висок и разбира се, по-платен пост; какво е това, ако не чиста проба предателство, да си го научка дано през Атлантика, и отвъд него...

Тук сеньор Фабио Соареш се върна относно на рецепцията. Вече бяха преместили багажа му, стаята му бе подредена. Той взе ключа и се качи на асансьора. Влезе да разгледа специалния бонус, който му предлагаха; беше великолепен апартамент, а изгледът към река Тежу и океана направо си струваше усилията, и разочарованието. Но съмнението продължаваше да го глодди, затова се върна при главния администратор и сподели съмненията си.

– Няма спор, че е същата камериерка, изложила ви пред колегите ми в онзи хотел, който, може и да изглежда наш, но все пак се оказва, че ни е вътрешна конкуренция и затова тук не одобряваме техните методи. Нито пък прехвърлените ни от там при нас служители. Обаче пък вие, ако имате още малко търпение, ще ни окажете съдействие и ще поставите тази жена на мястото ѝ.

– И как мислите да стане това?

– Утре на закуска си попълнете анонимния анкетен лист, който преди малко се постарахме да изгответим. Сам се досетете по времето на чия смяна каква оценка да дадете. А останалото е наша работа.

Сеньор Фабио Соареш кимна и погледна скептично главния администратор. Изразът върху лицето на служителя изглеждаше някак притворен, неискрен, стори му се, че той иска да добави още нещо, но тай опасенията за себе си и в никакъв случай не би ги споделил с друг. Както преди време, когато заради недоизказани думи, по-точно премълчани факти, провалиха по-нататъшната кариера на доктор Соареш, а можеше да му подадат малко, съвсем малко, за да вземе мерки и да спре окончателния провал. Е, сам щеше да се изправи срещу предизвикателствата и ето, сега, на семинара, беше доказал отново на себе си и на онези, другите, които злобееха и само чакаха отново да се прецака, че от тук нататък няма да се доверява, че трябва да е железен и непоколебим, че трябва да отсича и да нима милост, както към него никой не прояви такава...

С тези мисли в глава сеньор Соареш се прибра в спретнатия хотелски апартамент, обходи го с бавни крачки няколко пъти, погледна към залеза, който заливащо Тежу, града и акустиращите в пристанището кораби как се къпят в бронзовите лъчи и играят на отвъдния бряг на реката по величествената статуя на Христос Властиеля. После се извърна, седна на работната маса, извади лаптопа, включи флашката и написа думите на хотелската верига в търсачката. Намери лесно сайта на прочутата хотелска верига и избра страницата за мнения. Имаше споделяния дори за най-дребни пропуски, но сеньор Соареш реши да се разрови още и откри блог за споделяне пред самия мениджърски борд. За да влезе, наложи се да се регистрира. Едва не подскочи от изненада, когато му се предложи подробно да опише впечатленията си. Реши да не бърза. Оформи мотивирано, по точки и със съответните аргументи изложението си. Намекна за схема, в която е замесен представител на висшите етажи, а последиците са напълно ясни – уронване престижа не само на един хотел, а и на самия мениджърски борд, оттам и на самата туристическа верига. В добавка цитира двата дни на пропуски и името на злополучната и своеvolна камериерка. Това на пръв поглед изглеждаше подло, нещо като донос, но пък на гадните персони, с гадни номера, нали така...

Това го успокои и той заспа дълбок не-пробуден сън.

Още в седем без десет зананта, малко преди закуска, той слезе гладко избръснат и отпочинал във фоайето на хотела. Изневиделица през въртящата се врата връхлетя самият главен мениджър на компанията. Фабио го позна от снимките и анотацията, с които шефът бе посрещнал сеньор Соареш при влизането му в сайта на прочутата верига. Сега обаче редките косми върху полуплешивото теме на видния шеф стърчаха на посоки, тънките му мустачки играеха в изкривена гримаса. Неколцината служители на рецепцията бяха замръзнали по местата си.

– В хотелите ми никой няма право да прави гафове и да ни разнасят по цял свят!

– Както разпоредите! – трепереше гласът на главният администратор.

– Подгответе заповед за преместването на госпожицата! И без възражения! – той влезе с бързи крачки в офиса на receptionията. – След мен да уточним детайлите! Добре, че поне навреме ме уведомихте какво става тук!

Сеньор Соареш реши да изчака. Когато тайфунът премина и главният мениджър седна в луксозната си лимузина, някой от служителите във фоайето невинно подхвърли:

– Мислехме, че в заповедта ще има уволнение, обаче преместват камериерката на по-висока позиция. В петзвезден хотел.

Помълча и добави тихо:

– При нас така и не ѝ провървя с бакшишите.

– Нито пък с платежоспособни клиенти – намигна младшият администратор. – Какво да се прави, когато страдат камериерките, отнасят го шефовете.

Да-а, странно нещо е светът, замисли се сеньор Фабио Соареш. Тъй или иначе, под слънцето нищо ново. И в този миг той се отпусна на фтьойла – а за какво е социологията, за какво са статистическите анализи, и в чия полза са утопичните и химерни възгледи на един застаряващ мечтател, докато светът се тресе от конфликти? В този миг си припомни за ледената прегръдка на океанските води, които го посрещнаха на плажа в Каркавелуш. И продължи да размишлява...

Нима не е по-добре да се направи дисекция на големите корпорации в страната, да се предложи прецизен разрез с точната ръка на хирурга и скалпелът да стигне до самото болно място? И до загните около него пространства... Или този разрез трябва просто се сведе само до ангажиментите на волно и неволно съгрешилите камериерки? И техните главни мениджъри? Кой знае в кое е смисълът, кое е преходното, кое е вечното...

Тук обаче сеньор Фабио Соареш се усмихна, махна с ръка и скоро забрави за своите нови

идеи. И те му се сториха някак преходни, усилия без смисъл. Забрави за довчерашните си болки, дори за онзи искрящ в небесната синева aerobus, който завинаги отвеждаше скъпа на сърцето му жена отвъд Атлантика, към онзи огромен град с една още по-внушителна статуя на Христос Властителя, с вдигнати молитвено към небето ръце и с едваоловима, загадъчна усмивка въгълчетата на устните. Е, това последното май си го украси във въображението.

След закуска той излезе от хотела и се запъти към туристическата линия автобуси, които търпеливо очакваха пътниците си на паркинга между паметника на Маркеш де Помбал и парка „Едуардо VII“, за да ги отведат далеч от шумния и забързан град, към курортните селища Каркавелуш, Кашкаиш, Ешторил и все по-нататък, по крайбрежната ивица и отвъд синевата на бездната, където започваше безкрайният, дълбок, но лазурен океан.

В този миг обагрен в оранжеви и червени ивици на опашката aerobus на TAP Португал прелетя съвсем ниско над парка „Едуардо VII“, набра височина и се издигна над естуара на великата река, после направи плавен завой и пое към далечното и загадъчно летище на Рио. Знаеше за този полет, вече бе запомnil наизуст часа на този полет и най-малките му подробности. Дали пък тъкмо злополучната камериерка не му бе отворила очите, сеньор Соареш все още не разбираше ясно. Обеща си, че няма да се бави много на лисабонския бряг, и по иначе красивите курорти, а ще се отбие до първото самолетно бюро, за да запази билет за следващия полет. Винаги си струва човек отново да опита, независимо от възможните по-нататъшни жертви, разочароването, провалените копнежи.

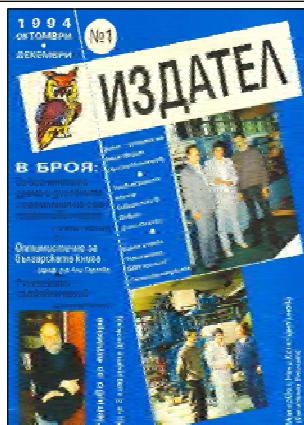
„На добър час и ѝ носи много поздрави!“ – прошепна той с все още вдигнати към синевата очи.

ЕТИЧНИ НОРМИ И ИЗИСКВАНИЯ КЪМ СЪТРУДНИЦИТЕ НА СПИСАНИЕ „ИЗДАТЕЛ“

1. Редакцията не публикува материали, които целят уронване престижа на други автори, сътрудници или частни лица, както и на институции.
2. Приема статии в обем 8 – 10 страници, с големина 14 pt (30 реда на страница; 60 знака за ред), с резюме 5 – 8 реда на английски език и ключови думи (също на английски). Библиографският списък освен на български, се приема с транслитерация на латиница.
3. Илюстрациите се приемат на jpg формат (не повече от 3 бр. за един авторов текст).
4. Научните съобщения, рецензиите и отзивите се приемат в обем до 5 страници (14 pt, при същия стандарт и изисквания за транслитерация на библиографския списък).
5. Хонорари не се изплащат. [Not paid royalties to the authors and the Editorial Board].
6. Авторите получават авторски екземпляр от съответната публикация.
7. Последните годишници се представят в електронен вид на PDF формат на сайта на УниБИТ.

*Списание “Издател” излиза като дългосрочен творчески и научноизследователски проект на ВТУ “Св. св. Кирил и Методий”, ръководен от проф. д-р Лъчезар Георгиев.
Проектът се подкрепя от УниБИТ, под патронажа на неговия ректор проф. д.и.к.н. Стоян Денчев.*

Корица на брой 1
на сп. “Издател”,
излязъл през октомври
1994 г.
Основател
Лъчезар Г. Георгиев

Списание ИЗДАТЕЛ
№ 1 (книшка 1 – 2), 2016

Съставител и редактор на броя
проф. д-р Лъчезар Георгиев
Compiler and editor of this edition is:
Prof. Lachezar G. Georgiev, PhD

Формат 60x84/8   **Печатни коли** 8

ISSN 2367-9158

Предпечат: Университетско издателство
“Св. св. Кирил и Методий” – В. Търново, 2016

Печат: Печатница “СИРА” – В. Търново, 2016

Заявка за сп. “Издател” може да направите на адреса на редакцията:

5000 Велико Търново, ул. “Теодосий Търновски” № 2,
Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”. Тел.: 062/ 618 295; 63 11 76

DEAR READER,

You can subscribe to the “Publisher” magazine for the year 2016 by sending the subscription fee by mail-order to the following address: **5000 Veliko Turnovo, 2 Theodosi Turnovsky Str.**

“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Turnovo, Prof. Lachezar Georgiev Georgiev, PhD
E-mail: Lu4ezargeorgiev@abv.bg